

PETER
MAYLE

Din nou
în Provence

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE

Un martor ocular despre năvălirea în
Provence a 500 000 de huligani britanici

1

O AFACERE CU TRUFE

2

BROAȘTELE CÂNTĂTOARE DIN ST.
PANTALÉON

3

BOY

4

NAPOLEONII DIN CAPĂTUL
GRĂDINII

5

LES INVALIDES

6

„RACUL” ENGLEZ

7

CUM AM TRECUT PRAGUL CELOR
CINCIZECI DE ANI FĂRĂ SĂ
DEPĂȘESC LIMITA DE VITEZĂ

8

LE FLIC

9

CURS DE GASTRONOMIE CU UN
GURMAND

10

SPORT ȘI MODĂ LA EXPOZIȚIA
CHINOLOGICĂ DIN MÉNERBES

11

PRECUM RECLAMELE DIN VOGUE

12

PERIOADE DE SECETĂ ÎNSOȚITE
DE INCENDII

13

SCUIPATUL INTERZIS ÎN
CHÂTEAUNEUF-DU-PAPE

14

O CINĂ CU PAVAROTTI

15

LECȚIA DE PASTIS

16

LA CUMPĂRĂTURI ÎN AVIGNON

17

ILUSTRATE ESTIVALE

18

ARESTAȚI CÂINELE!

19

VIAȚA VĂZUTĂ ÎN ROZ

Observații

DIN NOU ÎN PROVENCE

Peter Mayle

Traducere din limba engleză ANDREEA
POPESCU

RAO Internațional Publishing Company
1998

*Lui Jennie,
ca întotdeauna,
precum și
prietenilor și
partenerilor
care m-au
ajutat cu atâta
generozitate în
investigațiile
mele: Michel
din
Châteauneuf,
Michel din
Cabrières,
Henriette și
Faustin, Alain
culegătorul de
trufe,
Christopher,
Catherine și
Bernard. Mille
mercis.*

CUVÂNT ÎNAINTE

Un martor ocular despre năvălirea în Provence a 500 000 de huligani britanici

A fost o priveliște neobișnuită, poate unică, în istoria îndelungată a satului Ménerbes. Un Rolls Royce își croia drum, cu un aer maiestuos, prin sat.

Pentru cei mai mulți localnici, spectacolul merita să i se acorde puțină atenție, deoarece unele străzi din Ménerbes sunt mai înguste decât un Rolls Royce și în consecință oferă prilejuri amuzante de ambuteiaj în care este implicată o singură mașină. Pentru alții însă, sosirea Rolls-ului avea o semnificație lugubră. El a fost întâmpinat cu o totală lipsă de entuziasm, ca și cum ar fi fost vorba de reapariția Ciumei Negre sau s-ar fi anunțat că ciroza este o boală contagioasă. Un rezident expatriat a sintetizat situația pentru The Sunday Times într-o singură propoziție disperată: „Este sfârșitul Lubéron-ului”.

O distinsă doamnă din Aix, tot o rezidentă expatriată, era de părere că răul abia avea să urmeze. Ea pretindea că erau pe cale de a descinde în Provence câteva autocare pline cu vandali britanici. Această supoziție a fost imediat transformată într-o cifră exactă mult mai amenințătoare: peste noapte, prin forța magică a jurnalismului s-a lansat zvonul că regiunea avea să fie invadată de 500000 de huligani, amețiți poate din cauza berii și în căutare de distracții reprobabile până la deschiderea sezonului fotbalistic. Era posibil, spunea distinsa doamnă din Aix, ca toți expatriații britanici chiar și cei cu un comportament ireproșabil – să fie expulzați din

Franța drept pedeapsă pentru actele neprecizate, dar desigur îngrozitoare, pe care le vor comite huliganii. Această opinie a fost consemnată cu vădită satisfacție în The New York Times.

Între timp, un mare proprietar de pământ din Provence, care își făcea veacul mai mult prin alte părți, bombănea împotriva „ticăloșilor din Gadarene” și se plângea că a fost distrus specificul regiunii. Au apărut numeroase relatări (cele mai multe scrise de experți care se aflau în puncte strategice în Wapping și în comitatele din inima Angliei) despre ruinarea stilului de viață pașnic din Lubéron de către hoardele dezlănțuite de turiști.

În prima parte a verii au continuat să apară asemenea știri alarmante. Curios este că toate repetau același lucru. Și iată-mă la fața locului, chiar în inima evenimentelor ce aveau să se petreacă, plasat perfect pentru a urmări ororile invaziei. Și unde mai pui că nici nu eram nevoit să părăsesc „Café du Progres”.

Am petrecut o dimineață întreagă în cafenea, într-o stare de trepidație extremă, așteptând cu teamă să fiu martor la scene de vandalism, încăierări, tentative de viol, beții în grup și scandaluri provocate de avangarda huliganilor. S-a întâmplat ca singurul eveniment dramatic din dimineața respectivă să fie căderea de pe bicicletă a unui olandez în momentul în care încerca să evite o pisică.

M-am deplasat pe teren, la Goult, Buoux, Cabrières și Bonnieux. Prietenii mei din acele locuri, unii dintre ei bucătari-șefi care manifestă un interes profesional în privința turismului, n-au putut să-mi dea niciun fel de informații de prima mână despre invazie. După părerea lor, turismul era într-o ușoară scădere, neîndoielnic din cauza recesiunii.

Unde erau huliganii? În fiecare dimineață mă uitam în sus și în jos pe drumul din fața casei și de

fiecare dată era pustiu. Din când în când apărea câte un tractor sau vedeam o furgonetă trasă lângă terenul cu pepeni de vizavi. Nici urmă de autocar cu huligani. Poate s-au rătăcit sau au căzut în capcană pe drumul de centură al Parisului, condamnați să se învâртеască în cerc până când li se isprăvea berea.

În august, am renunțat; dar alții, mai tenace, nu s-au lăsat. Într-o zi m-am pomenit cu o echipă de reporteri de televiziune de la CBS. Curgea apa pe ei de căldură și erau foarte contrariați. Fuseseră trimiși să filmeze invazia turiștilor și în acest scop petrecuseră câteva ore în Ménerbes.

— Întotdeauna este așa? întrebă unul dintre ei.

— Cum adică?

— Pustiu.

Au băut o bere și au plecat să facă un reportaj la Saint-Tropez, unde se zvonise că are loc o explozie a nudismului ilegal.

Ménerbes, 1991

O AFACERE CU TRUFE

Întreaga afacere tainică a început cu un telefon din Londra. Era de la prietenul meu Frank, care fusese o dată descris într-o revistă de largă circulație drept un magnat singuratic. Eu îl știam mai degrabă ca pe un mare gurmand, un bărbat care tratează masa cu tot atâta seriozitate cu care alți bărbați tratează politica. Frank în bucătărie este ca un câine pornit pe urma vânatului. Adulmecă, se uită în tigăile care sfârâie pe foc, tremură de nerăbdare. Mirosul unei iahnii de fasole cu afumătură îl aruncă în transă. Soția mea spune că este unul dintre cei mai recunoscători invitați pe care i-a avut la masă.

Am simțit o undă de neliniște în glasul său când ne-a explicat de ce sună.

— E martie, spuse el, și sunt îngrijorat din cauza trufelor. Se mai găsesc?

În martie se încheie sezonul de trufe. Vanzătorii din piețele din împrejurimi, căci suntem aproape de ținutul trufelor de la poalele Muntelui Ventoux, dispăruseră. I-am spus lui Frank că s-a trezit prea târziu.

Urmă o liniște înfricoșătoare. Frank se gândea la calamitatea gastronomică ce-l lovise în plin – adio omlete cu trufe, adio trufe *en croûte*, adio friptură de porc împănată cu trufe. Dezamăgirea se putea simți și la telefon.

— Știu pe cineva care s-ar putea să mai aibă ceva de vânzare. Aș putea să iau legătura cu el.

Glasul lui Frank deveni mios.

— Excelent. Măcar vreo două kilograme. Am să le pun în cutii pentru ouă și am să le țin la congelator. Aș avea trufe și la primăvară și peste vară. Măcar vreo două kilograme.

Două kilograme de trufe proaspete, la prețurile pariziene, costau peste o mie de lire sterline. Chiar și în Provence, evitând lanțul de intermediari și cumpărând direct de la culegătorii de trufe, cu cizmele lor pline de noroi și cu palmele bătătorite, investiția ar fi impresionantă. L-am întrebat dacă este sigur că vrea două kilograme.

— Aș fi dezolat să rămân fără trufe, spuse Frank. Oricum, vezi ce poți face.

Singura mea legătură cu afacerea trufelor era un număr de telefon mâzgălit pe dosul unei note de plată de bucătarul-șef al unuia din restaurantele noastre locale. Ne spusese că negustorul respectiv este *un homme sérieux* în privința trufelor, de o cinste ireproșabilă, ceea ce nu prea este cazul în lumea subterană a vânzătorilor de trufe, ale căror pungășii sunt bine cunoscute. Circulau povești despre trufe umplute cu alicie și acoperite cu noroi pentru a le spori greutatea și, mai rău, despre specimene de calitate inferioară, aduse prin contrabandă din Italia și vândute ca trufe franțuzești veritabile. În absența unui furnizor de încredere, puteai să te păcălești ușor.

Am sunat la numărul pe care mi-l dăduse bucătarul-șef și am menționat numele acestuia bărbatului care mi-a răspuns. *Ah, oui.* Recomandările au fost acceptate. Ce putea face pentru mine?

— Niște trufe? Vreo doua kilograme?

— *Oh là, là*, exclamă el. Aveți un restaurant?

— Nu, i-am răspuns, cumpăr pentru un prieten din Anglia.

— Un englez? *Mon Dieu.*

Îmi explică timp de câteva minute, sugându-și dinții, ce probleme comporta găsirea unei cantități atât de mari de trufe la sfârșitul sezonului. Monsieur X (*son nom de truffe*) îmi promise că va porni cu câinii pe dealuri să vadă ce mai poate găsi. Îmi va da el de știre, dar va dura ceva timp. Trebuia să stau pe lângă telefon și să am răbdare.

Trecuseră aproape două săptămâni când, într-o seară, sună telefonul.

Se auzi o voce:

— Am ceea ce doriți. Ne putem întâlni mâine seară?

Îmi spuse să-l aștept lângă o cabină telefonică pe drumul spre Carpentras, la ora șase. Ce marcă și culoare are mașina mea? Și un lucru important: nu acceptă cecuri. Preferă bani gheață. (Am aflat mai târziu că aceasta este procedura obișnuită în comerțul cu trufe. Furnizorii nu cred în hârtii, nu dau chitanțe și tratează cu dispreț noțiunea ridicolă de impozit pe venit.)

Am ajuns la cabina telefonică puțin înainte de șase. Șoseaua era pustie. Faptul că aveam în buzunar o sumă atât de mare de bani îmi crea o stare de disconfort. Ziarele erau pline cu relatări despre furturi și alte neplăceri pe drumurile dosnice din Vaucluse. Bande de *voyous*, după părerea reporterului criminalist al ziarului *Le Provençal*, bântuiau de colo-colo, iar cetățenii prudenți erau sfătuiți să nu iasă din casă.

De ce stăteam acolo, în întunericul acela, cu un sul de bancnote de cinci sute de franci, de mărimea unui salam? Eram o găscă tocmai bună de jumulit. Am căutat în mașină un obiect cu care să mă apăr, dar n-am găsit decât un coș pentru cumpărături și un exemplar vechi din ghidul Michelin.

După zece minute lungi de așteptare, am zărit două faruri. O furgonetă Citroën lovită sosi în trombă și se opri de cealaltă parte a cabinei telefonice. De la locurile noastre sigure din mașină, șoferul furgonetei și cu mine ne-am uitat unul la altul bănuitori. Era singur. Am coborât.

Mă așteptam să văd un țăran bătrân cu dinți negri, cu ghetе de pânză și cu o privire vicleană, dar Monsieur X era tânăr, cu un păr negru tuns scurt și o mustață îngrijită. Părea amabil. Schiță chiar un zâmbet când îmi strânse mâna.

— N-ați fi putut să găsiți casa mea pe întuneric, spuse el. Urmați-mă.

Am părăsit șoseaua și am intrat pe un drum pietruit care șerpuia printre coline. Monsieur X conducea de parcă era pe autostradă, în timp ce mașina mea hurducăia îngrozitor. În cele din urmă intră pe o poartă îngustă și se opri în fața unei case neluminate, înconjurate de stejari pitici. În timp ce deschideam portiera apărură din tenebre un câine ciobănesc alsacian care începu să-mi adulmece gânditor un picior. Am sperat că i se dăduse de mâncare.

Mirosul de trufe m-a izbit de cum am intrat pe ușă — acel miros greu, ușor putred, care răzbate prin orice, în afară de sticlă sau tinichea. Chiar și ouăle, dacă le pui în aceeași cutie cu o trufă, vor avea gust de trufe.

Iată-le acolo, pe masa de bucătărie, așezate într-un coș vechi, negre, zbârcite, urâte, delicioase și scumpe.

— *Voilà*. Monsieur X îmi băgă coșul sub nas. Le-am curățat de noroi. Nu le spălați decât înainte de a le mânca.

Scoase din bufet un cântar străvechi pe care îl atârna de un cârlig în grinda de deasupra mesei. Luă trufele una câte una, strângându-le între degete pentru a se asigura că sunt încă tari, și le așează pe talerul înnegrit, povestindu-mi, în timp ce le cântarea, despre noul său experiment. Cumpărase un porc pitic vietnamez pe care spera să-l antreneze pentru a deveni un descoperitor de trufe *extraordinaire*. Porcii au un miros mai fin decât câinii, spunea el, dar întrucât porcul normal este de mărimea unui mic tractor, el nu este un însoțitor potrivit pentru deplasările în ținutul trufelor de la poalele Muntelui Ventoux.

Acele balanței se mișcă și apoi se opriă indicând două kilograme. Monsieur X împachetă trufele în două sacoșe de pânză. Își umezi degetele și începu să numere banii pe care i-am dat.

C'est bieng.

Aduse o sticlă de *marc* și două pahare și am băut pentru reușita planului sau de a antrena un porc. Mă invită să merg cu el în viitorul sezon pentru a vedea cum se descurcă porcul. Va fi un progres remarcabil în tehnica de detectare a trufelor – *le super-cochon*. La plecare, îmi dădu o mână de trufe mici și rețeta sa pentru omletă, urându-mi *bon voyage* la Londra.

Mirosul trufelor a persistat în mașina pe tot drumul spre casă. A doua zi, bagajul meu mirosea a trufe, iar pe aeroportul Heathrow, când mă pregăteam să trec valiza prin controlul cu raze X al vămii britanice, prin închizătorile ei răzbătea un iz amețitor. Ceilalți pasageri se uimbau intrigați la mine, dându-se înapoi ca și cum eram în ultima fază de halenă fetidă.

Era tocmai perioada isteriei în fața atacului salmonelei declanșată de Edwina Currie și m-am și văzut încolțit de o ceată de câini și aruncat în carantină pentru import de substanțe toxice care pot pune în pericol sănătatea națiunii. Am intrat cu teamă în vamă. N-a strâmbat nimeni din nas. Șoferul de taxi, în schimb, era foarte bănuitor.

— Ei drăcie, spuse el, ce aveți în valiză?

— Trufe.

— A, da. Trufe. Moarte de mult, nu-i așa?

Închise geamul despărțitor dintre noi, așa că am scăpat de obișnuitul monolog al taximetriștilor. Când opri la casa lui Frank, coborî din mașină și deschise ostentativ geamul din spate.

Am fost întâmpinat de magnatul singuratic în persoană. S-a repezit de îndată la trufe. Luă una dintre sacoșe și o plimbă printre invitații săi la cină. Unii dintre ei nu știau exact ce miroseau. Frank îl chemă de la bucătărie pe majordomul-șef, un scoțian cu o statură maiestuoasă, care mă făcu să mă gândesc la un General-Domo.

— Vaughan, trebuie să ne ocupăm de astea imediat, spuse Frank.

Vaughan ridică din sprâncene și miroși cu delicatețe. Știa ce sunt.

— Ah, spuse el, savuroasele trufe. O să prindă foarte bine mâine la pateul de ficat.

Monsieur X ar fi fost de acord.

Era ciudat să mă aflu din nou la Londra, după o absență de aproape doi ani. Mă simțeam nelalocul meu și străin, mă uimea cât de mult mă schimbasem. Sau poate că era din cauza Londrei. Se vorbea la nesfârșit despre bani, prețul caselor, bursă și despre echilibristica pe care o făceau companiile de orice fel. Vremea, subiect de văicăreală tradițional pentru englezi, n-a fost niciodată menționată, dar asta nu schimba lucrurile. Vremea, cel puțin, rămăsese la fel. Era o burniță cenușie, monotonă, oamenii umblau pe străzi încovoiați pentru a se feri de ploaia mărunță, continuă. Automobilele circulau cu mare greutate, dar majoritatea șoferilor păreau să nu-și dea seama; vorbeau cu înfrigurare la telefoanele din mașină, probabil despre bani și prețul caselor. Simțeam lipsa luminii, a spațiului și cerului senin din Provence și mi-am dat seama că nu m-aș mai întoarce niciodată să locuiesc de bunăvoie într-un oraș.

În drum spre aeroport, taximetristul m-a întrebat unde merg și când i-am spus a dat din cap afirmativ.

— Am fost acolo cu rulota, zise el, la Fréjus. Al naibii de scump.

Mi-a luat douăzeci și cinci de lire pentru drum, mi-a urat vacanță plăcută și m-a avertizat asupra apei de băut, care îi venise de hac la Fréjus. Trei zile a stat mai mult la toaletă. Soția, în schimb, a fost încântată.

Când am plecat cu avionul era iarnă, iar când am ajuns era primăvară. Am trecut prin controlul ciudat de la Marignane, pe care nu l-am înțeles niciodată. Marsilia are reputația de a fi centrul a

jumătate din afacerile cu droguri din Europa și totuși o mulțime de călători, cărând bagaje de mână umplute până la refuz cu hașiș, cocaină, heroină, cedar englezesc și multe alte produse de contrabandă, ies nestingheriți din aeroport, fără a mai trece prin vamă. Era, ca și vremea, un contrast total față de aeroportul Heathrow.

Monsieur X a fost încântat să audă cât de apreciate au fost cele două kilograme de trufe procurate de el.

— Prietenul dumneavoastră este *un amateur*?

— Da, este, i-am spus, dar unii dintre prietenii săi nu prea cunoșteau mirosul.

Parcă l-am văzut dând din umeri la telefon. Trufele sunt ceva special. Nu plac oricui. *Tant mieux* pentru cei cărora le plac. Râse, și tonul său deveni confidențial.

— Am ceva să vă arăt, spuse el. Un film pe care l-am făcut eu. Dacă doriți, am putea să-l privim împreună la un pahar de *marc*.

Când am reușit, în sfârșit, să depistez casa, câinele, alsacianul, m-a întâmpinat ca pe un os de mult pierdut. Monsieur X l-a chemat fluierându-l în felul în care o făceau vânătorii în pădure.

— E doar jucăuș, îmi spuse.

Mai auzisem eu asta.

L-am urmat înăuntru, în bucătăria răcoroasă care mirosea a trufe. Turnă *marc* în două stacane. Mi-a cerut să-i spun Alain, pronunțându-l cu un puternic accent provensal: *Alang*. Am trecut apoi în sufragerie, unde fuseseră închise obloanele ca să nu bată soarele. Alain se așeză pe vine în fața televizorului și puse o casetă în aparatul video.

— *Voilà*, exclamă el. Nu este Truffaut, dar un prieten de-al meu are o cameră video. Vreau să fac încă un film, dar mai *professionnel*.

Începu tema muzicală din filmul *Jean de Florette*, apoi apărură o imagine pe ecran: Alain, văzut din spate, cu doi câini, urcând o pantă

stâncoasă. În fundal era Muntele Ventoux, cu creasta sa albă. Apăru și titlul: *Rabasses de ma colline*. Alain îmi spuse că *rabasses* este cuvântul provensal pentru trufe.

În ciuda mâinii ușor tremurânde a operatorului și a unei oarecare bruschețe în montaj, filmul era fascinant. Câinii miroseau cu atenție, apoi scurmuau pământul până când Alain îi trăgea de-o parte și, cu o grijă imensă, căuta în pământul răscolit. De câte ori găsea o trufă, câinii erau răsplătiți cu un biscuit sau cu o bucată de cârnăț, apoi camera se muta imediat pentru a lua în prim-plan o mână plină de pământ ținând o trufă acoperită cu țărână. Nu exista niciun comentariu, dar Alain îmi explica fiecare imagine.

— Face treabă bună cățelușă, spuse el, în timp ce imaginea arăta o creatură mică, nedefinită, scurmând la rădăcina unui stejar, dar începe să îmbătrânească.

Apoi apăru pe ecran Alain. Un prim-plan arăta un bot plin de noroi și mâinile lui Alain împingând capul câinelui într-o parte. Degetele sale scotociră prin pământ, înlăturară pietrele, scormonind răbdătoare până ce făcură o gaură de cincisprezece centimetri adâncime.

Secvența se întrerupse brusc pentru a arăta figura lunguiață și neliniștită a unui dihor. Alain se ridică de pe scaun și apăsă butonul de derulat înainte al aparatului video.

— E o simplă vânătoare de iepuri, spuse el, dar e aici ceva interesant, care nu se mai vede astăzi. Curând va fi de domeniul trecutului.

Încetini filmul în timp ce dihorul era îndesat, cam fără voia lui, într-un rucsac. Urmă o altă secvență, de data aceasta cu un pilc de stejari. Pe ecran apăru o furgonetă Citroen 2 CV care se opri. Din ea coborî un bătrân, cu o bonetă de pânză pe cap și o jachetă albastră de o formă nedefinită. Se întoarse spre cameră și zâmbi, apoi se duse încet în spatele furgonetei. Deschise ușa și trase afară o

rampă de lemn. Privi spre cameră și zâmbi din nou. Se îndreptă de șale, ținând în mână capătul unei frânghii, zâmbi și începu să tragă vârtos.

Furgonetă se cutremură. Apoi își făcu apariția, puțin câte puțin, profilul roz, murdar, al unui porc. Bătrânul trase mai tare și monstruosul animal începu să se bălăbăne, coborând pe rampă. Își scutura urechile și clipea din ochi. Aproape că mă așteptam să urmeze exemplul stăpânului și să rânjească spre cameră, dar rămase în soare, placid, măreț, neafectat de statutul de vedetă.

Anul trecut, spuse Alain, porcul ăsta a găsit aproape trei sute de kilograme de trufe. *Un bon paquet.*

Nu-mi venea să cred. Mă uitam la acea creatură care câștigase într-un an mai mult decât majoritatea directorilor executivi din Londra, și totul fără să beneficieze de un telefon în mașină.

Bătrânul și porcul rătăciră printre copaci ca și cum erau la o simplă plimbare, două siluete rotofeie, învăluite în lumina soarelui de iarnă. Ecranul se întunecă în momentul în care apărură în prim-plan o pereche de ghete călcând pe un petec de pământ. Apoi imaginea se mută pe râtul lunguiet, plin de noroi, al porcului. Acesta se puse pe treabă și săpa ritmic înainte și înapoi, plesnindu-și ochii cu urechile. Era ca o mașină care făcea o singură operație, aceea de a scurma pământul.

Capul porcului se smuci și operatorul se dădu înapoi pentru a-l arăta pe bătrân trăgând de frânghie. Porcul nu dorea să renunțe la ceea ce i se părea că miroase deosebit de plăcut.

— Pentru porc, mirosul trufelor este excitant, spuse Alain. De aceea uneori este destul de greu să-l urnești din loc.

Bătrânul nu se descurca deloc cu frânghia. Se aplecă și își propti umărul în coasta porcului. Se împinseră unul pe altul până când porcul cedă cu părere de rău. Bătrânul scoase ceva din buzunar și

vârî în gura porcului. Nu cumva îi dădea trufe care costau cincizeci de franci înghițitura?

— Ghindă, preciză Alain. Priviți acum.

Bătrânul, care stătea în genunchi, se ridică în picioare și se întoarse spre cameră cu o mână întinsă înainte. Ținea în ea o trufă puțin mai mare decât o minge de golf, iar în fundal se vedea fața sa zâmbitoare, cu dinții de aur strălucind în soare. Trufa fu băgată într-un săculeț de pânză, iar țăranul și porcul se îndreptară spre următorul copac. Secvența se încheia cu o imagine a bătrânului ținând în ambele mâini o mulțime de trufe pline de noroi. A fost o dimineață fructuoasă.

Așteptam cu nerăbdare să văd cum este urcat porcul înapoi în furgonetă. Îmi imaginam că operațiunea necesită viclenie, abilitate și multe ghinde. Dar filmul se încheia cu o panoramă a Muntelui Ventoux pe muzica din *Jean de Florette*.

— Vedeți ce probleme ridică un porc obișnuit, spuse Alain. — Am văzut, într-adevăr. — Sper că purcelușa mea va avea un rât lung, dar nu va fi atât de... își întinse brațele pentru a arăta niște dimensiuni mari. Veniți s-o vedeți. Are un nume englezesc. Se numește Peegy.

Peegy stătea într-un țărc lângă cei doi câini ai lui Alain. Era puțin mai mare decât un câine de rasă Corgi, neagră, grăsană și sfioasă. Ne-am aplecat peste gard și ne-am uitat la ea. Grohăi, se întoarse cu spatele și se ghemui într-un colț. Alain îmi spuse că e foarte prietenoasă și că acum, întrucât s-a încheiat sezonul și avea mai mult timp, o să înceapă s-o antreneze. L-am întrebat cum o să procedeze.

— Cu răbdare, răspunse el. Am făcut din câinele ciobănesc alsacian un *chien truffier*, chiar dacă nu are instincte în acest sens. Cred că același lucru este posibil și cu porcul.

I-am zis că aș vrea să-l văd în acțiune și Alain mă invită să merg cu el într-o zi, iarna viitoare, să căutăm trufe printre stejarii pitici. Era complet

opusul țăranilor bănuitori și secretoși, despre care se spune că țin sub control comerțul cu trufe din Vaucluse; Alain era un entuziast, fericit să-și împartă cu alții entuziasmul.

La plecare, mi-a dat un exemplar dintr-un poster care făcea reclamă pentru un eveniment capital din istoria trufelor. În satul Bedoin, de la poalele Muntelui Ventoux, a existat tentativa de obținere a unui record mondial: cea mai mare omletă cu trufe făcută vreodată, care urma să fie *enregistrée comme record mondial au Guinness Book*. Cantitățile erau uluitoare – șaptezeci de mii de ouă, o sută de kilograme de trufe, o sută de litri de ulei, unsprezece kilograme de sare și șase kilograme de piper urmau să fie amestecate, probabil de o echipă de uriași provensali, într-o tigaie cu un diametru de zece metri. Încasările urmau să fie destinate unor opere de binefacere. Va fi o zi memorabilă, spuse Alain. Tocmai se purtau negocieri pentru achiziționarea unui set de malaxoare noi care să amestece ingredientele pentru a forma o masă omogenă, sub supravegherea unora dintre cei mai buni bucătari-șefi din Vaucluse.

I-am spus lui Alain că acest tip de eveniment nu amintește în mod normal de afacerile cu trufe. Este prea deschis, prea public, complet diferit de tranzacțiile tainice care au loc pe străzi lăturalnice și în piețe dosnice.

— A, vă referiți la tranzacțiile acelea, spuse el. Sunt printre vânzătorii de trufe și unii cam... făcu o mișcare șerpuitoare cu mâna – *serpentins*. Mă privi zâmbind. Data viitoare am să vă spun niște povești.

La despărțire îmi făcu semn cu mâna. În drum spre casă mă întrebam dacă aș putea să-l conving pe Frank să vină de la Londra pentru a asista la încercarea de stabilire a unui record mondial la omletă. Era un gen de curiozitate gastronomică ce l-ar încânta. Bineînțeles, ar trebui să vină și

Vaughan, General-Domo. Mi-l imaginam îmbrăcat impecabil în costumul sau pentru prepararea trufelor, dirijând operațiunile în timp ce malaxoarele amestecau ingredientele:

— Încă o găleată de piper acolo, *mon bonhomme*, dacă nu te superi.

I-am putea găsi eventual o bonetă de bucătar, asortată la tartanul clanului său, și o pereche de pantaloni. Am ajuns la concluzia că nu trebuie să beau *marc* după-amiaza. Are efecte ciudate asupra creierului.

BROAȘTELE CÂNTĂTOARE DIN ST. PANTALÉON

Dintre toate evenimentele bizare organizate pentru a celebra decapitarea masivă a aristocrației franceze, în urmă cu două sute de ani, unul extrem de ciudat a rămas încă necunoscut. Nici măcar ziarul nostru local – care adeseori transformă în subiecte de prima pagină incidente minore, cum ar fi furtul unei furgonete din piața din Coustellet sau un concurs de *boules* între două sate –, nici chiar vânătorii de știri de la *Le Provençal* nu au fost destul de bine informați pentru a-l afla. Este o exclusivitate mondială.

Am aflat pentru prima oară de acest eveniment la sfârșitul iernii. Doi bărbați, în cafeneaua de vizavi de brutăria din Lumières, dezbăteau o chestiune care mie nu-mi trecuse niciodată prin minte: pot broaștele râioase să cânte?

Cel mai solid dintre cei doi, pietrar după aspectul mâinilor sale puternice, pline de cicatrice, și după stratul de praf fin care îi acoperea salopeta albastră, nu era vizibil de această părere.

— Dacă broaștele râioase pot să cânte, spuse, atunci eu sunt Președintele Franței. Trase o dușcă bună din paharul cu vin roșu. Ei, madame, răcni el la femeia din spatele barului, ce părere ai?

Madame își ridică privirea din podea și se propti în mătură, cugetând cu cea mai mare seriozitate.

— Sigur nu ești Președintele Franței, spuse ea. Cât despre broaștele râioase... dădu din umeri. Nu mă pricep deloc. Se poate. Viața e ciudată. Am avut o pisică siameză care își făcea nevoile la *toilette*. Am niște poze color.

Bărbatul mai pirpiriu se lăsă pe speteaza scaunului, ca și cum problema se lămurise.

— Vezi? Totul e posibil. Cumnatul meu mi-a spus că în St. Pantaléon există un bărbat care are multe broaște râioase. Le antrenează pentru Bicentenar.

— *Ah bon*, replică bărbatul solid. Și ce-or să facă? Or să agite steaguri? Or să danseze?

— Or să cânte. Bărbatul mai pirpiriu își termină vinul și își împinse scaunul. Până pe 14 Iulie sunt sigur că or să poată interpreta *La Marseillaise*.

Cei doi se ridicară de la masă și plecară continuând disputa. Am încercat să-mi imaginez cum putea cineva să învețe niște fapte cu calități vocale limitate să reproducă melodia aceea vibrantă care îl face pe orice francez patriot să fie mândru la gândul capetelor nobile căzând în coșuri după ce au fost ghilotinate. O fi posibil, cine știe? Eu nu auzisem decât broaștele neantrenate care orăcăiau vara în jurul casei. Broasca râioasă, care este de dimensiuni mai mari și probabil mai talentată, ar putea eventual să acopere ușor mai multe octave și să țină notele lungi. Dar cum sunt antrenate broaștele râioase și cum arată omul care își consacră timpul pentru o asemenea îndeletnicire? Eram fascinat.

Înainte de a încerca să dau de domnul din St. Pantaléon, m-am hotărât să cer și părerea altcuiva. Nu mă îndoiam că vecinul meu Massot se pricepea la broaștele râioase. Așa cum îmi spunea deseori, știa totul despre natură, climă și orice faptură care umblă, zboară sau se târăște prin Provence. Oscilează în privința politicii și a prețurilor caselor, dar este neîntrecut în privința vieții sălbatice.

Mergând pe poteca de la marginea pădurii, m-am îndreptat către valea îngustă în care se află, pe un povârniș abrupt, casa lui Massot. Cei trei câini se repeziră spre mine, atât cât le permiteau lanțurile, ridicându-se în două picioare. M-am ținut la distanță și am fluierat. Am auzit ceva căzând pe dușumea și o înjurătură – *putain!* Massot apăru în

pragul ușii. De pe mâini îi curgea o vopsea portocalie.

Îi reduse pe câini la tăcere și veni spre mine dându-mi cotul să-l strâng. Îmi spuse că își zugrăvește casa pentru a o face mai atrăgătoare. La primăvară își va relua eforturile de a o vinde. Nu-i așa că portocaliul este o culoare veselă?

După ce i-am admirat gustul artistic, l-am întrebat ce poate să-mi spună despre broaștele râioase. Se trase de mustață și, până să-și amintească de vopseaua de pe degete, o coloră pe jumătate în portocaliu.

— *Merde*. Își șterse mustața cu o cârpă întinzând vopseaua pe obraji, care oricum erau stacojii din cauza vântului și a vinului ieftin pe care obișnuia să-l bea.

Cugetă un timp și apoi dădu din cap.

— N-am mâncat niciodată broaște râioase, spuse el. Pui de baltă, da. Dar broaște râioase, niciodată. E vorba, desigur, de o rețetă englezească, nu-i așa?

M-am gândit că nu e cazul să-i descriu cum se pregătește broască la cuptor.

— Nu intenționez să mănânc broaște. Vreau doar să știu dacă pot să cânte.

Massot îmi aruncă o privire scrutătoare, încercând să-și dea seama dacă vorbesc serios.

— Câinii pot să cânte. Îi lovești în *couilles* și apoi... Scoase un urlet ridicându-și capul. S-ar putea ca broaștele astea să cânte, cine știe? Este o chestiune de antrenament. Unchiul meu din Forcalquier avea o capră care dansa când auzea un acordeon cântând. Era tare nostimă capra aceea, dar, după părerea mea, nu avea grația unui porc pe care l-am văzut odată cu niște țigani – acela era un adevărat dansator. *Très délicat*, în ciuda proporțiilor sale.

I-am spus ce am auzit la cafenea. Nu cumva îl cunoștea pe bărbatul acela care antrena broaște râioase?

— *Non*. Nu e de pe-aici.

St. Pantaléon, deși la numai câțiva kilometri depărtare, se afla de cealaltă parte a drumului național 100 și în consecință era privit ca un teritoriu străin.

Massot a început să-mi spună o poveste neverosimilă despre o șopârlă îmblânzită. Deodată și-a adus aminte de zugrăveală, mi-a întins din nou cotul și s-a întors la pereții portocalii. În drum spre casă am ajuns la concluzia că nu avea niciun rost să-i întreb pe ceilalți vecini ai noștri despre evenimente întâmplare la o asemenea depărtare. Trebuia să mă duc eu însumi la St. Pantaléon și să-mi continuu cercetările la fața locului.

Chiar și după standardele satești, St. Pantaléon nu este mare. El numără vreo sută de locuitori, are *un auberge*, o bisericuță din secolul al doisprezecelea și un cimitir cu cavouri din piatră. Mormintele sunt goale de ani de zile, dar criptele au rămas, unele, de mărimea unui bebeluș. Era rece și lugubru în ziua aceea, când Mistralul șuiera printre crengile despuiate ale copacilor.

O bătrână mătura în fața casei, vântul ajutând-o să împingă praful și pachetele goale de țigări către pragul casei vecinului. Am întrebat-o dacă poate să-mi arate drumul către locuința domnului cu broaștele cântătoare. Se holbă la mine și dispăru în casă, trântind ușa după ea. În timp ce mă îndepărtam, am văzut perdeaua trăgându-se la fereastră. La prânz o să-i spună bărbatului ei că pe ulițele satului bântuie o fantomă.

Chiar înainte de a ajunge la cotitura care duce spre atelierul domnului Aude-*Ferronnerie d'Art* —, am dat de un bărbat care meșterea ceva cu o șurubelniță la o motocicletă. L-am întrebat și pe el.

— *Beh oui*, exclamă el. Vă referiți la monsieur Salques. Se spune că este *un amateur* de broaște râioase, dar eu personal nu-l cunosc. Locuiește în afara satului.

I-am urmat indicațiile până ce am ajuns la o căsuță de piatră, retrasă de la șosea. Pietrișul de pe alee arăta impecabil. Pe cutia poștală, proaspăt vopsită, era o carte de vizită, protejată de plastic, pe care scria caligrafic: Honoré Salques, *Etudes Diverses*. Aceasta părea să acopere aproape toate domeniile de studiu. M-am întrebat cu ce se ocupa atunci când nu supraveghea corul de broaște râioase.

În timp ce urcam cu mașina pe alee, monsieur Salques deschise ușa și mă privi cu capul plecat înainte și cu niște ochi strălucitori, în spatele ochelarilor cu ramă de aur. Avea o înfățișare foarte îngrijită, de la părul negru cu cărare pe mijloc până la pantofii mici, remarcabil de curați. Pantalonii aveau o dungă perfectă. Nu-i lipsea cravata de la gât. Dinăuntru se auzea un concert pentru flaut.

— În sfârșit, spuse el. Telefonul e *en panne* de trei zile. Este o rușine. Își întinse capul spre mine. Unde vă sunt uneltele?

I-am explicat că nu venisem să-i repar telefonul, ci să mă informez despre munca sa interesantă cu broaștele râioase. Își aranjă hainele și își netezi, dacă mai era nevoie, cravata, cu o mână albă, îngrijită.

— Sunteți englez. Se simte. Ce plăcere să constat că s-a auzit de micul meu spectacol în Anglia.

N-am vrut să-i spun că lumea nu avea încredere în el nici la Lumières, în imediata apropiere, și, întrucât era în toane bune, l-am întrebat dacă pot să văd corul de broaște.

Cloncâni ușor și-mi agită un deget în dreptul nasului.

— E clar că nu știți nimic despre broaștele râioase. Ele devin active abia la primăvară. Dar dacă doriți, vi le arăt. Așteptați aici.

Intră în casă. După un timp reapăru îmbrăcat cu o vestă groasă și purtând o torță și o cheie mare, străveche, de care atârna o etichetă pe care scria

caligrafic *Studio*. Am mers prin gradină în urma lui și am ajuns la o clădire în formă de stup, construită din pietre netede, uscate – una din acele *bories* tipice pentru arhitectura din Vancluse în urmă cu o mie de ani.

Salques deschise ușa și luminează *la borie* cu torța. De-a lungul pereților erau niște lădițe cu pământ nisipos care coborau până în mijlocul încăperii unde se afla o piscină gonflabilă. Deasupra piscinei atârna de tavan un microfon, dar nu se vedea nicio artistă.

— Dorm în nisip, spuse el, agitându-și torța. Aici – îndreptă lumina torței spre lădițele de la peretele din stânga –, am specia *Bufo viridis*. Sunetele pe care le produce seamănă cu cele ale canarului. Își supse buzele și scoase un tril. Iar aici – lumina se răspândi de-a lungul peretelui opus – am broaște din specia *Bufo calamita*. Acestea au capacitatea să-și umfle enorm gâtul și strigătul lor este *tres, tres fort*. Își înfipse bărbia în piept și orăcăi. Vedeți? Este o mare diferență între cele două sunete.

Monsieur Salques îmi explică apoi cum avea să facă muzică din ceea ce mie mi se părea a fi o materie primă nepromițătoare. Primăvara, când gândurile unui *bufo* zboară la împerechere, locuitorii din despărțiturile pline cu pământ nisipos sar în piscină și își intonează cântecele de dragoste. Din motive de modestie genetică, acest lucru se întâmplă numai noaptea, dar – *pas de probleme* – fiecare sunet ca de pasăre și fiecare orăcăit masculin vor trece prin intermediul unui microfon în magnetofonul din studioul domnului Salques. De aici sunetele vor fi editate, mixate, nivelate, sintetizate și transformate prin magia electronicii până când vor putea fi recunoscute ca fiind *La Marseillaise*.

Și acesta era doar începutul. Întrucât anul 1992 se apropia vertiginos, monsieur Salques compunea un opus complet original – un imn național pentru

țările din Piața Comună. Nu găseam că era o idee nemaipomenită?

Nu numai că nu eram impresionat, dar reacția mea a fost de adâncă dezamăgire. Sperasem să aud interpretări pe viu, să-l văd pe Salques dirijând de pe podium grupuri mari de broaște râioase cu gâtlejurile umflându-se la unison. Mi-ar fi plăcut să aud primadona contralto atacând un solo emoționant, iar publicul să asculte cu sufletul la gură fiecare orăcăit. Ar fi fost o experiență muzicală de neuitat.

Desigur că orăcăitul poate fi procesat prin mijloace electronice, dar nu are farmecul unui cor de broaște adevărate. Cât despre imnul Pieței Comune, am mari îndoieli. Dacă democrații din Bruxelles au nevoie de ani de zile pentru a cădea de acord în probleme simple ca, de exemplu, culoarea pașaportului sau concentrația acceptabilă de bacterii în iaurt, ce speranță poate exista ca ei să ajungă la un consens în privința unei melodii, mai ales a unei melodii cântate de broaște râioase? Ce ar spune doamna Thatcher?

De fapt, eu știam ce ar spune doamna Thatcher – „Broaștele trebuie să fie *britanice*” –, dar nu voiam să amestec arta cu politica, așa că am pus singura întrebare firească:

De ce să se recurgă la broaște râioase?

Monsieur Salques se uită la mine de parcă făceam pe prostul.

— Pentru că, spuse el, acest lucru nu s-a mai făcut niciodată.

Neîndoielnic.

În primăvară și la începutul verii m-am gândit deseori să mă duc din nou la monsieur Salques, să văd cum se descurcă împreună cu broaștele sale, dar am hotărât să aștept până în iulie când speram să fie deja înregistrat *concerto bufo*. Cu puțin noroc, puteam să ascult și imnul Pieței Comune.

Când am ajuns acasă la monsieur Salques, nu l-am găsit. Mi-a deschis o femeie cu fața zbârcită,

ținând în mână furtunul de la aspirator.

— Este acasă domnul?

Femeia intră în casă și închise aspiratorul.

— *Non*. A plecat la Paris. După o pauză adăugă:
pentru festivitățile Bicentenarului.

— Și-a luat și înregistrarea muzicală cu el?

— Nu știu. Eu sunt menajera.

Nu voiam să fi făcut drumul degeaba, așa că am întrebat dacă pot să văd broaștele râioase.

— *Non*. Sunt obosite. Monsieur Salques a spus să nu fie deranjate.

— Mulțumesc, madame.

— *De rien*, monsieur.

În zilele premergătoare lui 14 Iulie, ziarele au fost pline de știri despre pregătirile de la Paris – vaporeșe, artificii, șefi de stat veniți în vizită, garderoba lui Catherine Deneuve –, dar n-am găsit nicio informație, nici la rubricile culturale, despre broaștele râioase cântătoare. Ziua Bastiliei a venit și a trecut fără cel mai mic orăcăit. Știam eu că monsieur Salques ar fi trebuit să facă spectacolul pe viu.

BOY

Soția mea l-a văzut prima oară pe drumul care duce spre Ménerbes. Mergea alături de un bărbat ale cărui haine curate, îngrijite, contrastau puternic cu propriul său aspect, care era jalnic: o zdreanță murdară fluturând pe un schelet. Dar în ciuda blăniței răpciugoase și a capului plin de noroi, era clar că acest câine aparținea unei rase caracteristice Franței, o specie de copoi cu păr aspru, cunoscută oficial sub numele de Griffon Korthals. Exteriorul său jigărit ascundea *un chien de race*.

Unul dintre câinii noștri era tot din rasa Korthals, dar aceasta nu e prea răspândită în Provence, astfel că soția mea opri mașina pentru a vorbi cu un confrate. Ce coincidență, spuse ea, să aibă un câine din aceeași rasă atât de puțin obișnuită.

Bărbatul aruncă o privire câinelui, care se abătuse din drum pentru a se tăvăli în șanț. El se dădu un pas înapoi ca să se distanțeze de patrupedul care stârnea praful scuturându-și picioarele și urechile.

— Doamnă, zise el, se ține după mine, dar nu este câinele meu. Ne-am întâlnit pe drum. Nu știu al cui e.

Când s-a întors soția mea din sat și mi-a povestit despre câine, ar fi trebuit să-mi dau seama că o să am necazuri. Câinii reprezintă pentru ea ceea ce reprezintă hainele de vizon pentru alte femei; i-ar plăcea să aibă o casă plină de câini. Aveam deja doi și, după părerea mea, era îndeajuns. A fost de acord, deși fără convingere. În următoarele zile am observat că scruta mereu drumul, în speranța că fătura mai bântuia prin împrejurimi.

Totul s-ar fi terminat aici dacă nu ne-ar fi sunat un prieten din sat pentru a ne spune că un câine identic cu unul dintre ai noștri stătea zi de zi lângă *épicerie*, atras de mirosul de șuncă și de *pate* făcut în casă. Noaptea dispărea. Nimeni din sat nu-i știa stăpânul. Probabil era un câine pierdut.

Soția mea a făcut o *crise de chien*. Aflase că toți câinii pierduți sau abandonați sunt adăpostiți de Société Protectrice des Animaux mai puțin de o săptămână. Dacă nu-i revendică nimeni, sunt omorâți. Cum puteam noi admite să se întâmple așa ceva unui câine, lăsând la o parte faptul că era vorba de o creatură nobilă cu un pedigree neîndoielnic?

Am telefonat la SPA, dar n-am obținut nicio informație. Soția mea a început să zăbovească mai mult prin sat sub pretextul cumpărării unei franzele, dar câinele se făcuse nevăzut. Când i-am spus că probabil se întorsese la stăpânul său, m-a privit ca și cum i-aș fi sugerat să punem un bebeluș la frigare pentru cină. Am sunat din nou la SPA.

Au trecut două săptămâni și câinele tot n-a apărut. Soția mea era deprimată, iar angajatul de la SPA era agasat de telefoanele noastre zilnice. La un moment dat, omul nostru de legătură de la *épicerie* a venit cu o veste senzațională: câinele trăia în pădure, pe lângă casa unei cliente de-a sa, care îl hrănea cu resturi de mâncare și-l lăsa să doarmă pe terasă.

Rar mi-a fost dat să văd o femeie acționând atât de iute. Într-o jumătate de oră s-a și întors. Înainta pe alee cu un zâmbet ce se vedea de la cincizeci de metri. Lângă ea, în mașină, am zărit capul imens, zbârlit, al pasagerului ei. A ieșit din mașină încă radiind de fericire.

— Cred că e mort de foame, spuse ea. A ros cureaua cu care l-am legat de scaun. Nu-i așa că e minunat?

Câinele a fost înduplecat să-și părăsească locul. Stătea lângă mașină, dând mereu din coadă. Arăta

groaznic – un ghem de blană murdară, de mărimea unui alsacian, cu crenguțe și frunze în părul încâlcit. Îi ieșeau coastele prin piele, iar botul negru, imens, avea câteva fire de mustață. Ridică piciorul lângă mașină, scurmă pietrișul cu labele și apoi se întinse pe burtă, cu picioarele din spate sub el. Din gură îi atârna o limbă lungă, roz și plină cu resturi de curea.

— Nu-i așa că e minunat? repetă soția mea.

Am întins mâna spre el. Se ridică, mă apucă de încheietură cu fălcile și începu să mă tragă spre curte. Avea niște colți impresionanți.

— Ia te uită. Îi place de tine.

Am întrebat-o dacă am putea să-i oferim și altceva de mâncare și mi-am retras mâna pe care se vedeau urmele lăsate de colți. Din trei înghițituri a golit un castron mare cu mâncare specială pentru câini, apoi a băut cu zgomot dintr-o găleată cu apă și și-a șters mustățile rostogolindu-se în iarbă. Cele două potăi ale noastre nu știau cum să se poarte cu el și, de altfel, nici eu.

— Bietul câine, spuse soția mea. O să-l tundem și o să-l ducem la veterinar.

Sunt momente în orice căsnicie când este inutil să te opui. Am stabilit o oră la madame Hélène, *toilettage de chiens*, pentru acea după-amiază, întrucât niciun veterinar respectabil nu s-ar fi atins de el în halul în care era. Speram că madame Hélène este obișnuită cu câinii murdari de la țară. Într-adevăr, a dat dovadă de mult curaj după ce și-a revenit din primul șoc. Celălalt client al ei, un pudel de culoarea caisei, schelălăi și încercă să se ascundă într-un raft cu reviste.

— Poate că ar fi mai bine, spuse ea, să mă ocup întâi de el. Miroase foarte tare, *n'est-ce pas?* Unde a fost?

— Cred că în pădure.

— Hm! Madame strâmbă din nas și-puse o pereche de mănuși de cauciuc. Puteți reveni într-o oră?

Am cumpărat o lesă contra puricilor și m-am oprit să beau o bere la cafeneaua din Robion. Încercam să mă împac cu ideea de a fi o familie cu trei câini. Exista, bineînțeles, șansa de a fi găsit fostul stăpân și atunci aş avea numai doi câini și o soție nefericită. Dar în orice caz, nu eu puteam să aleg. Dacă exista un înger păzitor canin, el avea să decidă. Speram să acorde atenție problemei.

Când m-am întors, am găsit câinele legat de un pom, în grădină. Dădea din coadă bucuros. Fusesse tuns la piele. Ca urmare, capul părea și mai mare, iar coastele deveniseră și mai proeminente. Singura parte a trupului care a scăpat tunsorii radicale a fost coada, care a rămas cu un pompon în vârf. Arăta ciudat, ca un desen neîndemânatic făcut de un copil, dar măcar era curat.

A fost încântat să se urce din nou în mașină și a stat drept în scaun, aplecându-se din când în când pentru a mă apuca de încheietura mâinii, scoțând niște sunete înfundate pe care eu le-am luat drept semne de mulțumire.

De fapt, îi era foame, pentru că a devorat mâncarea care îl aștepta acasă. A pus un picior pe castronul gol pentru a-l ține nemișcat, încercând să lingă emailul. Soția mea îl privea cu acea expresie pe care majoritatea femeilor o păstrează pentru copiii deștepți și bine crescuți. Eu am devenit mai dur și am spus că trebuie să-i căutăm stăpânul.

Discuția a continuat și la cină, timp în care câinele adormise sub masă pe piciorul soției, sforăind cu putere. Am căzut de acord să petreacă noaptea într-o magazie, cu ușa lăsată larg deschisă, astfel încât să poată pleca în caz că dorește. Dacă îl vom găsi în dimineața următoare tot acolo, vom suna la celălalt proprietar de câine Korthals din regiune și îi vom cere sfatul.

Soția mea s-a sculat din zori și puțin după aceea am fost trezit de un corp păros care se freca de al meu. Câinele era tot cu noi. S-a dovedit curând că era hotărât să rămână și că știa exact ce avea de

făcut pentru a ne convinge că viața fără el ar fi fost de neimaginat. Era un lingușitor fără pereche. O singură privire din partea noastră îl făcea să tresalte de plăcere, iar o mângâiere îl arunca în extaz. Câteva asemenea zile și știam că vom fi pierduți. Cu sentimente amestecate, l-am sunat pe monsieur Grégoire, cel pe care l-am întâlnit o dată în Apt cu câinele său Korthals.

A venit cu soția a doua zi pentru a ne inspecta chiriașul. S-a uitat în urechi ca să vadă dacă fusese tatuat cu numărul care identifică patrupedele cu pedigri în caz că se rătăcesc. Mi-a spus că toți proprietarii serioși procedează astfel. Numerele sunt stocate într-un computer la Paris și, dacă găsești un câine tatuat, oficiul central te pune în legătură cu proprietarul.

Monsieur Grégoire scutură din cap. Nu avea număr.

— *Alors*, spuse el, nu a fost *tatoué* și nici nu a fost hrănit corect. Cred că este abandonat – probabil un cadou de Crăciun care a crescut prea mult. Se întâmplă deseori. Ar fi mai bine să rămână la dumneavoastră.

Câinele își ciuli urechile și dădu viguros din coadă. Nu avea nimic împotrivă.

— Ce frumos e, spuse madame Grégoire, și apoi făcu o propunere care ar fi putut ușor să dubleze numărul câinilor din casa noastră. Ne întrebă ce părere am avea despre o împerechere între câinele nostru găsit și cățelușa lor?

Știam ce credea unul dintre noi, dar între timp cele două femei puneau deja la cale întregul episod romantic.

— Trebuie să veniți pe la noi, spuse madame Grégoire. O să bem șampanie, timp în care cei doi sunt... căută un cuvânt suficient de delicat... afară.

Din fericire, soțul ei era mai practic.

— Mai întâi, spuse el, trebuie să vedem dacă se plac. Apoi, poate...

Se uită la câine cu mândria unui viitor socru. Câinele puse o labă cărnoasă pe genunchiul său. Madame gângăvi. Dacă am văzut vreodată un *fait accompli*, acesta era.

— Dar am uitat ceva, spuse madame după încă un gângurit. Ce nume îi dăm? Ceva eroic ar fi potrivit, nu-i așa? Cu capul ăsta... Mângâie câinele pe creștet. Ceva în genul Victor sau Ahile.

Câinele se răsturnă pe spate cu picioarele în sus. Nici cea mai aprinsă imaginație nu-l putea descrie ca eroic, dar avea un aer masculin, așa că ne-am hotărât pe loc asupra numelui.

— Ne-am gândit să-i spunem Boy, cum ar veni Băiatu'.

— Boy? *Oui, c'est génial*, spuse madame. Și Boy i-a rămas numele.

Am convenit să-l ducem pentru a-și vedea logodnica, cum o numea madame, după vreo două sau trei săptămâni, când va fi vaccinat, tatuat, hrănit corect, făcut să arate ca un pețitor respectabil. Între drumurile la veterinar și mesele sale copioase își petrecea timpul insinuându-se în familie. În fiecare dimineață aștepta afară, la ușa care dădea spre curte, scheunând de plăcere la gândul zilei care începea și apucând prima încheietură ce-i apărea în cale. După o săptămână a fost promovat de la o pătură în magazie la un coș în curte. După zece zile dormea în casă, sub masa din sufragerie. Potăile noastre vădeau respect față de el. Soția mea i-a cumpărat mingi de tenis ca să se joace cu ele, dar el le-a mâncat. Vâna șopârle. La un moment dat, a descoperit plăcerea de a se răcori stând pe treptele care coborau în piscină. Era în paradisul câinilor.

A sosit și ziua când urma să aibă loc ceea ce madame Grégoire numea *le rendez-vous d'amour*. Am străbătut cu mașina o zonă spectaculoasă, după care am ajuns în Saignon, unde monsieur Grégoire a transformat un grajd vechi de piatră

într-o casă lungă și joasă. De acolo se vedea toată valea și satul St. Martin-de-Castillon în depărtare.

Boy se îngrășase. Îi crescuse și blana, dar încă nu știa să se poarte. Sări din mașină și își ridică piciorul deasupra unui puiet de-abia plantat, scurmând cu labele din spate o bucată din pajiște. Madame îl găsi fermecător. Monsieur avea niște dubii, după cât se părea; am observat că-l privea pe Boy cu un ochi cam critic. Cățeaua lor îl ignora, concentrându-se în schimb asupra unor ambuscade împotriva celorlalți doi câini ai noștri. Boy se cățără pe un dâmb de la capătul casei și de acolo sări pe acoperiș. Am intrat să bem un ceai și să mâncăm vișine ținute în *eau-de-vie*.

— Arată bine Boy, spuse monsieur Grégoire.

— *Magnifique*, adăugă madame.

— *Oui, mais...* Ceva îl neliniștea pe monsieur. Se ridică și aduse o revistă. Era ultimul număr al oficiosului Clubului Karthals din Franța, care cuprindea pagini întregi de fotografii reprezentând câini în poziție de atac, câini cu păsări în gură, câini înotând, câini șezând docili lângă stăpânii lor.

— *Vous voyez*, spuse monsieur, toți acești câini au blana aspră, *le poil dur*. Este o caracteristică a rasei.

M-am uitat la fotografii. Toți câinii aveau o blană linsă, neondulată. Apoi m-am uitat la Boy, care își lipise botul negru de geam. Blana sa, după ce fusese tunsă, crescuse și devenise o claie de cârlionți cenușii și maronii care nouă ni se păreau deosebiți. Nu însă și lui monsieur Grégoire.

— Din păcate, spuse el, a început să semene cu o oaie. De la gât în sus este Korthals, iar de la gât în jos este oaie. Îmi pare rău, dar ar fi *une mésalliance*.

Soția mea aproape că s-a înecat cu vișinele. Madame era disperată. Monsieur își cerea scuze. Eu încercam un sentiment de ușurare. Doi câini și o oaie erau îndeajuns deocamdată.

Din câte știm, Boy este încă holtei.

NAPOLEONII DIN CAPĂTUL GRĂDINII

Muncitorii noștri lăsaseră îngrămădite, lângă piscină, o mulțime de amintiri ale lucrului lor la casă: moloz, lespezi crăpate, întrerupătoare vechi, bucăți de sârmă, sticle goale de bere și țigle sparte. Ne-am înțeles ca Didier și Claude să vină într-o zi cu un camion și să încarce toate resturile. Bucata aceea de pământ va deveni *impeccable* și vom putea planta stratul cu tufe de trandafiri, cum ne propusesem.

Numai că ba camionul nu era disponibil, ba Claude și-a fracturat un deget, ba Didier trebuia să dărâme o ruină undeva în Alpii de Jos, astfel că grămada de amintiri continua să zacă acolo. Cu timpul, a început să capete un aspect frumos: o stâncărie de formă neregulată, acoperită cu un strat proaspăt de buruieni și împodobită cu maci. Avea un farmec deosebit, lucru pe care i l-am semnalat și soției mele. Dar ea nu era convinsă. Trandafirii sunt considerați, în general, mai atrăgători decât molozul sau sticlele de bere. N-am avut încotro și am început să debarsez eu locul.

De fapt, îmi place munca fizică, ritmul în care se desfășoară și satisfacția de a face curat într-un loc unde s-au adunat claie peste grămadă o mulțime de lucruri. După câteva săptămâni am ajuns la petecul de pământ de dedesubt și m-am retras în triumf cu bășici cu tot. Soția mea a fost foarte încântată. Acum, spunea ea, tot ce ne trebuie sunt două șanțuri adânci și două kilograme de îngrășământ natural, după care putem planta. A început să consulte cataloage cu trandafiri, iar eu mi-am îngrijit bășicile și mi-am cumpărat o cazma.

Săpasem cam trei metri de pământ tare când am văzut printre buruieni ceva de culoare galbenă. Probabil vreun fermier mort de multă vreme

aruncase o sticlă de *pastis* într-o după-amiază fierbinte. Când am curăţat obiectul de pământ, am văzut că nu era capacul de la o sticlă; era o monedă. Am spălat-o cu apa din furtun şi deodată a început să strălucească în lumina soarelui. Stropii de apă se prelingeau de-a lungul unui profil bărbos.

Era o monedă de douăzeci de franci din 1857. Aversul înfăţişa chipul lui Napoleon al III-lea cu barbişonul său îngrijit şi numele însoţit de poziţia sa în societate – *Empereur*. Pe revers se vedea o coroană de lauri deasupra căreia scria *L'Empire Français*. Pe marginea monedei se putea citi declaraţia reconfortantă pe care orice francez o consideră adevărată: *Dieu protège la France*.

Soţia mea era la fel de stărnită ca şi mine.

— Poate că mai sunt şi altele. Săpă în continuare.

După zece minute am găsit o a doua monedă, tot o piesă de douăzeci de franci. Era datată 1869. Anii nu au deteriorat profilul lui Napoleon cu excepţia faptului că pe capul lui înmugurise o cunună. Stăteam în groapa pe care o săpasem şi îmi făceam nişte calcule. Mai erau vreo douăzeci de metri de tranşee de săpat. În ritmul de o monedă de aur pe metru ne vom umple buzunarele cu napoleoni şi ne vom putea permite un prânz la „Beaumanière” în Les Baux. Am săpat cu cazmaua până mi-am distrus palmele, afundându-mă din ce în ce mai mult în pământ şi căutând, printre stropii de sudoare care mi se prelingeau pe faţă, chipul lui Napoleon.

N-am mai găsit nimic până la sfârşitul zilei, dar mă alesesem oricum cu o groapă destul de adâncă pentru a planta un copac viguros, având convingerea că a doua zi voi găsi o comoară şi mai mare. Nimeni nu îngroapă numai două monede nenorocite; precis că acestea se rătăciseră din grămada cea mare care se afla la numai o cazma

mai în adânc, o comoară la îndemâna unui grădinar silitor.

Ca să ne dăm seama mai bine de averea noastră, am consultat rubrica financiară a ziarului *Le Provençal*. Într-o țară care în mod tradițional își păstrează economiile în aur și sub saltea, este obligatoriu să se găsească o listă de prețuri curente. Și am găsit. Între o pepită de un kilogram de aur și moneda mexicană de cincizeci de pesos erau napoleonii de douăzeci de franci care acum valorau trei sute nouăzeci și șase de franci și chiar mai mult, dacă profilul de pe avers era în stare bună.

Nimeni n-a săpat vreodată mai vârtos. Acest lucru a atras în mod inevitabil atenția lui Faustin, care se ducea să se lupte cu mana despre care era convins că va ataca vița de vie. S-a oprit din drum și m-a întrebat ce fac. I-am spus că plantez trandafiri.

— *Ah bon?* Trebuie să fie mari trandafirii ăștia dacă au nevoie de o groapă atât de adâncă. Arbuști de trandafir, nu-i așa? Din Anglia? Nu prea le priește aici trandafirilor. *Tache noire* este peste tot.

Scutură din cap. Presimțeam că mă va agasa cu pesimismul său. Faustin este la curent cu toate dezastrele naturale și este fericit să-și împărtășească bogatele cunoștințe celor care sunt suficient de proști ca să spere în mai bine. Pentru a-l înveseli, i-am spus despre napoleonii de aur.

Se așeză pe marginea gropii pentru a cântări mai bine cele auzite și își dădu pe spate șapca pătată cu albastru de la spray-ul contra manei.

— *Normalement*, spuse el, acolo unde există doi napoleoni înseamnă că mai sunt și alții. Dar locul acesta nu este bun pentru a-i ascunde. Arătă cu mâna să arse de soare în direcția casei. Fântâna ar fi un loc mai sigur. Sau în spatele unui șemineu.

I-am spus că poate au fost ascunși în grabă. Faustin scutură din nou din cap. Mi-am dat seama că graba nu reprezenta un concept intelectual pe

care să-l accepte, mai ales când era vorba de ascuns saci cu aur.

Țăranul nu este niciodată atât de *pressé*. Nu când e vorba de napoleoni. A fost un ghinion că au căzut aici.

I-am spus că pentru mine a fost un noroc. Dezamăgit, și-a reluat drumul spre vie pentru a depista acolo o catastrofă.

Zilele treceau. Bășicile se înmulțeau. Tranșeea devenea din ce în ce mai lungă și mai adâncă. Zestrea de napoleoni s-a limitat la doi. Și totuși nu avea sens. Niciun țăran nu s-ar duce să muncească la câmp cu monede de aur în buzunare. Eram sigur că undeva, la câteva picioare de locul unde stăteam, se afla o ascunzătoare.

Am decis să cer sfatul expertului recunoscut al văii, omul pentru care Provence nu mai avea niciun secret, înțeleptul, venalul și priceputul Massot. Dacă cineva putea ghici, doar adulmecând vântul sau scuipând pe jos, unde își ascunsese economiile un țăran bătrân și șiret, acela era Massot.

M-am dus prin pădure până la casa lui. Am auzit câinii lătrând cu o sete de sânge frustrată, când m-au adulmecat. Eram convins că într-o buna zi vor rupe lanțurile și vor sfâșia toate ființele din vale. Speranța mea era că stăpânul lor își va vinde casa înainte de a se întâmpla acest lucru.

Massot se preumbla prin ceea ce el numea curtea din față, o bucată aridă și bătătorită de pământ, decorată cu excremente de câine și pâlcuri de buruieni. Mă privi clipind din pricina soarelui și a fumului de țigară și mormăi:

— *On se promène?*

Nu, i-am spus eu. De data aceasta venisem să-i cer sfatul. Mormăi din nou ceva și își reduse câinii la tăcere. Stăteam în dreptul lanțului ruginit care-i separă proprietatea de poteca din pădure. Eram destul de aproape de el pentru a-i simți mirosul de usturoi și tutun. I-am povestit despre cele două

monede. Își scoase țigara din gură și se uită cu atenție la mucusul ud. În tot acest timp, câinii patrolau de colo-colo legați în lanț și mârâind amenințător.

Massot își vârî țigara în colțul gurii, sub mustața pătată, și se aplecă spre mine.

— Cui i-ați mai spus de asta?

Se uită peste umărul meu pentru a se asigura că suntem singuri.

— Soției mele și lui Faustin. Doar lor.

— Să nu mai spuneți altcuiva, mă avertiză el, ducându-și la nas un deget noduros. S-ar putea să mai fie și alte monede, dar să rămână între noi.

Massot a venit cu mine pentru a vedea unde am găsit cele două monede, și mi-a explicat versiunea lui cu privire la pasiunea francezilor pentru aur. De vină sunt politicienii, spuse el, începând de la Revoluție; apoi împărații, războaiele, nenumărații președinți, cei mai mulți dintre ei niște cretini – și scuipe pentru a sublinia afirmația –, precum și devalorizările, care pot transforma peste noapte o sută de franci în o sută de centime. Nu e de mirare că țăranul simplu nu are încredere în bucățile de hârtie tipărite de ticăloșii din Paris. Dar aurul – Massot își întinse mâinile în față și își strânse degetele într-o grămadă imaginară de napoleoni –, aurul este întotdeauna bun, și cu atât mai mult în vremuri tulburi. Iar cel mai bun aur este aurul morților, pentru că morții nu mai au nicio pretenție.

Ce norocoși suntem, dumneavoastră și cu mine, adăugă Massot, că beneficiem de o asemenea șansă.

Se părea că am un partener.

În timp ce stăteam amândoi în tranșee, Massot privea de jur-împrejur, trăgându-se de mustață. O parte din teren era plantată cu levănțică, alta era acoperită cu iarbă. Nu era un loc potrivit pentru o ascunzătoare, ceea ce constituia un semn bun pentru Massot, deoarece nu dădea de bănuț;

altminteri, în cincizeci de ani ar fi fost descoperit și nu mai dădeam de aurul „nostru”. Ieși din tranșee și măsură distanța până la fântână. Apoi se sprijini de zidul de piatră.

— Ar putea fi oriunde, spuse el și arătă cu mâna o porțiune de vreo cincizeci de metri pătrați.

— *Evidemment*, nu puteți săpa atât de mult.

Era clar că parteneriatul nostru nu includea și împărțirea muncii fizice.

— Avem nevoie de un aparat de detectat metale. Își încolăci brațul ca și cum ar fi fost un detector de metale și și-l trecu peste iarbă, scoțând un zumzet ca de motor. *Beh oui*. Cu ăsta o să-i găsim.

— Și cum trebuie să procedăm? am întrebat eu.

Massot făcu cu degetele gestul universal care semnifică bani. Era momentul să organizăm o întâlnire de afaceri.

Am căzut de acord ca eu să termin de săpat tranșeea, iar Massot să se ocupe de înalta tehnologie, închiriind un detector de metale. Mai rămânea de stabilit participarea financiară a partenerilor. După părerea mea, zece la sută ar fi fost o sumă rezonabilă pentru o muncă simplă ca aceea de a umbla cu un detector de metale. Massot însă susținea că merită cincizeci la sută. Trebuia să meargă cu mașina la Cavaillon pentru a lua detectorul, să sape după ce vom da de aur, și, cel mai important, era încrederea pe care mi-o dădea faptul că am un partener de nădejde, care nu va răspândi vestea că suntem bogați. Totul, spuse Massot, trebuie ținut în mare secret.

Mă uitam la el în timp ce zâmbea și dădea din cap. Era greu de imaginat un escroc care să fie mai puțin demn de încredere dincoace de gratiile închisorii din Marsilia. Douăzeci la sută, am replicat eu. Bombăni, oftă, mă acuză că sunt un zgârcit și se fixă la douăzeci și cinci la sută. Am bătut palma. La plecare, trase un scuipat în tranșee ca să-i poarte noroc.

Nu l-am văzut câteva zile. Am terminat de săpat, am netezit pământul cu grijă și am comandat trandafirii. Omul care mi i-a adus mi-a atras atenția că am făcut o groapă prea adâncă și m-a întrebat de ce, dar eu n-am scos o vorbă.

În Provence există o aversiune larg răspândită față de orice aduce cu planificarea socială. Provensalul preferă să vină pe neașteptate și să-ți facă o surpriză decât să dea un telefon în prealabil pentru a se asigura că ești liber. Când vine se așteaptă să ai timp de taclale la un pahar de vin înainte de a ajunge la scopul vizitei, iar dacă îi spui că trebuie să pleci este nedumerit. De ce atâta grabă? O jumătate de oră nu contează. O să întârzii puțin, și ce-i cu asta?

Era în amurg, perioada din zi *entre chien et loup*. Deodată, am auzit huruitul unei furgonete care s-a oprit în fața casei. Tocmai ne pregăteam să plecăm la niște prieteni din Goult care ne invitaseră la cină, așa că am ieșit imediat din casă pentru a nu îngădui vizitatorului să ajungă la bar și să nu mai poată fi urnit de acolo.

Furgoneta avea ușile din spate larg deschise și se balansa dintr-o parte în alta. Se auzi o bufnitură de parcă ar fi căzut ceva pe podea. Urmă o înjurătură. *Putaing!* Era partenerul meu de afaceri. Se chinuia să scoată o cazma care se înțepenise în grilajul cuștii pentru câini din spatele scaunului șoferului. Cu o ultimă efortare, Massot reuși să smulgă cazmaua și fu proiectat înapoi, cu o viteză mai mare decât se aștepta.

Purta pantaloni de camuflaj și un pulover gri, iar pe cap avea o caschetă verde pentru jungla din surplusurile armatei. Toate erau uzate. Arăta ca un mercenar prost plătit. Descărcă echipamentul și îl puse pe jos – cazmaua, o lopată cu coada lungă și un obiect învelit într-o bucată de pânză veche. Aruncând o privire în jur pentru a se convinge că

nu ne urmărește nimeni, dădu pânza la o parte și ridică în mâini detectorul de metale.

— *Voilà!* Este *haut de gamme*, cel mai bun din câte există. Detectează până la o adâncime de trei metri.

Îl porni și îl plimbă deasupra uneltelor sale. Neîndoielnic, reuși să detecteze o cazma și o lopată clănțănind ca o proteză dentară. Massot era încântat.

— *Vous voyez?* Când dă de metal, vorbește. Mai bine decât să ne chinuim cu săpatul, nu-i așa?

I-am spus că e un aparat impresionant și că am să-l țin la loc sigur în casă, până a doua zi.

— Măine? întrebă Massot. Începem chiar acum.

I-am explicat că într-o jumătate de oră se întunecă, dar Massot dădu răbdător din cap ca și cum în sfârșit pricepusem o chestiune foarte complicată.

— Întocmai! Puse jos detectorul și mă apucă de braț. Nu vrem să ne vadă cineva, nu-i așa? Munca asta se face cel mai bine noaptea. Este mai *discret*. *Allez!* Aduceți uneltele.

— Mai este o problemă, i-am spus. Noi acum plecăm de acasă.

Massot înlemni. Se holbă la mine ridicându-și sprâncenele cu uimire.

— Plecați? În seara asta? Acum?

Soția mă strigă din casă. Eram deja în întârziere. Massot dădu din umeri, neînțelegând cum puteam să mai ieșim la o asemenea oră, dar insistă că operațiunea trebuia îndeplinită în noaptea aceea. Va face singur totul, declară lamentându-se. Aș putea să-i împrumut o torță? I-am arătat cum se aprinde reflectorul din spatele fântânii, pe care îl potrivea ca să lumineze mai bine stratul de trandafiri, bombănind iritat că a fost lăsat *tout seul*.

Am oprit mașina la jumătatea aleii și ne-am uitat înapoi la umbra alungită a lui Massot mișcându-se printre copacii învăluiți în lumina reflectorului. Piuitul detectorului de metale se auzea limpede

prin văzduhul serii, ceea ce mă făcea să am îndoieli în privința caracterului secret al acțiunii. Am fi putut tot așa de bine să punem o pancartă la capătul aleii pe care să scrie: CĂUTĂTOR DE AUR.

Le-am povestit prietenilor cu care luam cina despre goana după comoară care se desfășura mai mult sau mai puțin la adăpostul întinericului. Soțul, care se născuse și crescuse în Lubéron, nu era prea optimist. Mi-a spus că atunci când s-au inventat detectoarele de metale, ele erau mai răspândite printre țărani decât câinii de vânătoare. Este adevărat că s-a găsit ceva aur. Dar zona a fost atât de mult scotocită, încât Massot trebuie să se considere un norocos dacă găsește o potcoavă veche de cal.

Oricum, nu putea să nege existența celor doi napoleoni ai noștri. Erau acolo, pe masă, în fața lui. I-a luat în mână și i-a zornăit. Cine știe? Poate că o să avem noroc. Sau poate că Massot o să fie cel norocos și noi n-o s-o aflăm niciodată. Este o persoană de încredere? Am schimbat o privire cu soția mea și am hotărât că e timpul să plecăm.

Am ajuns acasă puțin după miezul nopții. Furgoneta lui Massot nu mai era. Reflectorul fusese stins, dar lumina lunii era suficientă pentru a vedea movile mari de pământ răspândite la întâmplare peste ceea ce noi încercam să transformăm într-o pajiște. Am decis să evaluăm pagubele a doua zi dimineață.

Era ca și cum o cârțiță uriașă, înnebunită de claustrofobie, ieșise să ia aer și scuipase de jur-împrejur obiecte de metal: cuie, spițe, o șurubelniță străveche, o jumătate de coasă, o cheie ca de temniță, o cartușieră, șuruburi, capace de sticlă, o bucată dintr-o seceră, lame de cuțit, dinții unei furci, colaci de sârmă, fragmente neidentificabile pline de rugină. Dar nu aur.

Majoritatea tufelor de trandafir proaspăt plantate supraviețuiseră, iar câmpul de levănțică era intact. Probabil că lui Massot i-a pierit entuziasmul.

L-am lăsat să doarmă până după-amiază. Voiam să-mi dea raportul în legătură cu ce făcuse în noaptea precedentă. Cu mult înainte de a ajunge la casa lui, am auzit detectorul de metale. A trebuit să strig de două ori ca să mă audă de pe dâmbul plin de măracini peste care își plimba aparatul. Zâmbi larg, arătându-și dinții. Am fost surprins să-l vad atât de vesel. Poate că totuși găsise ceva.

— *Salut!*

Își puse detectorul pe umăr ca pe o pușcă și-mi făcu semn cu mâna prin lăstăriș, continuând să zâmbească. I-am spus că arăta ca un om peste care dăduse norocul.

— Nu încă, spuse el.

Fusese obligat să întrerupă operațiunea noaptea trecută, deoarece au strigat vecinii la el plângându-se că face zgomot. Nu înțelegeam de ce. Casa lor este la două sute cincizeci de metri depărtare de locul unde lucrase el. Cum de i-a trezit din somn?

— Nu eu, spuse Massot. El, și mângâie detectorul de metale. Oriunde mă duceam găsea câte ceva – țac țac țac țac țac.

— Dar nu aur, i-am replicat eu.

Massot se aplecă atât de mult spre mine încât pentru o clipă, îngrozit, am crezut că vrea să mă sărute. Își trase nasul și cu o voce scăzută, aproape șoptind, îmi spuse:

— Știi unde este. Se dădu înapoi și trase adânc aer în piept. *Beh oui*. Știi unde este.

Deși eram în pădure și cea mai apropiată ființă umană era la cel puțin un kilometru depărtare, teama lui Massot că ar putea fi auzit m-a contaminat și pe mine, așa că m-am pomenit întrebându-l în șoptă:

— Unde este?

— La capătul piscinei.

— Sub trandafiri?

— Sub dale.

— Sub dale?

— *Oui. C'est certaing.* Pun pariu pe capul bunicii mele.

Nu erau chiar cele mai bune vești, cum le considera Massot. Dalele din jurul piscinei aveau o grosime de aproape zece centimetri. Fuseseră așezate pe un strat de beton armat cu aceeași grosime ca și dalele. Trebuia spart serios pentru a se ajunge la pământ. Massot îmi ghici gândurile și puse aparatul jos pentru a putea discuta cu ambele mâini.

— În Cavaillon, spuse el, se poate închiria un *marteau-piqueur*. Străpunge orice. *Paf!*

Avea dreptate. Un ciocan pneumatic ar trece în doi timpi și trei mișcări prin dale, prin beton, prin țevile de apă care alimentează piscina și prin cablurile electrice care vin de la pompa de filtrare. *Paf!* Sau poate chiar *Boum!* Și după ce vom fi sfârșit totul, s-ar putea foarte bine să nu găsim decât încă o lamă de coasă pentru colecția noastră. Am spus nu. Cu infinit regret, dar nu.

Massot nu s-a supărat. A fost mulțumit cu sticla de *pastis* pe care i-am dat-o drept răsplată pentru munca sa. Am observat că din când în când se oprește pe poteca din spatele casei și se uită la piscină, sugându-și gânditor vârful mustății. Dumnezeu știe ce ar putea face într-o noapte, după ce ar goli câteva pahare de băutură, dacă i-ar face cineva cadou de Crăciun un ciocan pneumatic.

LES INVALIDES

Mă dusesem la o farmacie din Apt ca să iau pastă de dinți și o loțiune contra arsurilor provocate de soare, două cumpărături nevinovate, pentru păstrarea sănătății corpului. Când am ajuns acasă și le-am scos din sacoșă, am descoperit că fata care mi le dăduse a pus și un cadou, instructiv, dar surprinzător. Era o broșură tipărită pe hârtie velină și în culori vii. Pe copertă era imaginea unui melc stând pe closet Arăta jalnic, ca și când se afla acolo de multă vreme fără să fi realizat nimic important. Coarnele îi atârnav. Ochii erau inexpressivi. Deasupra acestei figuri triste scria *La Constipation*.

Ce făcusem ca să merit așa ceva? Arătam constipat? Sau faptul că luasem pastă de dinți și o loțiune contra arsurilor provocate de soare a fost oarecum semnificativ pentru ochiul expert al farmacistei – un indiciu că aveam probleme cu sistemul digestiv? Poate că fata știa ceva ce eu nu știam. Am început să citesc broșura.

„Nimic nu este mai banal și mai frecvent decât constipația”, se spunea în ea. Aproape douăzeci la sută din populația Franței, pretindea autorul, suferă de *ballonnement* și *gêne abdominale*. Și totuși, un observator obișnuit, ca mine, nu constata semne evidente de disconfort printre oamenii de pe stradă, din baruri, din cafenele și chiar din restaurante – unde probabil douăzeci la sută dintre clienți, luând două mese substanțiale pe zi, o fac în ciuda balonărilor. Câtă stăpânire de sine în fața unor împrejurări potrivnice!

Întotdeauna am considerat Provence unul dintre cele mai sănătoase locuri din lume. Aerul este curat, clima este uscată, fructele și legumele proaspete se găsesc din abundență, se gătește cu

ulei de măsline, nu există stress – mai rar să fie concentrate în același loc atâtea condiții favorabile. În plus, toată lumea arată foarte bine. Dar dacă douăzeci la sută din acești obraji rumeni și apetituri copioase ascund suferințele provocate de un „ambuteiaj” în tranzitul intestinal, ce altceva mai pot să ascundă? M-am hotărât să fiu mai atent la durerile și remediile provensale și treptat mi-am dat seama că există într-adevăr o boală locală, care, după părerea mea, se extinde în toată țara. Este vorba de ipohondrie.

Francezul nu spune niciodată că nu se simte bine; el are *une crise*. Cea mai frecventă este *la crise de foie*, când ficatul se revoltă în cele din urmă împotriva tratamentului la care îl supun *pastis-ul*, cinci feluri de mâncare, paharele de *marc* și cele de *vin d'honneur* servite în orice împrejurare, de la deschiderea unei expoziții auto până la întrunirea anuală a organizației locale a partidului comunist. Tratamentul cel mai simplu nu constă în alcool și multă apă minerală. Se recurge la o soluție mult mai satisfăcătoare – deoarece presupune ideea de boală mai degrabă decât cea de indulgență față de sine – și anume soluția de a merge la farmacie și de a o consulta pe doamna în halat alb, plină de compasiune, aflată în spatele tejghelei.

Întotdeauna mă întrebam de ce în majoritatea farmaciilor sunt puse scaune între trusele chirurgicale și echipamentul de tratare a celulitei, dar acum știu. În felul acesta, poți să aștepți în condiții confortabile până ce monsieur Machin expune în șoaptă și cu o voce răgușită din cauza inflamării laringelui detalii legate de rinichiul dureros, de intestinul revoltat sau de alte neplăceri pe care le are. Farmacista, antrenată să fie răbdătoare și să dea diagnostice, ascultă cu atenție, pune câteva întrebări și apoi avansează un număr de soluții posibile. Sunt scoase la iveală pachetele, flacoane și fiole. Discuția continuă. Se ajunge în

final la o decizie, iar monsieur Machin împachetează cu grijă hârtiile vitale care îi vor da posibilitatea să ceară de la Asigurările Sociale toată cheltuiala făcută pe medicamente. Au trecut cincisprezece sau douăzeci de minute și toată lumea din farmacie se mută cu un scaun.

Aceste drumuri la farmacie le fac doar bolnavii mai robuști. Pentru boli grave, sau boli grave imaginare, există, chiar și în regiuni relativ izolate, cum este a noastră, o rețea de specialiști în acordarea primului ajutor care îi uimește pe vizitatorii din orașe unde trebuie să fii milionar ca să-ți poți permite să fii bolnav în condiții de confort. Toate orașele și majoritatea satelor au propriile servicii de ambulanță, care răspund la apeluri douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Vin acasă asistente calificate. Medicii consulta la domiciliu, practica aproape dispărută la Londra, după cum mi se spune.

Am avut o experiență scurtă, dar intensă cu sistemul medical francez la începutul verii trecute. Cobaiul a fost Benson, un tânăr american care venise în vizită la noi și se afla la prima lui călătorie în Europa. Când l-am luat din gara de la Avignon, a mormăit un *hello*, a tușit și și-a dus batista la gură. L-am întrebat ce are.

Arată spre gât și scoase niște sunete răgușite.

— Mono, spuse el.

Mono? Habar n-aveam ce înseamnă, dar știam că americanii au boli mult mai sofisticate decât noi – hematoame în loc de vânătăi, migrene în loc de dureri de cap, secreții post-nazale în loc de guturai, așa că am bâiguit ceva despre aerul curat care îi va face bine la gât și l-am ajutat să intre în mașină. În drum spre casă, am aflat că mono este prescurtarea familiară pentru mononucleoză, o infecție virală. Unul dintre simptome este durerea de gât.

— Parcă aş avea sticlă pisată în gâtleej, spuse Benson, cu fața ascunsă după ochelarii de soare și

batistă. Trebuie să-l sunăm pe fratele meu din Brooklyn. E medic.

Când am ajuns acasă, am constatat că telefonul este deranjat. Tocmai începuse un weekend care coincidea cu o sărbătoare, așa că trei zile fără telefon ar fi fost o binecuvântare. Dar trebuia să sunăm la Brooklyn. Exista un antibiotic, un antibiotic minune, despre care Benson spunea că poate să combată toate formele cunoscute de mono. M-am dus la cabina telefonică din Les Baumettes și am introdus o mulțime de monede de cinci franci așteptând să fie găsit fratele lui Benson la spitalul din Brooklyn. Când în sfârșit a venit la telefon, mi-a spus numele medicamentului miraculos. Am sunat un medic și l-am întrebat dacă poate veni acasă.

A sosit într-o oră și a consultat bolnavul, care se odihnea, cu ochelarii de soare pe nas, într-o cameră întunecoasă.

— *Alors, monsieur...* începu medicul, dar Benson i-o reteză scurt.

— Mono, spuse el, arătând spre gât.

— *Comment?*

— Mono, omule. Mononucleoză.

— *Ah, mononucléose. Peut-être, peut-être.*

Medicul se uita în gâtul inflammat al lui Benson și luă o probă. Voia să facă examenul de laborator al virusului. Și acum, este amabil domnul să-și dea jos pantalonii? Scoase o seringă, la care Benson se uită bănuitor peste umăr în timp ce-și lăsa încet blugii Calvin Klein în vine.

— Spune-i că sunt alergic la majoritatea antibioticelor. Ar trebui să-l sune pe fratele meu din Brooklyn.

— *Comment?*

I-am explicat problema. Avea cumva medicamentul miraculos în geantă? Ne-am uitat unul la altul plimbându-ne privirile peste fesele goale ale lui Benson. Acestea s-au zguduit când Benson a tușit puternic. Medicul spuse că trebuie

să-i facă ceva ca să-i reducă inflamația, iar efectele secundare ale acelei injecții erau foarte rare. I-am comunicat lui Benson cum stau lucrurile.

— Atunci... O.K.

Se aplecă și medicul îi înfipse acul cu hotărâre, ca un matador dând lovitura de grație între coarne.

— *Voilà!*

În timp ce Benson se aștepta să aibă amețeli din cauza injecției, medicul îmi spuse că va aranja cu o soră medicală să vină de două ori pe zi ca să-i facă injecții. În ceea ce privește rezultatele testului de laborator, le vom primi în cursul zilei de sâmbătă. De îndată ce le va avea, va prescrie medicamentele necesare. Ne-a urât *bonne soirée*. Benson își flutură batista cu putere. Mă gândeam că era puțin probabil să avem o seara plăcută.

Sora a venit și a plecat, am obținut rezultatele testului și medicul a reapărut sâmbătă seara, așa cum a promis. Tânărul domn avusese dreptate. Era *mononucléose*, dar o vom birui cu resursele medicinei franceze. Medicul începu să scrie ca un poet în plină inspirație. De sub pana lui ieșea rețetă după rețetă. Se părea că va face uz de toate resursele. Ne-a dat un teanc de hârtii umplute cu hieroglife și ne-a urât *bon weekend*. Era puțin probabil să avem un weekend plăcut.

Duminica e greu de găsit o farmacie deschisă în Franța rurală. Singura *pharmacie de garde* pentru o zonă care se întindea pe câteva mile era cea de la periferia Cavaillonului. Am fost acolo la 8.30. Mai era un bărbat cu un teanc de rețete aproape la fel de gros ca al meu. Am citit amândoi un anunț lipit pe ușa de sticlă: farmacia se deschide la ora 10.00.

Bărbatul oftă și mă măsură din cap până în picioare.

— Aveți o urgență?

— Nu. Este pentru un prieten.

Dădu din cap. El avea o artroză la umăr și o erupție pe picioare. Nu avea de gând să stea în picioare o oră și jumătate până se deschide

farmacia. Se așeză pe trotuar, lângă ușă, și încep să citească primul capitol din rețetele sale. M-am hotărât să mă duc undeva să iau micul dejun.

— Întoarceți-vă înainte de ora zece. O să fie multă lume astăzi.

De unde știa? Oare mersul la farmacie duminică dimineața era un program obișnuit înainte de masa de prânz? I-am mulțumit și nu am ținut seamă de sfatul său, omorându-mi timpul cu un exemplar vechi din *Le Provençal*, într-o cafenea.

Când m-am întors la farmacie, doar cu câteva minute înainte de ora zece, se părea că *le tout* Cavaillon se strânsese acolo. Erau zeci de persoane cu teancuri de rețete, schimbând păreri despre tot felul de simptome, tot așa cum vorbesc pescarii despre un pește grozav. Monsieur *Angine* se lăuda cu durerea lui în gât. Madame *Varices* făcea istoricul venelor sale varicoase. Bătrânii șontorogi discutau veseli, consultându-și ceasurile și apropiindu-se din ce în ce mai mult de ușa care continua să fie încuiată. În sfârșit, am auzit în jurul meu murmure ca *enfin* și *elle arrive*. Apăru o fată din partea din spate, deschise ușa și se dădu repede la o parte, căci oamenii au dat buzna înăuntru înghiontindu-se. Nu era prima oară când îmi dădeam seama că obiceiul anglo-saxon de a forma o coadă ordonată nu-și găsea locul în viața francezilor.

Am stat aproape o jumătate de oră până am reușit să dau farmacistei rețetele. Aceasta luă o pungă de plastic și încep să o umple cu flacoane și cutii, ștampilând fiecare rețetă, una pentru ea, una pentru mine. După ce s-a umplut punga până la refuz, tot a mai rămas o rețetă. Farmacista a dispărut pentru câteva clipe, dar s-a întors recunoscându-se învinsă; nu mai avea medicamentul respectiv și îmi recomandă să merg la altă farmacie. Oricum, nu era nimic grav, deoarece medicamentele importante se aflau toate

în pungă. Mie mi se părea că erau suficiente ca să învie din morți un regiment întreg.

Benson a supt diverse pastile și a făcut gargară și inhalații conform prescripțiilor medicale. În dimineața următoare, își revenise și s-a simțit în stare să meargă cu noi la farmacia din Ménerbes pentru a căuta și ultimul medicament.

Când am intrat în farmacie, unul dintre bătrânii satului stătea cocoțat pe un taburet. Sacoșa lui era plină cu medicamente. Curios să știe ce boală exotică ar putea avea străinii, a rămas acolo până ni s-a făcut rețeta, aplecându-se să vadă ce este în pachetul de pe tejghea.

Farmacista deschise pachetul și scoase o folie cu tablete. I-o înmână lui Benson.

— *Deux fois par jour*, spuse ea.

Benson scutură din cap și-și duse mâna la gât.

— Prea mari, zise el. Nu pot să înghit așa ceva.

I-am tradus farmacistei, la care, înainte de a apuca ea să răspundă, bătrânul izbucni în râs, balansându-se periculos pe taburet și ștergându-și ochii cu palma mâinii noduroase.

Farmacista zâmbi fluturând delicat folia.

— *C'est un suppositoire*.

Benson părea nedumerit. Continuând să râdă, bătrânul sări de pe taburet și luă un supozitor de la farmacistă.

— *Regandez*, îi spuse lui Benson. *On fait comme ça*.

Se îndepărta de tejghea ca să aibă mai mult spațiu și se aplecă înainte ținând supozitorul deasupra capului. Apoi, rotindu-și brațul înapoi, aplică supozitorul ferm pe turul pantalonilor.

— *Toc!* exclamă bătrânul uitându-se în sus la Benson. *Vous voyez?*

— În fund? Benson își scutură din nou capul. Mi se pare foarte ciudat. Doamne ferește. Își puse ochelarii de soare și făcu câțiva pași înapoi. Noi nu facem așa ceva în țara de unde vin eu.

Am încercat să-i explicăm că este o metodă foarte eficientă de a introduce medicamentul în sânge, dar nu a putut fi convins. Când i-am spus că nici n-o să-l doară în gât, nu s-a amuzat deloc. Deseori mă întreb ce i-o fi spus fratelui său, medicul, când s-a întors în Brooklyn.

La puțin timp după această întâmplare, m-am întâlnit eu Massot în pădure și i-am povestit despre demonstrația cu supozitorul. I s-a părut nostimă, dar dacă e să vorbim de un episod cu adevărat *dramatique*, nimic nu se compară cu povestea acelui om care s-a internat în spital ca să fie operat de apendicită și s-a trezit cu piciorul stâng amputat. *Beh oui*.

I-am spus că nu poate să fie adevărat, dar Massot a susținut că este.

— Dacă ar fi să mă îmbolnăvesc vreodată, zise el, mă duc la veterinar. Cu veterinarii nu poți avea surprize. Eu n-am încredere în doctori.

Din fericire, părerea lui Massot despre profesionalismul medicilor francezi este la fel de nefondată ca majoritatea părerilor sale. S-ar putea să existe în Provence medici cu o pasiune pentru amputări, dar noi nu i-am întâlnit niciodată. De fapt, în afară de toată agitația noastră cu mononucleoza, o singură dată am avut de-a face cu un medic, și atunci din cauza birocrăției.

De luni de zile strângeam hârtiile necesare pentru a obține *les cartes de séjour* – cărțile de identitate care sunt eliberate rezidenților străini în Franța. Fuseserăm la *Mairie*, la *Préfecture*, la *Bureau des Impôts* și din nou la *Mairie*. Oriunde ne duceam ni se spunea că mai e nevoie de un act, care, evident, trebuia obținut din altă parte. În cele din urmă, când am fost convinși că avem tot setul de certificate, atestări, declarații, fotografii și date biografice, ne-am gândit să facem, după părerea noastră, ultima vizită triumfală la Primărie.

Dosarele noastre au fost examinate cu multă atenție. Totul părea să fie în ordine. Nu vom

constitui un pericol pentru țară. Nu aveam cazier. Nu urmăream să ocupăm locurile de muncă ale francezilor. *Bon*. Dosarele au fost închise. În sfârșit, vom fi recunoscuți oficial.

Secretara de la Primărie zâmbi amabil și ne mai dădu două formulare. Este necesar, ne-a spus ea, să facem un control medical care să ateste că suntem sănătoși mintal și corporal. Doctorul Fenelon din Bonnieux va fi încântat să ne examineze. Ne-am dus deci în Bonnieux.

Doctorul Fenelon este un om fermecător. Plin de vioiciune, ne-a făcut radiografii și ne-a pus să răspundem la un scurt chestionar. Suntem nebuni? Nu. Epileptici? Nu. Dependenți de droguri? Alcoolici? Predispuși la leșin? Mă așteptam să ne întrebe și cum o ducem cu digestia pentru a ști dacă îngroșăm sau nu rândurile francezilor constipați, dar se pare că acest lucru nu interesează autoritățile de imigrare. Am semnat formularele. Doctorul Fenelon a semnat și el. Apoi a deschis un sertar și a mai scos două formulare.

Părea stânjenit și încerca să se scuze.

— *Bien sûr, vous n'avez pas le problème, mais...*

Ridică din umeri și ne spuse că trebuie să ne ducem cu formularele la Cavaillon și să facem o analiză a sângelui, după care ne va da certificatele sanitare.

Pentru ce anume trebuia să facem analiza?

— *Ah, oui*. Păru și mai stânjenit. *La syphilis*.

„RACUL” ENGLEZ

„Viața de scriitor este o viață de câine, dar e singura care merită să fie trăită”, spunea Flaubert. Această opinie ilustrează într-adevăr felul în care te simți dacă alegi să-ți petreci zilele punând cuvinte pe hârtie.

În cea mai mare parte a timpului este o muncă solitară, monotonă. Ai din când în când răsplata unei fraze reușite – sau mai bine zis tu crezi că e o frază reușită, deoarece nu e nimeni lângă tine care să-ți confirme acest lucru. Există perioade lungi, neproductive, când te gândești să te apuci de o muncă regulată și utilă, cum ar fi contabilitatea. Ai tot timpul îndoieli că se va găsi cineva care să citească ce ai scris. Intri în panică la gândul că nu poți să respecti norma pe care ți-ai impus-o, dar constăți că această normă nu are nicio importanță pentru restul lumii. O mie de cuvinte pe zi sau nimic; acest lucru nu contează decât pentru tine. Viața de câine se referă, neîndoielnic, la această parte a scrisului.

Ceea ce face ca viața de scriitor să fie demnă de trăit este satisfacția de a descoperi că ai reușit să oferi câteva ore agreabile unor oameni pe care nu-i cunoști. Iar dacă unii dintre ei îți scriu ca să-ți spună acest lucru, plăcerea de a primi scrisorile lor este echivalentă cu aplauzele la scenă deschisă. Te recompensează pentru toate chinurile. Renunți la ideea unei cariere în contabilitate și-ți faci planuri pentru o nouă carte.

Prima scrisoare a sosit la puțin timp după publicarea în aprilie a cărții *Un an în Provence*. Era din Luxemburg, politicoasă și plină de laude. M-am uitat la ea toată ziua. În săptămâna următoare am primit o scrisoare de la cineva care mă întreba cum să cultive trufe în Noua Zeelandă.

După aceea, scrisorile au început să sosească într-un ritm regulat – din Londra, Beijing, Queensland, de la închisoarea Regală din Wormwood Scrubs, de la comunitatea engleză expatriată de pe Coasta de Azur, din ținuturile sălbatice din Wiltshire sau din zonele deluroase din Surrey – unele pe hârtie velină, cu tot felul de ornamente, altele pe pagini rupte din caiete, ba chiar una era scrisă pe dosul unei hărți a metroului din Londra. Deseori adresele erau atât de vagi, încât Oficiul Poștal a făcut minuni de deducție: *Les Anglais*, Bonnieux – ne-a găsit, cu toate că nu stăm în Bonnieux. La fel și scrisoarea adresată „Racului” englez care m-a amuzat cel mai mult: *L'Écrevisse Anglais*, Ménerbes, Provence.

Scrisorile erau prietenoase și încurajatoare. Ori de câte ori aveau adresa expeditorului răspundeam, crezând că în felul acesta puneam punct corespondenței. Dar de multe ori nu era așa. Nu peste multă vreme ne-am pomenit în poziția nemeritată de sfătuitoari locali asupra tuturor aspectelor legate de viața provensală, de la cumpăratul unei case până la găsirea unei baby-sitter. O femeie ne-a telefonat din Memphis ca să ne întrebe de rata spargerilor în Vaucluse. Un fotograf din Essex voia să știe dacă își poate face o situație practicându-și meseria în Lubéron. Cuplurile care se gândeau să se mute în Provence scriau pagini întregi cu tot felul de întrebări. Copiii lor se vor adapta oare în școlile locale? Cât de scumpă este viața? Cum sunt medicii? Cum stau lucrurile cu impozitele? E o regiune izolată? Vor fi fericiți? Ne-am străduit să răspundem cât mai bine, dar e destul de greu să te implici în deciziile personale ale unor oameni complet străini.

Și apoi, odată cu venirea verii, ceea ce sosea prin poștă a început să-și facă apariția pe aleea care duce spre casa noastră. Scrisorile s-au transformat în oameni.

Era o zi călduroasă și uscată. Tocmai scoteam cu o cazma niște buruieni provenșale din pământul tare ca piatra când am văzut oprind o mașină din care a ieșit un bărbat cu un zâmbet larg pe față și fluturând un exemplar al cărții mele.

— V-am găsit, spuse el. Am făcut puțin pe detectivul în sat, dar n-a fost nicio problemă.

I-am dat un autograf și m-am simțit ca un scriitor adevărat. Când s-a întors soția din Cavaillon, a fost foarte impresionată.

— Un admirator, a zis ea. Ar fi trebuit să faci o poză. E uluitor că cineva s-a deranjat să vină până aici.

A fost mai puțin impresionată câteva zile mai târziu când tocmai plecam de acasă pentru a lua cina în oraș și am dat de o blondă drăguță stând la pândă în spatele chiparosului din grădina din față.

— Sunteți chiar el? întrebă blonda.

— Da, răspunse soția mea. Ce păcat că nu putem rămâne.

Blondele sunt probabil obișnuite cu asemenea reacții din partea nevestelor. A plecat.

— Trebuie să fi fost o admiratoare, i-am spus soției mele.

— N-are decât să-și exprime admirația în altă parte, replică ea. Și mai lasă aerele astea de automulțumire!

În iulie și august eram deja obișnuiți să găsim figuri necunoscute la ușa de la intrare. Majoritatea își cereau scuze și dădeau dovadă de bune maniere. Doreau numai să obțină un autograf și erau recunoscători pentru un pahar de vin și câteva minute de stat în curte, la adăpost de arșița soarelui. Toți păreau să fie fascinați de masa din piatră pe care am reușit în cele din urmă s-o instalăm cu atâta dificultate.

— Deci *asta* este Masa, spuneau ei, dându-i ocol și pipăind-o, de parcă ar fi fost una din cele mai bune opere ale lui Henry Moore. Era o senzație ciudată să ni se acorde atâta interes, și nu

numai nouă, ci și câinilor (cărora le plăcea enorm) și casei propriu-zis. Uneori însă era de-a dreptul enervant. Resimțeam câte o vizită mai curând ca pe o invazie.

Într-o după-amiază în care temperatura era de peste 30°C, n-am observat când soțul, soția și prietena soției, cu nasurile și genunchii arși de soare, au parcat la capătul aleii și au intrat în casă. Câinii dormeau și nu i-au auzit. Când m-am dus înăuntru să iau o sticlă de bere i-am găsit în sufragerie discutând aprins în timp ce examinau cărțile și mobila. Am fost surprins. Lor însă li se părea ceva firesc.

— A, iată-vă, spuse soțul. Am citit articolele din *The Sunday Times* și ne-am hotărât să trecem pe aici.

Atâta tot. Nici scuze, nicio urmă de stânjeneală, nici gând că poate nu eram încântați să-i vedem. Nici măcar nu aveau un exemplar din carte. Așteptau ediția broșată. Cărțile cartonate sunt prea scumpe în ziua de azi. Manifestau un amestec nefericit de familiaritate și condescendență.

Rareori mă înverșunez împotriva unor oameni la prima vedere, dar de data asta n-am mai suportat. I-am poftit să plece.

Barbișonul roșu al soțului se făcu și mai roșu. Începu să gâfâie ca un curcan căruia tocmai i se adusese vestea proastă că se apropie Crăciunul.

— Dar venim tocmai din St. Rémy.

Le-am spus să facă drumul înapoi și au plecat bombănind. N-avem de gând să cumpărăm cartea asta, am vrut doar să ne uităm... s-ar crede că am nimerit la Palatul Buckingham... I-am urmărit cu privirea în timp ce se îndreptau cu umerii țepeți de indignare spre mașina lor Volvo, și m-am gândit să-mi iau un câine Rottweiler.

De atunci încolo, vederea unei mașini care încetinea, oprindu-se pe șosea în dreptul casei, era semnalul pentru ceea ce aveam să numim alerta contra insectelor dăunătoare.

— Îmbracă-te decent, îmi spuse o dată soția. Cred că vin spre noi. Nu, s-au oprit la cutia poștală.

Mai târziu, când m-am dus să iau poșta, am găsit un exemplar al cărții într-o pungă de plastic, cu rugămintea de a o semna și a o pune sub o piatră pe marginea fântânii. A doua zi nu mai era; sper că au luat-o acei oameni cu bun-simț care au vrut să obțină autograful fără să ne deranjeze.

La sfârșitul verii nu mai eram singurii care ne bucuram de o oarecare atenție din partea publicului. Și lui Faustin, vecinul nostru, i se ceruse un autograf pe carte, ceea ce l-a nedumerit, căci, zicea el, nu este *ecrivang*. Când i-am spus că în Anglia au citit despre el, și-a scos șapca, și-a netezit părul și a exclamat; *Ah bon?* de două ori, pârând foarte încântat.

Maurice, bucătarul-șef, și-a pus și el semnătura și mi-a declarat că niciodată n-a avut atâția clienți englezi în restaurantul său. Unii dintre ei au fost surprinși să constate că există cu adevărat; au crezut că-l inventasem eu. Alții au venit cu exemplare din carte și au comandat, până la ultimul pahar de *marc*, un meniu despre care citiseră.

Și apoi mai era celebrul instalator, monsieur Menicucci, care ne vizitează din când în când, între lucrările – *oeuvres* – pe care le are de făcut, pentru a ne împărtăși gândurile sale despre politică, ciuperci sălbatice, anomalii climaterice, perspectivele echipei naționale de rugby, geniul lui Mozart și ultimele realizări în materie de instalații sanitare. I-am dat un exemplar din carte și i-am arătat pasajele în care apărea, spunându-i că unii dintre vizitatorii noștri își exprimaseră dorința de a-l cunoaște.

Își aranja boneta de lână și își strânse gulerul de la cămașa veche pe care o purta.

— *C'est vrai?*

Da, i-am spus, este adevărat. Numele său apăruse și în *The Sunday Times*. Poate voi organiza o ședință de autografe pentru el.

— *Ah, monsieur Peter, vous rigolez.*

Evident, nu glumeam, și am văzut că nu-i dispăcea ideea. Plecă ținând cartea cu aceeași grijă cu care ar fi cărat un bibelou fragil și scump.

Vocea de la celălalt capăt al firului, veselă și nazală, putea să vină tocmai din Sydney:

— Bună ziua! Wally Storer la telefon, de la Librăria Engleză din Cannes; sunt o mulțime de englezi pe aici și cartea dumneavoastră se vinde foarte bine. Ce-ar fi să veniți într-o zi în timpul Festivalului de Film, să dați autografe?

Am avut întotdeauna îndoieli în ceea ce privește apetitul literar al celor din lumea filmului. Un vechi prieten care lucrează la Hollywood mi-a mărturisit că citise o singură carte în șase ani și că era considerat un intelectual. Dacă îl menționezi pe Rimbaud în *Bel Air* se presupune că vorbești despre Sylvester Stallone. Nu-mi puneam mari speranțe în atracția pe care o exercită un scriitor și nici nu credeam într-o vânzare masivă. Dar, oricum, mi se părea că va fi amuzant. S-ar putea să văd vreo mare vedetă de cinema, sau o starletă în monochini pe Boulevard de la Croisette sau – cea mai rară priveliște din oraș – un chelner zâmbitor pe terasa Hotelului Carlton. I-am spus că aș fi fericit să vin.

Când am ajuns la Cannes și am intrat în cardul de mașini care abia se târau prin oraș era foarte cald și soarele ardea puternic – o vreme nu tocmai prielnică pentru librării. Reclame strălucitoare montate pe felinare anunțau că orașul Cannes s-a înfrățit cu Beverly Hills și mi-am imaginat primarii găsind nenumărate pretexte pentru a face schimb de vizite în numele prieteniei municipale și al interesului reciproc de a beneficia de vacanțe gratuite.

În fața Palatului Festivalurilor păreau să se fi adunat toți polițiștii din Cannes, echipați cu revolve, aparate de emisie-recepție și ochelari de soare, preocupați să creeze o serie de ambuteiaje și să se asigure că actorul Clint Eastwood nu a fost răpit. Cu o pricepere care este rezultatul multor ani de practică, dirijau mașinile acolo unde era aglomerația mai mare și apoi fluierau furioși după ele, trimițând șoferii în alt loc la fel de aglomerat, cu mișcări nervoase ale capului. Mi-a luat zece minute să parcurg cincizeci de metri. Când am ajuns în sfârșit în parcajul subteran, am văzut că o victimă anterioară a haosului scrijelise pe perete: „Cannes este un oraș care merită să fie vizitat, dar n-aș vrea să trăiesc aici.”

M-am dus la o cafenea de pe Boulevard de la Croisette să iau micul dejun și să privesc starurile. Toată lumea făcea același lucru. Niciodată nu s-au cercetat atâția necunoscuți unii pe alții, cu atâta atenție. Toate fetele erau bosumflate și arborau un aer plictisit. Toți bărbații aveau liste cu filmele care rulau în acea zi și făceau însemnări importante pe margine. Câteva telefoane mobile erau puse cu ostentație lângă cornurile comandate. Toți purtau pe piept insignele de plastic ale delegaților și aveau asupra lor sacoșa obligatorie a Festivalului, pe care scria *Le Film Français /Cannes 90*. Nu exista nicio mențiune cu privire la *Le Film Américain* sau *Le Film Anglais*, dar presupun că acesta este unul dintre avantajele de a fi gazdă în asemenea ocazii; ai posibilitatea să scrii ce vrei pe sacoșe.

Boulevard de la Croisette era plantat cu o pădure de afișe purtând numele actorilor, regizorilor, producătorilor și, după câte știu, ale coafezelor. Ele erau plasate în fața marilor hoteluri, probabil pentru ca eroul fiecărui afiș să-și poată vedea numele în fiecare dimineață de la fereastra dormitorului, înainte de a lua tradiționalul mic dejun din Cannes compus din șuncă și ego¹.

Simțeau că sunt în joc mari afaceri și foarte mulți bani. Grupuri de oameni forfoteau de colo-colo pe Croisette fără să le pese de bătrânul cerșetor care stătea pe trotuar în fața Hotelului Majestic, cu o singură monedă de douăzeci de centime în pălăria ponosită din fața lui.

Susținut de propria mea doză de vedetism, i-am lăsat pe potențați și am luat-o prin Rue Bivouac-Napoléon spre Librăria Engleză, pregătindu-mă sufletește pentru experiența ciudată de a sta în vitrina librăriei, sperând ca vreo persoană – oricine – să-mi ceară un autograf pe carte. Am mai participat de câteva ori la asemenea ședințe de autografe. Totul se desfășura în liniște, oamenii uitându-se la mine de la o anumită distanță pentru a nu fi nevoiți să intre în vorbă. Își închipuiau probabil că mușc. Nu știu ei cât de ușurat se simte autorul când cineva mai îndrăznește să apropie de masă. După ce stai câteva minute singur, te agăți și de un fir de pai și semnezi orice, de la cărți și fotografii la exemplare vechi din *Nice-Matin* și cecuri.

Din fericire, Wally Storer și soția lui au anticipat temerea autorului și au umplut librăria cu prieteni și clienți. Nu știu cum i-au convins să nu se ducă pe plajă, dar am fost bucuros că nu mai pridideam cu semnăturile și cu discuțiile, ba chiar îmi părea rău că nu l-am luat cu mine și pe monsieur Menicucci. El ar fi răspuns mult mai bine la întrebarea de ce funcționează atât de prost canalizarea franceză și de ce miroase atât de urât, un subiect de interes comun printre expatriații englezi. Nu e ciudat, spuneau ei, că francezii se comportă atât de bine când este vorba de tehnologia sofisticată, cum ar fi trenurile de mare viteză, sistemele de telefonie electronică și avioanele Concorde, în schimb se poartă ca în secolul al optsprezecelea în băile lor. O doamnă mai în vârstă mi-a spus că, numai cu câteva zile în urmă, și-a desfundat chiuveta și au ieșit la iveală

resturile unei salate asortate. E păcat, într-adevăr. Așa ceva nu s-ar întâmpla în Cheltenham.

După ce s-a încheiat ședința de autografe ne-am dus la un bar din apropiere. Erau mai mulți americani și englezi decât localnici, dar în Cannes sunt puțini localnici, și izolați unii de alții. Mi s-a spus că mulți dintre polițiști sunt importăți din Corsica. Când am plecat, aceștia continuau să patruleze pe Boulevard de la Croisette și să încurce circulația, trăgând cu ochiul la fetele care hoinăreau pe străzi mai mult sau mai puțin dezbrăcate. Bătrânul cerșetor era tot la locul lui din fața Hotelului Majestic, iar moneda de douăzeci de centime continua să zacă solitară în pălărie. I-am aruncat câțiva bani, iar el mi-a urat, în engleză, o zi bună. M-am întrebat dacă nu cumva se exersa pentru Beverly Hills.

**CUM AM TRECUT PRAGUL CELOR
CINCIZECI DE ANI FĂRĂ SĂ
DEPĂȘESC LIMITA DE VITEZĂ**

Niciodată n-am acordat prea mare atenție zilelor mele de naștere, nici măcar acelor care marcau trecerea a încă zece ani de viață. Am lucrat în ziua în care am împlinit treizeci de ani, am lucrat în ziua în care am împlinit patruzeci de ani și eram foarte fericit la gândul că voi lucra și cu ocazia celei de-a cincizecea aniversări. Dar n-a fost să fie așa. Doamna și stăpâna mea avea alte idei.

— Împlinești o jumătate de secol, spuse ea. Având în vedere cât vin bei, e o performanță că ai ajuns la vârsta asta. Trebuie să sărbătorim evenimentul.

N-are niciun rost să o contrazici când își pune ceva în cap, așa că am discutat cum să facem și unde să mergem. Ar fi trebuit să-mi dau seama că soția mea aranjase deja totul; asculta sugestiile mele – o plimbare la Aix, *un déjeuner flottant* în piscină, o zi la mare, lângă Cassis – numai din politete. După ce mi-a secat inspirația, a trecut la atac. Un picnic în Lubéron, spuse ea, cu câțiva prieteni apropiați. Așa se sărbătorește o zi de naștere în Provence. Îmi prezintă un tablou idilic cu pajiști însorite în mijlocul unei păduri. Nici măcar nu va trebui să-mi pun pantaloni lungi. O să-mi placă foarte mult.

Nu prea mă vedeam plăcându-mi un picnic. Experiențele mele de acest gen, limitate la Anglia, ce-i drept, nu-mi lăsaseră amintiri agreabile. De fiecare dată simțeam o umezeală urcându-mi pe șira spinării de la pământul în permanență jilav, trebuia să-mi disput mâncarea cu furnicile care circulau nestingherite, vinul era cald, iar când

apărea inevitabilul nor deasupra noastră și începea să picure, trebuia să ne căutăm adăpost sub copaci. Detestam picnicurile. Am fost cam nepoliticos, dar i-am spus-o.

— De data asta, replică soția mea, va fi complet altfel. Pusese totul la punct. De fapt, se consulta în privința fiecărui amănunt cu Maurice, iar ceea ce plănuia ea nu era numai civilizat, ci și foarte pitoresc. S-ar putea spune că va rivaliza cu Glyndebourne într-o zi însorită.

Maurice, bucătar-șef și proprietar al restaurantului „La Loube” din Buoux, era și un mare iubitor de cai. De-a lungul anilor a achiziționat și restaurat câteva calești din secolul al nouăsprezecelea, o limuzină trasă de cai și o diligență. Acum oferea clienților săi cu spirit aventuros posibilitatea unei plimbări la trap înainte de masa de prânz. O să-mi placă foarte mult, insistă soția mea.

Accept inevitabilul atunci când sunt pus în fața faptului împlinit, așa că n-am mai obiectat nimic. Am invitat opt prieteni și am ținut pumnii strânși, mai puțin decât am fi făcut-o în Anglia, ca să avem vreme frumoasă. Deși ultima dată plouase în urmă cu două luni, la începutul lui aprilie, în Provence luna iunie este imprevizibilă și uneori umedă.

Dar la șapte dimineăta, când m-am trezit și am ieșit în curte, cerul era de un albastru intens, ca un pachet de Gauloise. Simțeam dalele de piatră calde sub picioarele goale, iar șopârlele noastre ieșiseră la soare și stăteau nemișcate pe zidul casei. E suficient să te scoli într-o dimineăta ca aceasta și nu mai ai nevoie de alt cadou pentru ziua de naștere.

Să-ți începi o zi călduroasă în Lubéron stând pe terasă cu o ceașcă de *café creme*, auzind bâzâitul albinelor în pajiștea cu levănțică și având în fața ochilor verdele strălucitor al pădurii este mai plăcut decât să te trezești dintr-odată bogat. Căldura îmi dă o senzație de bunăstare fizică și de

optimism. Nu simțeam că aş fi îmbătrânit cu încă un an. În timp ce mă uitam la degetele bronzate de la picioare speram că mă voi simți la fel și la a șaizecea aniversare.

Puțin mai târziu, când căldura s-a transformat în arșiță, zumzetul albinelor a fost acoperit de zgomotul unui motor diesel și am văzut un Land Rover vechi decapotabil, de culoare verde, opintindu-se să urce pe alee și oprind într-un nor de praf. Era Bennett. Parcă făcea parte dintr-o Trupă de Șoc a Armatei Deșertului și venise în misiune de recunoaștere – pantaloni scurți și cămașă cu croială militară, ochelari de soare ca ai unui comandant de tanc, un vehicul încărcat cu canistre și rucsacuri, și o față arsă de soare. Numai cascheta de baseball, model Louis Vuitton, ar fi fost nepotrivită la El Alamein. Traversase liniile inamice pe drumul național 10, pătrunsese în Ménerbes și acum se pregătea, într-un ultim efort, să ia cu asalt munții.

— Dumnezeuule, ce-ai îmbătrânit, spuse el, te deranjează dacă dau un scurt telefon? Mi-am uitat slipul în casa unde am stat noaptea trecută. Este kaki, ca șortul generalului Noriega. Cu totul ieșit din comun. Mi-ar părea rău să-l pierd.

În timp ce Bennett vorbea la telefon, le-am spus celor doi musafiri pe care îi găzduisem la noi să urce în mașină, i-am suit și pe cei trei câini și ne pregăteam să plecăm la Buoux, unde urma să ne întâlnim cu ceilalți. Bennett ieși din casă și își potrivi cascheta ca să nu-l bată soarele în ochi. Am pornit în convoi, Land Rover-ul și șoferul său atrăgând curiozitatea țăranilor care lucrau în viile de pe marginea șoselei.

După ce am trecut de Bonnieux, peisajul a devenit mai sălbatic și mai arid. Viile au cedat locul stâncilor, stejarilor pitici și câmpurilor de levănțică. Nu se mai vedeau nici mașini, nici case. Eram cam la o sută cincizeci de kilometri depărtare de satele cochete din Lubéron și mă

gândeam cu plăcere că mai există locuri atât de sălbatice și de pustii. O să treacă multă vreme până o să apară aici un *boutique* „Souleiado” sau o agenție de asigurări.

Am coborât în vale. Buoux dormita. Câinele care stă de obicei pe grămada de lemne de lângă Primărie deschise un ochi și lătră fără chef. Un copil cu o față rotundă și arsă de soare privea uluit traficul neobișnuit de pe șosea. Ținea în brațe o pisicuță.

Zona din jurul hanului semăna cu un platou de filmare. Se părea însă că scenariul, personajele, costumele sau epoca în care urma să se petreacă acțiunea nu fuseseră încă stabilite. Recuzita cuprindea un costum alb, o panama cu boruri largi, șorturi și espadrile, o rochie de mătase, un costum de peon mexican, eșarfe și șaluri viu colorate, pălării din diferite epoci. În acest decor se mai putea vedea și un bebeluș îmbrăcat în alb care fusese scos la aer. Și iată-l și pe omul nostru din deșert sărind din Land Rover pentru a supraveghea trecerea în revistă a ranițelor.

Dinspre grajduri apăru Maurice, cu un zâmbet adresat atât nouă cât și vremii minunate. Era îmbrăcat în hainele sale de duminică, specific provensale – cămașă și pantaloni albi, un șnur negru la gât, o vestă albăstruie și o pălărie de pai veche. Prietenul său, care urma să conducă a doua caleașcă, era, de asemenea, îmbrăcat în alb. Pantalonii îi avea prinși cu bretele late de culoare roșie. Magnifica lui mustață căruntă îl făcea să semene leit cu Yves Montand în *Jean de Florette*.

— *Venez!* spuse Maurice. Veniți să vedeți caii.

Ne conduse prin grădină întrebându-ne cum stăm cu apetitul. Avangarda plecase cu furgoneta pentru a aranja picnicul. Era mâncare cât pentru întregul Buoux.

Caii erau priponiți la umbră. Aveau părul bine țesălat, iar coamele și cozile frumos periate. Unul dintre ei necheză și își băgă botul în vesta lui

Maurice, căutând o bucată de zahăr. Cea mai tânără invitată, cocoțată pe umerii tatălui său, gânguri la vederea unui asemenea monstru și se întinse pentru a vârî un degețel roz, șovăitor, în crupa sa lucioasă. Calul o confundă cu o muscă și o goni cu coada sa lungă.

I-am urmărit pe Maurice și pe Yves Montand înhămând caii la caleașca neagră cu ornamente roșii și la diligența cu șapte locuri, roșie cu ornamente negre – ambele unse, date cu ceară și cu scaunele îmbrăcate în piele, ca acelea dintr-o sală de spectacol. Maurice muncise toată iarna la ele și se lăuda că sunt, după cum spunea el, *impecc*. Singurul adaos modern era un claxon de mărimea și forma unei goarne care trebuia folosit la depășirea unor trăsuri mai puțin bine puse la punct și pentru a speria orătăniile care intenționau să treacă drumul.

— *Allez! Montez!*

Ne-am urcat și am pornit respectând limita de viteză în sat. Câinele de pe grămada de lemne lătră în chip de la revedere. După un timp, am lăsat satul în urmă și am luat-o spre câmpie.

O asemenea călătorie te face să regreti că s-a inventat automobilul. Perspectiva este cu totul diferită, mai impunătoare și mult mai interesantă. Caleașca te leagă într-un ritm liniștit în funcție de mersul calului și denivelările drumului. Scârțâitul harnașamentului, zgomotul potcoavelor și scrâșnetul osiilor de oțel ale roților îți evocă vremuri trecute. Un parfum plăcut – amestec de cal încălzit, hamuri asudate, aromă de lemn și miresme răspândite de florile de pe câmpii – îți pătrunde în nas, neobstrucționat de geamuri. Și apoi mai este viteza, sau mai degrabă lipsa ei, care îți permite să privești. În automobil ești ca într-o încăpere care se deplasează cu mare iuțeală. Vezi totul estompat, ca în ceață; ești izolat de peisaj. În trăsură faci parte din el.

— *Trottez!* Maurice atinse crupa iepei cu biciul, astfel că am trecut în viteza a doua. Asta e leneșă, spuse el, și pe deasupra este și lacomă. Merge mai repede la întoarcere pentru că știe că va mânca.

Un câmp roșu, plin cu maci, se ivi în valea care se deschidea în fața noastră, iar pe cer un uliu își luă avânt, după care plană, cu aripile întinse, plutind în aer. În timp ce îl urmăream cu privirea, un nor acoperi soarele pentru câteva clipe și am văzut razele ieșind din spatele lui ca niște spițe aproape negre.

La un moment dat, am cotit și am intrat pe un drum îngust care șerpuia printre copaci. Zgomotul potcoavelor era atenuat de covorul de cimbri sălbatic, frumos mirositor. L-am întrebat pe Maurice cum își descoperă locurile pentru picnic. Mi-a spus că în fiecare săptămână, în ziua lui liberă, explorează zona călare. Se întâmplă uneori să meargă ore întregi fără să întâlnească țiipenie de om.

— Suntem la douăzeci de minute de Apt, adăugă el, dar nimeni nu vine până aici, în afară de mine și de iepuri.

Pădurea devenea din ce în ce mai deasă, iar drumul din ce în ce mai îngust, atât cât să se poată strecura trăsură. Apoi am ocolit niște stânci, am intrat într-un tunel de crengi și am ajuns la locul cu pricina. În fața noastră a apărut masa de prânz.

— *Voilà!* spuse Maurice. *Le restaurant est ouvert.*

În capătul unui luminiș cu iarbă deasă, la umbra unui stejar cu ramuri întinse, fusese aranjată o masă pentru zece persoane, acoperită cu o față de masă albă creponată, cu frapiere, cu șervete de pânză scrobite, cu vase în care erau flori proaspete, cu tacâmuri și cu scaune de jur-împrejur. Alături, într-o cabană dezafectată, construită din piatră, fusese amenajat un bar rustic. Dinăuntru se auzea pocnet de dopuri și clinchet de pahare. Toate prejudecățile mele despre picnicuri au dispărut.

Acesta nu semăna deloc cu picnicurile în care şezi pe pământul umed şi mănânci sandvişuri cu furnici.

Maurice delimită cu o frânghie o parte din luminiş şi deshărmă caii, care se aruncară în iarbă cu un sentiment de uşurare, asemeni unor doamne mai în vârstă când îşi desfac corsetul. S-au tras storurile la diligenţă, iar invitata cea mai tânără a rămas înăuntru să tragă un pui de somn. Ceilalţi ne-am întremat cu un pahar de şampanie de piersici, rece, în curtica din faţa cabanei.

Nimic nu te poate dispune mai bine decât o aventură în condiţii confortabile şi toate aprecierile noastre i-au fost adresate lui Maurice, care era încântat. Le merita, într-adevăr. Se gândise la toate, de la gheaţă până la scobitori şi, aşa cum ne asigurase, nu exista pericolul să rămânem flămânzi. Ne invită să luăm loc la masă şi ne prezintă primul fel: pepene, ouă de prepeliţă, *brandade* de cod cu smântână, *pâté* de vânat, roşii umplute, ciuperci marinate – şi o ţinu tot aşa, mergând de la un capăt la altul al mesei. Sub lumina filtrată a soarelui, masa arăta ca o natură moartă din paginile acelor cărţi de bucate care nu ajung niciodată în bucătărie.

A urmat o scurtă pauză în care mi s-a dat cea mai grea şi mai potrivită felicitare pentru ziua de naştere pe care am primit-o vreodată – un indicator rutier rotund, de metal, cu diametrul de şaizeci de centimetri, pe care scria cu cifre mari, negre, 50, ca să-mi amintească de anii care au trecut. Mi s-a urât *bon anniversaire* şi *bon appétit*.

Am mâncat şi am băut cu toţii ca nişte eroi. Între feluri ne ridicam de la masă, cu paharele în mână, şi făceam mici plimbări, după care ne întorceam şi o luam de la capăt. Prânzul a durat aproape patru ore. Când am ajuns la cafea şi la tort eram toţii în acea stare de inerţie când până şi conversaţia se duce într-un ritm lent. Vedeam viaţa în roz. Vârsta de cincizeci de ani era minunată.

Caii și-au dat probabil seama de greutatea sporită a trăsurii când au tras-o din luminiș pentru a intra pe drumul ce ducea înapoi la Buoux, dar păreau mai agitați decât fuseseră în cursul dimineții. Scuturau din cap și adulmecau aerul umflându-și nările. O rafală bruscă de vânt smulse câteva pălării de pai. Apoi se auzi un tunet puternic. În câteva minute cerul albastru se umplu de nori negri.

Tocmai ajunseserăm la șosea când a început să cadă grindina – pietricele de gheață, de mărimea unui bob de mazăre, ne loveau în creștetul capului, dat fiind că trăsura era deschisă, și săltau pe spinarea udă a iepei. Nu mai era nevoie să fie îmboldită cu biciul: alerga în galop, cu capul în pământ, ieșindu-i aburi prin piele. Borul pălăriei de pai a lui Maurice se lăsase complet, iar de pe vesta sa roșie apa se scurgea pe pantaloni. Râse și strigă cât putu de tare ca să acopere vuietul vântului:

— *Oh, là là, le pique-nique Anglais!*

Soția mea și cu mine ne-am pus o pătură deasupra capului și ne-am uitat înapoi să vedem cum se descurcă diligența cu ploaia torențială. Capota era, evident, mai puțin impermeabilă decât părea. Am văzut mâini scoțând pălării pe fereastră și golindu-le de apă.

Când am ajuns la Buoux, Maurice era la capătul puterilor, îi înțepeniseră picioarele și trăgea de hățuri ca să potolească entuziasmul iepei. Adulmecase mirosul de hrană. La naiba cu oamenii și cu picnicurile lor.

Victimele furtunii, muiate până la piele, dar pline de voioșie, s-au adunat în restaurant pentru a-și reveni cu ceai, cafea și *marc*. Persoanele elegante care porniseră de dimineață la picnic aveau acum părul ud learcă, iar hainele lor îmbibate de apă erau mai mult sau mai puțin transparente. O pereche de pantaloni, cândva albi, cândva opaci, deveniseră atât de străvezii încât

lăsau să se vadă chiloții pe care scria cu litere roșii „Sărbători fericite!” Rochiile care fuseseră apretate erau acum lipite de corp, iar pălăriile de pai arătau ca niște farfurii cu fulgi de porumb congelați. Fiecare stătea cu picioarele în propria lui băltoacă.

Madame și Marcel, chelnerul, care se întorseseră cu furgoneta, ne oferă odată cu păhărelele de *marc*, haine uscate, și toată lumea se schimba. Bennett, cu o figură gânditoare sub cascheta de baseball, se întreba dacă ar putea să împrumute un slip pentru drumul de întoarcere acasă; Land Rover-ul era plin de apă, iar pe scaunul șoferului era o băltoacă. Cel puțin, spuse el, uitându-se pe fereastră, furtuna trecuse.

Dacă în Buoux furtuna trecuse, în Ménerbes nu era nici urmă de ploaie. Aleea până la casă era tot plină de praf, iarba era tot pârjolită de soare, dalele de piatră din curte erau tot fierbinți. Am privit soarele apunând între cele două piscuri gemene. După ce nu s-a mai văzut, a rămas un cer învăpăiat.

— Ei bine, spuse soția mea, acum îți plac picnicurile?

Ce întrebare. Bineînțeles că îmi plac picnicurile. Ador picnicurile.

LE FLIC

Ghinionul meu a fost că n-am avut bani mărunți pentru aparatul de taxat din parcare tocmai în una din puținele zile când controlorii traficului din Cavaillon erau în plină acțiune. Erau doi. Mergeau agale, încercând din răspuțuri să aibă un aspect înfricoșător cu chipiele lor țuguiate și cu ochelarii de soare pe nas. Se deplasau cu foarte multă atenție de la o mașină la alta, căutând o *contravention*.

Găsisem un loc liber și intrasem într-o cafenea din apropiere ca să fac rost de câteva monede de un franc. Când m-am întors la mașină am văzut o siluetă impunătoare îmbrăcată în albastru, uitându-se cu suspiciune la cadranul contorului. Își ridică privirea și își fixă ochelarii de soare spre mine, bătând cu stiloul în aparat.

— A expirat.

I-am explicat cum stau lucrurile, dar nu părea dispus să accepte circumstanțe atenuante.

— *Tant pis pour vous*, spuse el. *C'est une contravention*.

Am privit în jur și am văzut vreo șase mașini parcate neregulamentar. Camionul unui zidar, plin cu moloz, era abandonat la colțul unei străzi lăturalnice blocând complet ieșirea. De cealaltă parte a drumului o furgonetă fusese lăsată pe zebră. Infrațiunea mea părea relativ minoră în comparație cu aceste încălcări flagrante, dar am făcut imprudența să o spun.

În momentul acela am devenit teoretic invizibil. Nu mi-a dat niciun răspuns în afară de un pufăit plin de iritare. Sergentul de stradă notă numărul mașinii, scoase chitanțierul și își consultă ceasul.

Începuse să-mi înșire păcatele pe hârtie — probabil că adăugase și o amendă pentru

impertinență – când se auzi o voce strigând dinspre cafeneaua unde intrasem să fac rost de mărunțiș.

— *Eh, toi! Georges!*

Georges și cu mine am văzut un bărbat solid făcându-și drum printre mesele și scaunele de pe trotuar și agitându-și un deget dintr-o parte în alta, ceea ce în limbajul provensal al mâinilor exprimă o dezaprobare totală. Timp de cinci minute Georges și bărbatul solid au dat din umeri, au gesticulat și s-au înghiontit dezbătând cazul meu. Este adevărat, spunea nou-venitul. Domnul tocmai sosise și intrase în cafenea pentru mărunțiș. Există martori. Arată cu mâna spre cafenea. Trei sau patru fețe erau întoarse spre noi și ne priveau din întunecimea barului.

— Legea-i lege, spuse Georges. Este o contravenție clară. Și apoi, am început să scriu chitanța, așa că nu se mai poate face nimic. Este irevocabil.

— *Mais c'est de la connerie, ça.* Schimbă chitanța și dă-i-o imbecilului care blochează strada cu camionul.

Georges se înmuie. Se uită la camion și la chitanțier, mai pufăi o dată și se întoarse spre mine pentru a avea ultimul cuvânt.

— Data viitoare să aveți mărunț.

Se uită la mine cu o privire pătrunzătoare, fără îndoială ca să-și întipărească în memorie trăsăturile mele de delincvent, în caz că va trebui să aresteze un suspect într-o zi, și o porni de-a lungul trotuarului spre camionul zidarului.

Salvatorul meu rânji și dădu din cap.

— Țsta are o minte de găină.

I-am mulțumit. Aș putea să-i ofer ceva de băut? Am intrat în cafenea împreună și ne-am așezat la o masă așezată într-un colț mai întunecos. Am rămas acolo două ore.

Numele său era Robert. Nici prea înalt, nici prea gras, avea un piept lat și o burtă respectabilă, un gât gros, un ten întunecat și o mustață îngrijită.

Zâmbetul său dădea la iveală contrastul dintre dinții de aur și cei pătați de nicotină, iar ochii căprui îi jucau în cap amuzați. Avea un farmec aparte, farmecul unui șmecher. Mi-l imaginam în bârlogul din Cavaillon vânzând oale garantat rezistente și blugi Levi aproape originali, sau orice îi pica în mână în noaptea precedentă.

A reieșit că fusese polițist. Așa se face că îl cunoștea pe Georges și avea o antipatie față de el. Acum era consultant în materie de securitate și vindea sisteme de alarmă proprietarilor care aveau case de vacanță în Lubéron. Peste tot există astăzi *cambrioleurs*, spuse el, care caută o fereastră deschisă sau o ușă neîncuiată. Este un teren minunat pentru afaceri. M-a întrebat dacă am un sistem de alarmă. Nu? *Quelle horreur!* Îmi întinse o carte de vizită peste masă. Conținea numele său și o deviză: Tehnologia Sistemelor de Alarmă – Tehnologia Viitorului. Mesajul era cam nepotrivit cu meseria sa – un mic desen cu un papagal care stă cocoțat pe o creangă și cârâie: Hoții!

L-am întrebat cu ce se ocupa în poliție și de ce a plecat. Se lăsă pe spate într-un nor de fum de țigară, îi făcu semn barmanului să-i mai pună *pastis* în paharul gol și începu să povestească.

La început, mi-a spus el, lucrurile au mers puțin mai greu. Trebuia să aștepte, ca toți ceilalți, să fie promovat, făcea o muncă de rutină învârtind tot timpul hârtii, nu era deloc genul de activitate pe care și-l dorise. Schimbarea a intervenit brusc, într-un weekend petrecut la Fréjus, cu ocazia câtorva zile libere pe care și le luase.

În fiecare dimineață lua micul dejun la o cafenea cu vedere spre mare și în fiecare dimineață, la aceeași oră, venea un bărbat pe plajă pentru a lua lecții de surfing. Robert îl urmărea fără prea mult interes, ca un om aflat în vacanță. Îl privea urcând pe planșă, căzând și urcând din nou.

Omul acela i se părea cunoscut. Era sigur că nu-l mai întâlnise, dar îl văzuse undeva. Avea un neg

mare pe gât, un tatuaj pe brațul stâng, acele mici semne distinctive pe care un polițist este antrenat să le observe și să le memoreze. Ceea ce l-a izbit însă pe Robert cel mai mult a fost profilul surfistului, plus negul de pe gât și nasul ușor coroiat.

După două zile și-a adus aminte. Văzuse profilul într-o fotografie alb-negru cu un număr inscripționat sub ea; o fotografie de identitate, o fotografie pentru arhiva poliției. Surfistul avea cazier.

Robert s-a dus la jandarmeria locală și a studiat o jumătate de oră fața bărbatului care evadase din închisoare cu un an înainte. Era șeful bandei din Gardanne și cunoscut ca un delincvent periculos. Particularitățile fizice includeau un neg pe gât și un tatuaj pe brațul stâng.

S-a organizat o ambuscadă, pe care Robert mi-o descrie cu dificultate printre hohotele sale de râs. Într-o dimineață devreme au apărut pe plajă, plini de voioșie, douăzeci de bărbați având pe ei doar slipurile. Erau de fapt jandarmi. Ei încercau să treacă neobservați deși exista o ciudată similitudine în felul în care erau bronzăți: brațele, fața și gâtul – în formă de V – erau arse de soare, în rest, din cap până în picioare, fiind albi ca brânza.

Din fericire, evadatul era prea preocupat de urcatul pe planșa de surfing pentru a observa ceva suspect la cei douăzeci de bărbați cu pielea albă, până ce aceștia l-au înconjurat în apa mică și l-au ridicat. O percheziție ulterioară a apartamentului său din Fréjus a scos la iveală două pistoale Magnum 357 și trei grenade.

Robert a fost înaintat în grad, dându-i-se în grijă paza, de data aceasta în haine civile, a aeroportului Marignane, unde puterea sa de observație putea fi fructificată din plin.

L-am întrerupt aici o clipă pentru că întotdeauna m-a nedumerit aparenta lipsă de supraveghere

oficială la Marsilia. Pasagerii care soseau puteau să-și lase bagajele de mână la prieteni până se duceau să-și ia geamantanele, iar dacă nu aveau decât bagaje de mână, nici nu mai treceau prin vamă. Dată fiind reputația Marsiliei, acest lucru denotă o neglijență ciudată.

Robert dădu din cap și își duse un deget noduros la nas. Situația nu este atât de relaxată, cum pare, mi-a spus el. Polițiștii și vameșii, uneori îmbrăcați ca niște funcționari, alteori în blugi și tricouri, sunt tot timpul prezenți, amestecându-se cu pasagerii, plimbându-se prin locurile de parcare și ascultând ce se vorbește. El însuși prinsese niște contrabandiști – nu din aceia mari, ci amatori, care au crezut că o dată ajunși la parcare erau salvați, puteau să se felicite și să vorbească despre lovitura pe care au dat-o. Proști.

Dar erau și săptămâni în care nu se întâmpla nimic, și în cele din urmă l-a doborât plictiseala. Asta, și zizi. Rânji și arătă cu degetul între picioare.

Oprise o fată – drăguță, bine îmbrăcată, care călătorea singură, tipul clasic de găsculiță – când se urca într-o mașină cu număr de Elveția. Îi puse întrebarea standard: cât timp stătuse mașina în Franța. La început s-a enervat, apoi a devenit prietenoasă și până la urmă foarte prietenoasă. Cei doi au petrecut după-amiaza împreună la hotelul aeroportului. Robert fusese văzut în timp ce ieșea cu ea și asta a fost tot. *Fini*. Nostim a fost că în aceeași săptămână un gardian de la închisoarea Beaumettes din Marsilia fusese prins dând whisky în cutii de iaurt unuia dintre prizonieri. *Fini* și pentru el.

Robert ridică din umeri. A fost o greșeală, a fost o prostie, dar polițiștii nu sunt sfinți. Ei sunt întotdeauna *les brebis galeuses*, oile negre. Își privi paharul cu expresia unui om pocăit care regretă faptele rele din trecut. O singură abatere și s-a dus cariera. I-am spus că îmi pare rău pentru el.

Se întinse peste masă și mă bătu pe braț, stricând apoi efectul când spuse că încă un rând de băutură l-ar face să se simtă mult mai bine. Începu să râdă, iar eu m-am întrebat cât din ce-mi spusese era adevărat.

Într-un moment de *bonhomie* cu aromă de *pastis*, Robert spusese că va veni într-o zi la noi acasă pentru a ne da sfaturi în legătura cu sistemul de securitate. Asta nu ne va crea niciun fel de obligații, iar dacă ne vom decide să devenim inexpugnabili, ne va instala cele mai sofisticate capcane la *un prix d'ami*.

I-am mulțumit, după care am uitat de toată povestea. Serviciile oferite în baruri nu trebuie luate prea în serios, mai ales în Provence unde și atunci când se fac promisiuni ferme durează luni de zile până se materializează. Oricum, văzând cum ignora trecătorii urletele sistemelor de alarmă de la mașini, nu eram prea convins că aparatele electronice ar putea fi un mijloc de intimidare. Aveam mai multă încredere într-un câine care latră.

Spre surprinderea mea, Robert s-a ținut de cuvânt. A venit într-un BMW argintiu prevăzut cu tot felul de antene. Răspândeă în jurul lui un miros de after-shave cu parfum de mosc. Înfățișarea elegantă era motivată de însoțitoarea sa, pe care o prezentă drept prietena lui, Isabelle. Urmau să ia prânzul în Gordes, și Robert s-a gândit că era o șansă să îmbine utilul cu plăcutul. A reușit să dea cuvintelor un sens deosebit de sugestiv.

Isabelle nu avea mai mult de douăzeci de ani. Bretonul blond îi ajungea până la ramele ochelarilor de soare imenși. O mică parte a corpului era acoperită cu o rochie roz-aprins – un tub irizat care se termina la jumătatea coapselor. Curtenitorul Robert insista ca ea să urce prima treptele, astfel că își încânta ochii la fiecare pas.

Omul ăsta putea să-i învețe și pe alții cum să se uite pe furiș.

În timp ce Isabelle era ocupată cu trusa de machiaj, l-am dus pe Robert de jur-împrejurul casei. Mi-a creat o stare de neliniște spunându-mi că locuința noastră poate fi prădată de orice idiot îndemânatic care dispune de o șurubelniță. A cercetat ferestrele, ușile, obloanele, ajungând la concluzia că sunt inutile. Dar câinii? Nicio problemă. Pot fi ademeniți cu câteva bucăți de carne în care s-au pus somnifere și apoi casa este la cheremul hoților. Parfumul de after-shave mă izbi puternic când Robert mă ținti la perete. *Nici nu vă puteți imagina ce sunt în stare să facă bestiile astea.*

Coborî vocea, iar tonul deveni confidențial. Nu voia ca soția mea să audă ce urma să-mi spună, deoarece erau lucruri cam nedelicate.

Spărgătorii sunt deseori superstițioși. În numeroase cazuri – din păcate avusese ocazia să vadă de multe ori – ei simt nevoia, înainte de a părăsi o casă jefuită, să lase fecale, de obicei pe podea, preferabil pe covor. În felul acesta, consideră ei, ghinionul rămâne în casă, nu-i însoțește. *Merde partout*, spuse el, și cuvântul sună de parcă tocmai ar fi călcat în rahat. *C'est désagréable, non?* Este desigur neplăcut. *Désagréable* este un cuvânt prea blând.

Dar, spuse Robert, uneori însăși viața face dreptate. O dată a fost prinsă o bandă întreagă de hoți din cauza acestei superstiții. Casa fusese golită, obiectele încărcate într-un camion și nu mai rămăsese de făcut decât gestul de despărțire pentru a aduce noroc. Șeful bandei însă se opintea din răspuțeri să-și dea obolul. Degeaba. Nu reușea să facă nimic. Era *très, très constipé*. Așa l-a găsit poliția, pe vine, și înjurând de mama focului.

Era o poveste încurajatoare, chiar dacă mi-am dat seama că făcând media la scară națională aveam șansa de unu la cinci să fiu vizitat de un

spărgător constipat. Nu puteam conta pe acest lucru.

Robert m-a scos în curte și a început să-mi propună planurile sale pentru transformarea casei într-o fortăreață. La intrarea în alee vor fi porți de oțel care vor funcționa electronic. În fața casei va exista un sistem de iluminare care se activează prin apăsare. Orice ființă ceva mai grea decât un pui de găină va fi prinsă în lumina reflectorului dacă va păși pe alee. De obicei asta era suficient pentru a-i face pe hoți să renunțe și să o ia la fugă. Dar pentru a fi complet protejat, pentru a putea dormi ca un bebeluș, trebuie să ai și ultima descoperire în materie de alarmă -*la maisort hurlante*, casa urlătoare.

Robert se opri pentru a cântări reacția la auzul acestei vești îngrozitoare și îi zâmbi Isabellei, care își examina unghiile prin ochelarii de soare. Erau roz aprins și se asortau perfect cu rochia.

— *Ça va, chou-chou?*

Își întinse un umăr bronzat către Robert. Acesta, cu un efort vizibil, reveni la casele urlătoare.

Alors, totul era pe bază de raze electronice, care protejau fiecare ușă, fiecare fereastră, fiecare orificiu prin care s-ar putea strecura cineva. Dacă un hoț neînfricat și cu pasul ușor reușea să escaladeze porțile de oțel și să meargă tiptil prin lumina reflectoarelor, era suficient să atingă cu degetul fereastra sau ușa și toată casa începea să urle. Se putea, bineînțeles, mări efectul prin instalarea unui amplificator pe acoperiș, astfel încât urletele să se audă de la câțiva kilometri.

Dar asta nu era totul. În momentul declanșării alarmei, un partener al lui Robert, care locuia lângă Gordes și a cărui casă era conectată la sistem, se va urca imediat în mașină și va veni cu pistolul încărcat și cu câinele său alsacian. La adăpostul acestei protecții multiple voi putea fi absolut liniștit.

Numai liniștit nu cred că aş fi putut să fiu. M-am gândit imediat la Faustin, trăgând de porțile de oțel la șase dimineața pentru a putea trece cu tractorul spre vie; la reflectoarele, care s-ar aprinde în cursul nopții de câte ori ar trece pe alee o vulpe, un mistreț sau pisica vecinilor; sau la declanșarea accidentală a mecanismului urlător, care m-ar obliga să cer scuze unui om enervat, cu un pistol în mână, înainte de a apuca să mă sfâșie câinele său. Viața în fortul Knox ar fi un iad. N-ar merita toată tevatura nici pentru a ne baricada împotriva invaziei din luna august.

Din fericire, Isabelle îi distrase atenția de la afaceri. Mulțumită de starea unghiilor, de poziția ochelarilor de soare și de modul în care i se mula rochia pe corp, era gata de plecare.

— Bobo, mi-e foame, scânci ea, traversând curtea.

— *Oui, oui, chérie. Deux seconds.*

Se întoarse spre mine și încercă să reia discuția despre afaceri, dar propriul său mecanism urlător fusese pus în acțiune, astfel că securitatea casei noastre nu mai era prioritară în acel moment.

L-am întrebat unde va lua prânzul.

— La restaurantul „La Bastide”, spuse el. Îl știți? Cândva acolo a fost jandarmeria. Am fost un *flic* și rămân un *flic*, nu-i așa?

— Din câte știu, e și un hotel acolo, i-am zis.

Mi-a făcut cu ochiul. Se pricepea foarte bine să facă cu ochiul. Era de-a dreptul libidinos.

— Știu, răspunse el.

CURS DE GASTRONOMIE CU UN GURMAND

Am auzit de Régis de la niște prieteni. Aceștia îl invitaseră la cină și în dimineața respectivă îi sunase ca să întrebe ce i se va da de mâncare. Chiar și în Franța acest lucru dovedește un interes mai mult decât normal în privința meniului, astfel încât a trezit curiozitatea gazdei. De ce întreba? În meniu figurau scoici umplute, reci, friptură de porc cu sos de trufe, brânzeturi, șerbet de fructe făcut în casă. Avea alergii la vreunul din aceste alimente? A devenit vegetarian? Începuse, Doamne ferește, să țină regim?

Bineînțeles că nu, a spus Régis. Toate păreau delicioase, dar era *un petit inconvenient*, și anume: avea dureri din cauza hemoroizilor și nu putea să participe la întreaga cină. Nu-și putea permite decât un singur fel și voia să-l aleagă pe cel care îl tenta cel mai mult. Era convins că gazda va manifesta înțelegere pentru situația lui grea.

Fiind vorba de Régis, nu putea să se supere pe Régis, ne-a spus ea mai târziu: și-a dedicat toată viața meselor – era preocupat aproape obsesiv, ca unul care știe să aprecieze, de mâncăruri și băuturi. Nu era lacom. Nu, Régis era un gurmand, cu un apetit enorm și foarte bine documentat. De asemenea, ne-a spus ea, era foarte amuzant când vorbea de pasiunea lui. S-ar putea chiar să ne intereseze unele păreri ale lui în privința atitudinii englezilor față de mâncare. Poate ne-ar face plăcere să-l cunoaștem după ce-și va fi revenit din *la crise postérieure*.

Am avut prilejul să-l cunoaștem într-o seară, după câteva săptămâni.

A sosit în mare grabă aducând cu el o sticlă rece de șampanie Krug, nu însă destul de rece, astfel că

vreo cinci minute s-a agitat cu o frapieră ca să aducă sticla la temperatura adecvată, care, ne-a spus el, trebuie să fie între cinci și șapte grade. În timp ce rotea sticla ușor în vasul cu gheață, ne-a povestit despre o petrecere la care fusese cu o săptămână mai înainte și care se dovedise un dezastru gastronomic. Singurul moment distractiv a fost la sfârșit, când una dintre musafire și-a luat rămas-bun de la gazdă spunându-i:

— Ce seară neobișnuită! Toate au fost reci, cu excepția șampaniei.

Régis izbucni în râs, după care scoase dopul cu grijă, astfel că nu se auzi decât un fâsâit.

Era un bărbat înalt și cam gras. Avea niște ochi mari, albaștri, așa cum, oarecum surprinzător, am întâlnit uneori pe fețele cu ten întunecat ale provensalilor. Spre deosebire de noi ceilalți, care eram îmbrăcați în hainele noastre obișnuite, el era în trening – gri-deschis cu roșu, iar pe piept scria *Le Coq Sportif*. Și în picioare avea pantofi sport – niște creații complicate cu straturi multicolore de tălpi de cauciuc, mult mai potriviți pentru un maraton decât pentru a sta cu ei la masă. M-a surprins privindu-i.

— Trebuie să mă simt bine când mănânc, spuse el, și nimic nu este mai confortabil decât ținuta sport. Și apoi... trase de elasticul de la pantaloni... poți să faci loc pentru o a doua porție. *Très important*. Rânji și ridică paharul. Pentru Anglia și pentru englezi în măsura în care gătesc numai pentru ei.

Majoritatea francezilor pe care i-am cunoscut manifestă, mai mult sau mai puțin, un dispreț pentru bucătăria engleză, fără să o cunoască însă prea bine. El îi studiase pe englezi și obiceiurile lor legate de mâncare. În timpul cinei ne-a spus unde greșim noi, de fapt.

— Totul începe, ne-a spus, din pruncie. Bebelușul englez este hrănit cu un terci insipid, asemănător cu pasatul care se dă puilor de găină,

sans caractère, sans goût. Copilașul francez, chiar înainte de a-i ieși dinții, este tratat ca o ființă omenească, cu gusturi rafinate. Drept mărturie, Régis ne descrie meniul oferit de Gallia, unul dintre producătorii renumiți de hrană pentru copii. El includea creier, file de calcan, pilaf de pui, ton, miel, ficat, vițel, *gruyère*, supe, fructe, legume, budinci de gutui și afine, *crème caramel* și *fromage blanc*. Toate astea și multe altele, spuse Régis, înainte de a împlini copilașul optsprezece luni. În felul acesta, cerul-gurii este antrenat. Făcu o pauză pentru a se apleca asupra puiului cu tarhon pe care tocmai i-l pusese în față, îl adulmecă și își potrivește șervetul la gât.

Sări apoi peste câțiva ani și trecu la perioada când viitorul gurmand merge la școală. Îmi amintesc, mă întreba el, ce mâncam la școală? Îmi aminteam, într-adevăr, cu oroare, și el dădu din cap înțelegător. Mâncarea din școlile englezești, îmi spuse el, e cunoscută ca fiind oribilă. Este insipidă, *triste* și misterioasă, căci nu știi niciodată ce te străduiești să mănânci. În schimb, la școala unde merge fetița lui în vârstă de cinci ani este afișat meniul pe toată săptămâna, în așa fel încât să nu se gătească același lucru acasă, și în fiecare zi li se servește un prânz cu trei feluri. Ieri, de exemplu, micuța Mathilde a mâncat salată de țelină cu o felie de șuncă și brânză *quiche*, orez cu cârnați și banane coapte. *Voilà*. Cerul gurii este antrenat în continuare. Așa se face că adultul francez, în mod inevitabil, apreciază mai bine mâncarea și este mai pretențios decât adultul englez.

Régis tăie bucăți o pară mare pentru a o mânca la brânză și își îndreptă cuțitul spre mine de parcă eu aș fi fost răspunzător de prostul antrenament al cerului-gurii la englezi. Să trecem acum la restaurante. Dădu din cap cu tristețe și își puse mâinile pe masă, la distanță una de alta, cu palmele în sus și degetele strânse. Aici – își ridică mâna stângă cu câțiva centimetri – aveți birtul. E

pitoresc, dar mâncarea cam pe sponci, cât să poți bea o bere. Iar aici – își ridică mâna cealaltă mai sus – aveți restaurantele scumpe, pentru oamenii de afaceri, ale căror firme plătesc ceea ce ei consumă.

Iar la mijloc? Régis se uită la spațiul dintre mâinile sale, colțurile gurii i se lăsară în jos, iar pe fața grăsulie îi apărură o expresie de disperare. La mijloc este pustiu, nu e nimic. Unde vă sunt bistrourile? Unde vă sunt onestele restaurante burgheze? Unde vă sunt restaurantele pentru camionagiii de cursă lungă? Poate altcineva decât un om bogat să iasă la un local și să mănânce bine în Anglia?

Mi-ar fi plăcut să-l contrazic, dar nu aveam argumente. El punea niște întrebări pe care ni le pusese și noi de multe ori când trăiam la țară, în Anglia, unde aveai de ales între birturi și restaurante renovate care te amăgesc cu luxul și care practică prețuri ca la Londra. În cele din urmă, am renunțat, biruiți de specialitățile făcute la microunde și de vinul de masă servit în coșuri ceremoniale de către persoane drăguțe dar incompetente cu numele de Iustin sau Emma.

Régis trecu la cafea și ezită o clipă între Calvados și sticla înaltă, ținută la gheață, de *eau de vie de poires*, luată de la Manguin din Avignon. L-am întrebat care sunt restaurantele lui preferate.

— „Les Baux” este întotdeauna pe primul loc, spuse el, dar prețurile sunt piperate. Își scutură mâna de parcă și-ar fi fript degetele. Nu e de fiecare zi. Prefer localurile mai modeste, mai puțin internaționale.

Cu alte cuvinte, i-am zis eu, mai franțuzești.

— *Voilà*, exclamă Régis. Mai franțuzești și unde găsești un *rapport qualité prix*, unde banii au valoare. Știți, la noi mai există așa ceva, la orice nivel. Am studiat problema.

Eram sigur că o studiase, totuși, nu mi-a dat și alte nume în afară de „Les Baux”, la care ne-am fi

după numai dacă am fi câștigat la loteria națională. Ce-ar zice de un restaurant mai puțin impunător?

— Dacă doriți, spuse Régis, ar fi amuzant să luăm prânzul la două restaurante, foarte diferite, dar amândouă cu un standard ridicat. Își mai turnă un pahar de Calvados – pentru digestie –, și se lăsă pe speteaza scaunului. Da, va fi contribuția mea la instruirea englezilor. Poate veni și soția dumneavoastră, *naturellement*, adăugă el.

Bineînțeles că va veni. Soția lui Régis, din păcate, nu va fi cu noi. Ea va rămâne acasă să pregătească cina.

Ne-am înțeles să ne întâlnim la Avignon, la o cafenea din Place de l'Horloge, când ne va dezvălui primul din cele două restaurante pe care le-a ales. Am auzit prin telefon cum își sărută degetele și ne-a sfătuit să nu ne facem niciun program pentru după-amiază. După un prânz ca acela pe care l-a plănuț el, nu merge decât un *digestif*.

L-am văzut traversând piața și îndreptându-se spre noi. Pășea ușor pentru un om atât de solid. Avea în picioare bascheți negri și era îmbrăcat în treningul de rigoare, tot negru, având înscrise cu roz, pe unul din șoldurile sale cărnoase, literele UCLA. Purta cu el un coș și o borsetă cu fermoar de genul acelor în care funcționarii francezi își țin documentele personale și sticlutele de prim-ajutor cu *eau de cologne*.

A comandat un pahar de șampanie și ne-a arătat niște pepenași, cam de mărimea unor mere, pe care tocmai îi cumpărase de la piață. Urmau să fie tăiați, curățați de sâmburi, stropiți cu un crușon din suc de struguri și rachiou și lăsați timp de douăzeci și patru de ore în frigider. Or să aibă savoarea buzelor unei fetișcane. Nu mă mai gândisem niciodată în felul acesta la pepeni, dar am pus acest lucru pe seama curențelor educației mele englezești.

După ce a strâns încă o dată pepenașii cu drag între palme, i-a pus înapoi în coș și a revenit la cheștiunea zilei.

— Mergem la „Hiély”, spuse el, în Rue de la République. Pierre Hiély este un prinț al bucătăriei. Lucrează în meserie de douăzeci, douăzeci și cinci de ani și este nemaipomenit. Niciodată nu a dezamăgit. Régis își îndreptă degetul spre noi. *Jamais!*

În afara de un afiș mic cu meniul zilei pus la intrare, Hiély nu încearcă în niciun altfel să-i ademenească pe trecători. Ușa îngustă dă într-un coridor îngust și abia după ce urci câteva trepte intri în restaurant. Este o sală mare, cu un parchet frumos așezat în zigzag, zugrăvită în culori sobre, cu mesele așezate la o distanță confortabilă unele de altele. Aici, ca în majoritatea restaurantelor franțuzești bune, clientul solitar este la fel de bine tratat ca și un grup de vreo zece-douăsprezece persoane. Mesele pentru o singură persoană nu sunt vârâte într-un colț întunecat, ca și cum ideea de a le pune a survenit ulterior, ci sunt puse în alcovuri cu geam și cu vedere spre stradă. Erau deja ocupate de bărbați îmbrăcați în costum, probabil oameni de afaceri locali care trebuiau să îngurgiteze un prânz în numai două ore și apoi să se întoarcă la birou. Ceilalți clienți, toți francezi în afară de mine și de soția mea, erau îmbrăcați mai puțin simandicos.

Mi-am adus aminte cum am fost dat afară dintr-un restaurant cu pretenții din Somerset pentru că nu purtam cravată, lucru care nu mi s-a întâmplat niciodată în Franța. Și iată-l pe Régis, care cu treningul său părea un halterofil fugit din cantonament, primit ca un rege de Madame. Scotocind în coșul cu cumpărături, Régis o întreabă dacă monsieur Hiély este în formă. Madame își permise un zâmbet.

— Da, ca întotdeauna.

Régis se luminează la față și își frecă mâinile în timp ce eram conduși la masă. Adulmeca aerul ca și când ar fi vrut să-și dea seama ce urma să se servească. Într-un alt restaurant dintre cele preferate, spuse el, bucătarul-șef îi permitea să intre în bucătărie, apoi închidea ochii și alegea felul de mâncare după miros.

Își potrivește șervetul sub bărbie și vorbește în șoaptă chelnerului.

— Mare? întrebă acesta.

— Mare, răspunse Régis.

După un minut fu adus la masă un pocal mare de sticlă, opac din cauza răcelii. Régis își luă un aer profesoral; începea lecția.

— Într-un restaurant serios, spuse el, poți avea întotdeauna încredere în vinurile casei. Acesta este un Côtes-du-Rhône. *Santé*.

Luă o gură zdravănă și o degustă pentru câteva secunde înainte de a-și exprima satisfacția printr-un oftat.

— *Bon*. Acum îmi permiteți câteva sfaturi în legătură cu meniul? După cum vedeți, se face o *dégustation*, care este delicioasă, dar poate că ia prea mult timp pentru un prânz simplu. Există posibilitatea unei alegeri bune *à la carte*. Dar să nu uităm de ce suntem aici. Ne privi pe deasupra paharului său cu vin. — Ne aflăm aici pentru a experimenta raportul *qualité-prix*. Orice bucătar bun vă poate îndestula cu cinci sute de franci de persoană. Testul constă în a vedea cât de bine puteți să mâncați cu mai puțin de jumătate din acest preț, astfel că va propun meniul scurt. *D'accord?*

Am fost *d'accord*. Meniul scurt era suficient pentru a-l face să saliveze și pe un inspector Michelin, dar pe noi, doi englezi amatori! După unele ezitări, în timp ce Régis ne citea lista de vinuri, ne-am decis. El îi făcu semn chelnerului și urmă un alt dialog pe șoptite.

— Îmi încalc obiceiul, spuse Régis. Vinul casei, un vin roșu, este desigur minunat. Dar aici – arătă pagina din fața sa – este o comoară, nu prea scumpă, din domeniul Trévallon, de la nord de Aix. Nu e prea greu, dar are caracteristicile unui vin de mare clasă. Veți vedea.

În timp ce un chelner s-a dus în pivniță, altul a venit cu o gustare ca să ne țină de foame până va fi gata primul fel – niște plăcințele umplute cu pastă de cod, garnisite cu măsline negre și ouă de prepeliță prăjite. Régis era tăcut din cauza concentrării. Auzeam pocnetul dopurilor scoase, vocile joase ale chelnerilor și zgomotul ușor al cuțitelor și furculițelor pe farfuriile de porțelan.

După ce înghiți ultima bucată de plăcintă, Régis își mai turnă niște vin.

— Începe bine, nu-i așa?

Și prânzul a continuat așa cum a început, bine. Un drob de ficat într-un sos fin de ciuperci sălbatice și sparanghel a fost urmat de cârnați de casă făcuți din miel de Sisteron și salvie cu cepe roșii dulci și, pe o farfurie separată, cartofi tăiați subțiri de tot, cu un strat crocant deasupra care ți se topea în gură.

Acum, că își potolise foamea, Régis fu în stare să reia conversația și ne vorbi despre un proiect literar pe care îl avea. Citise în ziar, în timpul festivalului de la Avignon, că urma să se deschidă un centru internațional de studii dedicate Marchizului de Sade. Va avea loc și un spectacol de operă în onoarea acestui *divin marquis*, iar un sortiment de șampanie va primi numele lui. Toate acestea dovedeau o reînnoire a interesului public pentru bătrânul monstru și, așa cum a subliniat Régis, chiar și sadiștii trebuie să mănânce. Ideea sa era să le ofere o serie de rețete care să fie ale lor.

— Am să intitulez cartea *Bucătăria sadică*: *Cartea de bucate a Marchizului de Sade*, spuse el, și toate ingredientele vor fi bătute, biciuite, fripte, zdrobite sau arse cu fierul roșu. Se vor folosi multe

cuvinte tari în descrieri și sunt sigur că în Germania va avea un succes nebun. În ceea ce privește Anglia, vreau să mă sfătuiesc cu dumneavoastră. Se aplecă spre mine și tonul său deveni confidențial. Este adevărat că tuturor bărbaților care au fost la școlile particulare englezești le place... cum să zic... să li se aplice o mică pedeapsă? Sorbi din vin și ridicându-și sprâncenele adăugă: *Le spanking*, bătaia cu palma peste șezut, nu-i așa?

I-am spus că ar trebui să găsească un editor care a studiat la Eton și să conceapă o rețetă care să includă *flogging*.

— Ce înseamnă *flogging*? mă întrebă el.

I-am explicat cât m-am priceput mai bine, iar Régis dădu din cap aprobator.

— *Ah, oui*. Eventual s-ar putea biciui cu un piept de pui în sos foarte iute de *citron*. Foarte bine. Își notă ceva cu un scris mărunț, îngrijit, pe dosul carnetului său de cecuri. *Un bestseller, c'est certain*.

Am lăsat *bestsellerul* deoparte când Régis s-a apucat să facă o prezentare a brânzeturilor aduse pe un cărucior. Se oprea mereu pentru a ne instrui, pe noi și pe chelner, în privința echilibrului perfect dintre brânzeturile tari și moi, picante și dulci, proaspete și vechi. Alese cinci din cele peste douăzeci de feluri care ni se oferiseră și se felicita pentru ideea de a fi prevăzut că vom avea nevoie de o a doua sticlă de Trévallon.

Am mușcat dintr-o bucată de brânză de capră piperată și am simțit o usturime până la rădăcina nasului, sub ochelari. Vinul mă unse pe gât. A fost o masă minunată, îndestulătoare, servită cu dezinvoltură de chelneri profesioniști. I-am spus lui Régis cât de mult mi-a plăcut. El se uită la mine surprins.

— Dar n-am terminat. Mai urmează. Fu adusă la masă o farfurie cu bezele. Ah, spuse el, astea ne pregătesc pentru desert. Sunt extrem de ușoare.

Înghiți pe nerăsuflăte două, una după alta, și se uită în jur ca să se asigure că nu ne uitase chelnerul care se ocupa de desert.

Un al doilea cărucior, mai mare și mai încărcat decât cel cu brânzeturi, fu adus cu grijă până la masă și parcat în fața noastră. Ar fi fost o încercare grea pentru cineva care ar fi vrut să se abțină de la dulciuri ca să nu se îngrășe: castroane cu frișcă și *fromage blanc*, chec de cacao cu glazură de ciocolată, fursecuri, *vacherins*, *babas* cu esență de rom, tarte, șerbeturi, *fraises des bois*, fructe însiropate – Régis se ridică în picioare pentru a putea cuprinde totul cu privirea și se uită atent pentru a se asigura că nu a rămas nimic ascuns în spatele casoletei cu zmeură proaspătă.

Soția mea a ales o înghețată cu miere, iar chelnerul a luat o lingură dintr-un vas cu apă fierbinte și a scos o cupă de înghețată din castron cu o mișcare grațioasă din încheietura mâinii. A rămas cu lingura în mână pregătit pentru alte comenzi.

— *Avec ça?*

— *C'est tout, merci.*

Régis compensa reținerea soției mele alegând din mai multe feluri – ciocolată, fursecuri, fructe și frișcă – și își trase mânecile de la trening până la coate. Până și el începea să dea semne de oboseală.

Am cerut cafea. Régis și chelnerul se uitară la mine stupefiați.

— Nu luați desert?

— Intră în meniu, adăugă Régis.

Amândoi păreau îngrijorați, ca și cum m-aș fi îmbolnăvit subit, dar era zadarnic. Hiély câștigase prin knock-out.

Nota de plată a fost două sute treizeci de franci de persoană, plus vinul. Merita, într-adevăr. Cu două sute optzeci de franci am fi putut lua meniul lung cu degustare. Poate data viitoare, spuse Régis. Da, poate data viitoare, după trei zile de post și o plimbare pe jos de zece mile.

Partea a doua a cursului de gastronomie a fost amânată pentru a-i permite lui Régis să-și țină regimul anual. Timp de două săptămâni mânca pe sponci – trei feluri de mâncare în loc de cinci cât obișnuia și apă minerală pentru a-și spăla ficatul. Acest lucru era esențial pentru refacerea organismului.

Régis a, propus să sărbătorim încheierea regimului cu un prânz la restaurantul „Le Bec Fin”. Mi-a spus să ne întâlnim acolo la douăsprezece fără un sfert ca să apucăm o masă liberă. M-a asigurat că voi găsi restaurantul destul de ușor. Este pe drumul național 7 la Oregon și poate fi recunoscut după numărul mare de camioane din parcare. Puteam să vin și în cămașă. Soția mea, mai înțeleaptă decât mine când e vorba de arșiță, a hotărât să rămână acasă și să păzească piscina.

Când am ajuns, restaurantul era înconjurat de camioane, având cabinele trase cât mai aproape de trunchiurile copacilor ca să beneficieze de puțină umbră. Vreo zece camionagii dormeau sprijinindu-se unii pe umerii altora. Un întârziat traversă drumul și opri cu un scrâșnet de frână într-un loc îngust de lângă sala de mese. Șoferul stătu o clipă în soare și-și dezmoști spatele, spinarea arcuită fiind simetrică cu burta lui respectabilă.

În bar era multă lume și gălăgie mare, bărbați corpolenți, mustăți stufoase, burți impresionante, glasuri puternice. Așa cum stătea într-un colț cu un pahar în față, Régis părea aproape zvelt prin comparație. Era îmbrăcat ca pentru luna iulie, în sort și maiou. Într-o mână ținea borseta.

— *Salut!* Goli *pastis*-ul pe care îl mai avea în pahar și comandă încă două. *C'est autre chose, eh? Pas comme Hiély.*

Era cu totul altceva decât la „Hiély”. În spatele barului, care era umed de la cârpa udă cu care îl ștergea Madame, se afla un anunț: *DANGER!*

RISQUE D'ENGUEULADE! Atenție, pericol de încăierare. Prin ușa deschisă care ducea la toaletă se putea vedea un alt anunț: *Douche, 8 francs*. Dintr-o bucătărie invizibilă se auzea zdrăngănit de cratițe și răzbătea un miros puternic de usturoi.

L-am întrebat pe Régis cum se simte după perioada de regim auto-impus. El se întoarse într-o parte ca să-mi arate burta din profil. Madame se uită și ea în timp ce îndepărta spuma de la un pahar de bere cu o spatulă de lemn. Examină curba lungă care începea de sub toracele lui Régis și se revărsa peste cureaua de la șort.

— Când e sorocul? întrebă ea.

Am traversat sala și am găsit o masă liberă în spate. O brunetă mică de statură, cu un zâmbet plăcut și cu o bretea neagră care îi aluneca tot timpul de pe umăr în ciuda eforturilor ei de a și-o aranja, veni să ne spună regulile. Pentru primul fel trebuia să ne servim singuri de la bufet, apoi aveam de ales între vită, calamari sau pui. Lista de vinuri era scurtă – vin roșu sau roze, servit în sticle de un litru cu dop de plastic, având alături, într-un castron, cuburi de gheață. Chelnerița ne ură *bon appétit*, se aplecă puțin ca și cum ar fi făcut o plecăciune, își trase breteaua și se duse cu comanda noastră.

Régis deschise vinul cu un aer ceremonios și mirosi dopul de plastic.

— Din Var, spuse el. Fără pretenții, dar onest. Gustă și îl trecu încet printre dinții din față. *Il est bon*.

Ne-am așezat la coada de la bufet alături de camionagii. Aceștia făceau mici miracole de echilibristică, umplându-și farfuriile cu tot felul de mâncăruri care constituiau ele însele un prânz: două sortimente de cârnați, ouă tari cu maioneză, o combinație de *céleri rémoulade*, orez de culoarea sofranului cu ardei iute, mazăre și morcovi tăiați mărunț, carne de porc în aspic, *rillettes*, caracatiță rece, felii de pepene. Régis bombăni la vederea

mărimii farfuriilor și luă două, așezând-o pe a doua, cu dexteritatea unui chelner, pe partea interioară a antebrațului, și începu să atace castroanele cu mâncare.

A fost un moment de panică după ce ne-am întors la masă. Nici nu se punea problema să mâncăm fără pâine. Dar unde era pâinea? Régis prinse privirea chelneriței noastre, își duse o mână la gură și, cu degetele strânse, făcu gestul de a mușca dintr-o bucată de pâine. Ea scoase o baghetă dintr-un sac de hârtie care se afla într-un colț și o trecu prin ghilotină cu o asemenea repeziciune că îmi dădu fiori de groază. Când le-a pus în fața noastră, feliile de pâine încă mai tresăreau ca urmare a acțiunii cuțitului.

I-am sugerat lui Régis că ar putea folosi ghilotina de pâine în cartea de bucate a Marchizului de Sade. Se opri la jumătatea unui cârnat.

— Eventual, spuse el, dar trebuie să fiu prudent, mai ales cu piața americană. Ați auzit de problemele cu șampania?

Régis citise într-un articol dintr-un ziar că, după cât se părea, șampania cu numele Marchizului de Sade nu fusese bine primită în țara oamenilor liberi din cauza etichetei pe care era bustul unei tinere femei bine înzestrate. Asta n-ar fi fost o problemă, dar un păzitor vigilent al moralității publice observase poziția brațelor tinerei femei. Nu era explicit, nu se vedea propriu-zis pe etichetă, dar se sugera foarte vag că brațele ar putea fi legate în lanțuri.

Oh là là. Imaginați-vă efectul unei asemenea degradări asupra tineretului țării, fără a mai vorbi de unii adulți mai susceptibili. S-ar ajunge la descompunerea morală a societății. De la Santa Barbara la Boston ar avea loc numai orgii cu șampanie și încătușări. Iar în Connecticut, numai Dumnezeu știe ce s-ar întâmpla.

Régis continuă să mănânce, cu șervetul de hârtie la gât. La masa vecină, un bărbat aflat la felul doi își descheie cămașa pentru a lăsa aerul să circule și să se vadă un burdihan impunător de culoare arămie; pe pieptul păros îi atârna un crucifix de aur. Majoritatea șoferilor mâncau extrem de mult și mă întrebam cum reușeau să-și concentreze atenția la volanul unui camion de cincizeci de tone toată după-amiaza.

Ne-am șters farfuriile goale cu pâine, și apoi am șters în același fel cuțitele și furculițele. Chelnerița noastră veni cu trei platouri ovale inoxidabile care frigeau. Pe primul erau două jumătăți de pui cu sos; pe al doilea erau roșii umplute cu usturoi și pătrunjel; pe al treilea erau cartofi prăjiți cu verdețuri. Régis mirosi totul înainte de a mă servi.

— Ce mănâncă *les routiers* în Anglia?

Două ouă, șuncă, cartofi pai, cârnați, iahnie de fasole, o bucată de friptură, după care beau o stacană de ceai.

— Fără vin? Fără brânză? Fără desert?

Din câte știam eu, fără toate astea, dar experiența mea referitoare la camionagii era foarte limitată. I-am spus că se pot opri la un restaurant, dar legea în privința băuturii la volan este foarte severă.

Régis își mai turnă niște vin.

— Aici, în Franța, îmi spuse el, știu că se permite un *apéritif*, o jumătate de litru de vin și un *digestif*.

Am citit undeva, i-am zis eu, că rata accidentelor în Franța este cea mai mare din Europa și de două ori mai mare decât în America.

— Asta n-are nimic de-a face cu alcoolul, spuse Régis. Este o chestiune de *esprit* național. Suntem nerăbdători și ne place viteza. Din păcate, nu toți suntem buni șoferi.

Își șterse farfuria și trecu la un subiect mai plăcut.

— Puiul e de calitate foarte bună, nu-i așa? Luă un os din farfurie și îl testă între dinți. Oase bune, tari. A fost crescut cum trebuie, în aer liber. Oasele puilor crescuți pe scară industrială sunt casante.

Era într-adevăr un pui excelent, cu o carne moale și foarte bine gătit. La fel de bune erau și roșiile cu usturoi și cartofii. I-am spus că nu mă miră numai calitatea gătitului, ci și mărimea porțiilor. Și eram convins că nici nu va costa prea mult.

Régis își curăță cuțitul și furculița din nou și îi făcu semn chelneriței să aducă brânza.

— Chestiunea este simplă, spuse el. *Le routier* este un client bun și foarte fidel. Va conduce întotdeauna cincizeci de kilometri în plus ca să mănânce bine la un preț rezonabil. El va spune și altor *routiers* că restaurantul merită un ocol. Atâta timp cât se menține standardul ridicat, nu vor fi mese goale. Arată cu furculița spre sala de mese. *Tu vois?*

Am privit în jur și am renunțat să număr, dar erau probabil vreo sută de oameni la mese și poate treizeci sau mai mulți la bar.

— Este o afacere serioasă. Dacă bucătarul n-ar fi bun sau ar începe să-și înșele clienții, sau dacă servitul ar lăsa de dorit, *les routiers* ar abandona restaurantul. Într-o lună n-ar mai veni nimeni, cu excepția câtorva turiști.

De afară se auzi un huruit și camera se lumină brusc. A plecat camionul care stătuse în dreptul ferestrei. Vecinul nostru cu crucifixul își puse ochelarii de soare când ajunse la desert – o cupă cu trei feluri de înghețată.

— Înghețată, cremă caramel sau tarte?

Breteaua neagră fu ridicată la loc, dar alunecă din nou când chelnerița strânse farfuriile de pe masă.

Régis își savură crema caramel cu exclamații de plăcere. Apoi se întinse și după înghețata pe care o

comandase pentru mine. N-am să mă fac niciodată *routier*. N-aș avea capacitatea necesară.

Era devreme, încă nu se făcuse ora două și sala începuse să se golească. Se achitau note de plată – degete uriașe deschideau niște portofele mici și scoteau bancnote împăturite cu grijă. Chelnerița zâmbea și făcea plecăciuni așezându-și breteaua în timp ce le ura bărbaților *bonne route*.

Am luat o cafea neagră tare, care bolborosea sub caimacul de deasupra, și Calvados în niște boluri mici. Régis își aplecă pe masă paharul până ce lichidul ajunse fix la marginea lui – o metodă veche, spuse el, de a verifica adevărata măsură.

Nota de plată pentru amândoi a fost de o sută patruzeci de franci. Ca și prânzul de la „Hiély”, și acesta își merita cu prisosință banii și am avut un singur regret când am ieșit și m-a lovit soarele în cap. Dacă mi-aș fi luat un prosop cu mine, aș fi putut face un duș.

— Ei bine, spuse Régis, masa asta o să-mi țină de foame până diseară.

Ne-am strâns mâinile și m-a amenințat cu o *bouillabaisse*, renumita ciorbă de pește, la Marsilia, cu prilejul următorului nostru curs de gastronomie.

M-am întors la bar ca să mai iau o cafea și să văd dacă pot închiria un prosop.

SPORT ȘI MODĂ LA EXPOZIȚIA CHINOLOGICĂ DIN MÉNERBES

Stadionul din Ménerbes, un teren plat printre podgorii, este, în mod normal, locul unde se desfășoară meciurile zgomotoase și entuziaste ale echipei de fotbal a satului. Mașinile sunt parcate sub pini, iar suporterii își împart atenția între joc și picnicurile lor copioase. Dar o zi pe an, de obicei în a doua duminică din iunie, *le stade* își schimbă aspectul. De-a lungul potecilor din pădure sunt arborate steagurile provenșale în culori vii, roșu și galben. Se curăță buruienile de pe o pajiște pentru a servi ca loc de parcare și se pune un paravan de-a lungul drumului pentru ca trecătorii să nu poată urmări spectacolul fără să plătească intrarea de cincisprezece franci. Căci, la urma urmei, este un eveniment local important, un amestec de Cruft și Ascot – Expoziția chinologică din Ménerbes.

Anul acesta toată povestea a început devreme și cu mult zgomot. Pe la ora șapte și ceva am deschis ușile și obloanele pentru a ne bucura de singura dimineață din săptămână când se odihnește și tractorul vecinului nostru. Cântau păsărelele, soarele strălucea cu putere, iar în vale domnea pacea, o pace desăvârșită. Și deodată, la o distanță de aproximativ un kilometru peste deal, *le chef d'animation* a început să facă probe de microfon cu un schelălăit electronic care s-a izbit de munți și prin ricoșeu a trezit probabil jumătate din Lubéron.

— *Allo allo, un, deux, trois, bonjour Ménerbes! Il est beau, eh?* Se opri pentru a-și drege glasul. Aveai impresia că vine o avalanșă. *Bon*, spuse el, *ça marche*.

A dat volumul mai încet și a trecut pe Radio Monte Carlo. Era exclus să mai avem o dimineață liniștită.

Hotărâserăm să mergem după-amiaza la expoziție. Până atunci aveau să se termine seriile preliminare, câinii cu comportament dubios vor fi eliminați, spectatorii prezenți vor fi luat un prânz bun și exemplarele cu mirosul cel mai fin vor fi gata de start în întrecerea pe câmpul de bătaie.

La douăsprezece fix, microfonul se opri, iar corul de lătrături fu redus la serenada jalnică a vreunui câine, exprimând o patimă nestăpânită sau pur și simplu plictiseală. În rest, valea era liniștită. Timp de două ore stomacurile au fost pe prim plan.

— *Tout le monde a bien mangé?* mugii microfonul, după care se auzi un râgâit înfundat. *Bon. Alors on recommence.*

Am luat-o pe poteca ce duce spre stadion.

Într-un loc mai umbros de lângă parcare se afla elita crescătorilor de câini. Aceștia vindeau rase deosebite sau corcitură – câini deprinși să urmărească mistreți și iepuri sau să detecteze prepelițe și cocoși de munte. Erau legați, formând un lanț viu sub copaci și zvârcolindu-se în somn. Stăpânii lor păreau țigani: zvelți, oacheși, cu dinți de aur strălucind sub mustățile negre și stufoase.

Unul dintre ei observa că soția mea admira un specimen de terrier care stătea încolăcit și se scărpină leneș cu o labă uriașă din spate.

— *Il este beau, eh?* spuse proprietarul dezvelindu-și dinții strălucitori într-un zâmbet. Se aplecă și înșfăcă câinele de ceafă. Intra într-o sacoșă. Puteți să-l duceți acasă.

Clinele își ridică ochii cu resemnare. Ce putea să facă dacă se născuse cu o blană mai mare cu câteva numere. Se opri în mijlocul scărpinatului. Soția mea scutură din cap.

— Avem deja trei.

Omul dădu din umeri și lăsă blana să cadă în falduri grele.

— Trei, patru, ce contează?

Mergând mai departe pe alee am constatat că prezentarea ofertelor era mai sofisticată. Pe o

cușcă făcută din placaj și sârmă era un anunț pe care scria: *Fox-terrier, imbattable aux lapins et aux truffes. Un vrai champion.* Campionul, un câine mic și îndesat, maro cu alb, sforăia întins pe spate, cu picioarele în aer. A fost suficient să încetinim puțin pasul și proprietarul a trecut la atac.

— *Il este beau, eh?* Trezi câinele și îl scoase din cușcă. *Regardez!*

Așeza câinele pe pământ și luă o bucată de cârnat de pe farfuria de tablă care se afla lângă o sticlă de vin goală, pe capota furgonetei cu care venise.

— *Chose extraordinaire,* adăugă el. Când mănâncă nimic nu le poate distra atenția. Devin rigizi. Dacă îi apeși pe ceafă li se ridică picioarele din spate în aer.

Puse cârnatul pe jos, îl acoperi cu frunze și lăsă câinele să scotocească după el, apoi îi puse piciorul pe ceafă și apăsă. Câinele schelălăi și îl mușcă de gleznă. Am trecut mai departe.

Lumea din stadion începea să-și revină după prânz. Pe măsuțele rabatabile de sub copaci erau resturi de mâncare și pahare goale. Un câine reușise să sară pe una din ele și o curățise, apoi adormi cu botul într-o farfurie. Spectatorii se mișcau cu încetineala datorată unei burți pline și unei zile călduroase, scobindu-se între dinți în timp ce priveau ofertele negustorului de arme.

Pe o masă lungă cu pedestal fuseseră rânduie cu grijă vreo patruzeci de puști, inclusiv noua senzație care stârnea un mare interes. Era o mitralieră de culoare neagră. Dacă ar fi să se producă o revoltă în masă a unor iepuri ucigași, setoși de sânge, aceasta ar fi fără îndoială arma necesară pentru a face ordine. Dar erau și unele obiecte care ne nedumereau. Ce ar putea să facă un vânător cu un box și cu o sabie ninja? Era o ofertă care contrasta puternic cu oasele de cauciuc și

jucăriile chițâitoare care se vindeau la expozițiile chinologice din Anglia.

Când se strâng *en masse*, câinii împreună cu proprietarii lor, se poate confirma teoria că fiecare animal seamănă cu stăpânul său. În alte părți ale lumii acest lucru se limitează la caracteristici fizice – doamne și câini basset cu fălci identice, bărbați scunzi cu perciuni și sprâncene stufoase aidoma celor ale câinilor scoțieni pe care îi expun, foști jochei vlăguiți însoțiți de ogarii lor slăbănogi. Dar cu Franța nu te joci. Aici există, după cât se pare, un efort deliberat de a scoate în evidență asemănarea prin modă, alegând *ensembles* care fac să fie în ton diversele accesorii ale câinelui și ale stăpânului.

Doi câștigători s-au detașat clar la acest *Concours d'Elegance* din Ménerbes, perfect complementari și vizibil încântați de atenția pe care o atrăgeau din partea spectatorilor mai puțin eleganți. La secțiunea doamnelor, o blondă cu bluză albă, șort alb, cizme albe de cowboy și un pudel mic alb cu o lesă albă își croi drum, cu un aer dezgustat, prin praf, pentru a bea, ținând degetul mic de la mână ridicat, o oranjadă la bar. Doamnele din sat, îmbrăcate decent cu fuste și pantofi fără tocuri, o priviră cu același interes critic pe care îl au față de hălcile de carne de la măcelărie.

Secțiunea domnilor a fost dominată de un bărbat vânjos cu un dog danez care îi venea până la talie. Câinele avea un păr negru, lucios. Bărbatul purta un tricou negru, jeanși negri strimți și cizme negre de cowboy. Câinele avea un lanț greu la gât. Bărbatul purta și el la gât un colier aproape de grosimea unui odgon, de care atârna un medalion ce se lovea de piept la fiecare pas, iar la mână purta o brățară la fel de impunătoare. Probabil că, dintr-o neglijență, câinele nu avea brățară, dar, în timp ce se îndreptau spre podium, formau o pereche virilă. Bărbatul dădea impresia că își

stăpânește fiara prin forță brută, trăgând de zgardă și amenințându-l cu vorba. Câinele, placid ca toți dogii danezi, habar n-avea că trebuie să pară feroce sau agitat și se uita cu mult interes la câinii de talie mică ce treceau pe lângă el.

Tocmai ne întrebam cât va mai dura buna dispoziție a dogului danez și dacă nu se va repezi să mănânce pe unul din cățelandrii care i se încurcau printre picioarele din spate, când deodată am fost luați prin surprindere de monsieur Mathieu, care vindea bilete de tombolă. Cu numai zece franci ne oferea șansa de a câștiga una din comorile sportive sau gastronomice donate de comercianții locali: o bicicletă, un cuptor cu microunde sau un cârnat uriaș. Am râsuflat ușurat când am aflat că nu se dădeau și pui de câine drept premiu. Monsieur Mathieu ne aruncă o privire răutăcioasă.

— Nu se știe niciodată ce se pune într-un cârnat, spuse el. Apoi, citind groaza pe chipul soției mele, o liniști: O, nu, glumesc.

De fapt erau atâtea pui de câini, că se putea face un munte de cârnați. Sub aproape fiecare copac stăteau îngrămădiți pe paturi, în cutii de carton, în cuști improvizate sau pe pulovere vechi. A fost o încercare grea să trecem de la o grămadă la alta. Soția mea este foarte sensibilă când e vorba de niște ființe cu patru picioare și botul umed, iar tacticile de vânzare folosite de proprietari sunt de-a dreptul nerușinate. La cel mai mic semn de interes, înșfăcau un pui din grămadă și-l aruncau în brațele ei unde acesta adormea instantaneu.

— Ia uitați ce mulțumit este – și o și vedeam înmuindu-se imediat.

Am fost salvați de omul cu microfonul. El îl prezenta pe specialistul care urma să comenteze probele de câmp. Acesta era în ținută de vânatoare – pălărie, cămașă și pantaloni kaki – și avea o voce dogită, de fumător. Nu era obișnuit să vorbească la microfon și, fiind provensal, nu se putea stăpâni să

nu dea din mâini. Astfel, explicațiile sale erau intermitente, deoarece se ajuta cu microfonul pe care îl ținea în mână ca să arate diversele părți ale câmpului. În acest timp, cuvintele sale se pierdeau în vânt.

Concurenții erau aliniați la celălalt capăt – șase prepelici și doi câini pestriți de origine necunoscută. Pe câmp fuseseră amplasate la întâmplare mici tufișuri. Acestea erau *les bosquets* în care urma să fie ascuns vânatul – o prepeliță vie care era ținută în sus de organizator, pentru a putea fi văzută.

Vânătorul își îmbunătățește tehnica vorbitului la microfon astfel încât am putut auzi explicațiile. În cazul fiecărui concurent prepelița avea să fie vârată în tufiș și nu va fi omorâtă de câini (doar dacă nu murea de frică). Ei vor indica numai ascunzișul și cel care o va face cel mai repede va câștiga.

Prepelița fu ascunsă și se dădu drumul primului concurent. Trecu pe lângă două tufișuri abia mirosindu-le și de la câțiva metri depărtare de al treilea, se opri brusc.

— *Aha! Il est fort, ce chien*, exclamă vânătorul.

Câinele ridică privirea pentru o clipă, distras de zgomot, apoi continuă să se apropie. Mergea încet, cu o grijă exagerată. Avea capul și gâtul încordate la maximum, în ciuda comentariilor admirative ale vânătorului despre mișcările sale mlădioase.

Când a ajuns la un metru de prepelița încremenită de groază, câinele se opri cu o labă din față ridicată, astfel încât capul, gâtul, spinarea și coada formau o linie perfect dreaptă.

— *Tiens! Bravo!* strigă vânătorul și începu să aplaude uitând că ținea microfonul în mână.

Stăpânul își luă câinele și se întoarseră amândoi la punctul de plecare în pas triumfător. Arbitrul oficial, care cronometra timpul, era o doamnă cocoțată pe niște tocuri înalte și îmbrăcată într-o rochie alb cu negru. Rochia avea un model

complicat, cu falduri care fluturau în bătaia vântului. Doamna însemnă performanța câinelui pe o tabelă. Omul care avea sarcina să se ocupe de prepeliță se rezezi să o ascundă în alt tufiș. Se dădu drumul celui de al doilea concurent.

Acesta se duse direct la tufișul de unde fusese mutată prepelița și se opri.

— *Beh oui*, strigă vânătorul, mirosul se menține puternic acolo. Dar așteptați.

Am așteptat. A așteptat și câinele. Apoi a obosit de atâta așteptare, plictisit probabil că fusese trimis într-o căutare prostescă. Își ridică un picior deasupra tufișului și se întoarse la stăpân.

Omul mută nefericita prepeliță într-o nouă ascunzătoare, dar trebuie să fi fost o pasăre cu un miros pătrunzător, căci toți câinii se opreau la câte unul din tufișurile goale, cu urechile ciulite și cu laba ridicată, înainte de a renunța. Un bătrân de lângă noi ne explică problema. Prepelița, spuse el, ar fi trebuit să fie purtată cu o funie de la un tufiș la altul, pentru a lăsa o urmă. Cum altfel ar putea un câine s-o găsească? Câinii nu sunt *clairvoyants*. Bătrânul dădu din cap și țățâi dezaprobat.

Ultimul concurent, unul dintre câinii pestriți, se arătase foarte nerăbdător în timp ce-l urmărea pe ceilalți făcând traseul, schelălăia și trăgea de lesă. Când îi veni rândul fu evident că înțelesese greșit regulile competiției. Ignorând prepelița și tufișurile, el ocoli tot stadionul în mare viteză și apoi o tuli în podgorii, urmat de stăpân care urla după el.

— *Oh là là*, exclamă comentatorul. *Une locomotive. Tant pis.*

Mai târziu, când soarele apunea și umbrele se lungeau, monsieur Dufour, președintele clubului de vânătoare „Le Philosophe”, înmână premiile, după care s-a încins o petrecere cu masă îmbelșugată. Până târziu în noapte am auzit din depărtare râsete și clinchet de pahare, iar în

podgorii stăpânul continua să-și strige câinele
pestriș.

PRECUM RECLAMELE DIN VOGUE

Amintindu-și probabil de vremurile când era un câine vagabond, fără casă și veșnic flămând, Boy profită de orice prilej pentru a se face cât mai plăcut. Ne aduce cadouri – cuibul unei păsărele, găsit pe jos, o rădăcină de viță-de-vie, o espadrilă mestecată pe jumătate, pe care și-o agonisise, câteva rămurele din pădure – și le depozitează sub masa din sufragerie cu o generozitate pentru care este sigur că ne va face să-l îndrăgim și mai mult. Contribuie la treburile casei, lăsând dâre de frunze și amprente de labe prăfuite pe podea. Stă în bucătărie acționând ca un receptacol mobil pentru firimiturile care ar putea să cadă de pe masă. Tot timpul este în preajma noastră, gălăgios, stângaci, dornic până la disperare să ne facă pe plac.

Eforturile sale de a încânta nu se limitează la noi. Are un stil propriu, nu prea elegant, dar bine intenționat de a întâmpina musafirii. Dând drumul la mingea de tenis pe care de obicei o ține strâns în gură, își vâără capul mare printre picioarele oricui intră pe ușă. Așa înțelege el o strângere de mână bărbătească, iar prietenii s-au obișnuit cu acest gest. După ce-și îndeplinește obligațiile sociale, Boy se retrage și se așază pe cea mai apropiată pereche de picioare.

Reacțiile musafirilor la primirea pe care le-o face Boy reflectă oarecum schimbarea anotimpurilor. Iarna, când cei care ne vin în casă sunt, ca și noi, oameni care trăiesc în Lubéron tot timpul anului, capul care se vâără printre picioare este fie ignorat, fie mângâiat. Se scutură frunzele și rămurelele de pe pantalonii de catifea și continuă fără întrerupere dusul paharului la gură. Când aceasta atitudine este înlocuită cu tresăriri de surpriză, când se varsă băutura din pahar și se

încearcă zadarnic să se îndepărteze botul iscoditor de pe pantalonii imaculați, e semn că a venit vara și odată cu ea oaspeții estivali.

În fiecare an numărul lor crește. Vin, ca de obicei, pentru soare și peisaj, dar acum există două atracții în plus.

Prima este de ordin practic: Provence este din ce în ce mai accesibilă. Se vorbește de trenul de mare viteză de la Paris care scurtează cu o jumătate de oră călătoria, care oricum se făcea într-un timp record – patru ore până la Avignon. Micul aeroport de lângă oraș se extinde și curând va fi denumit neîndoielnic Avignon International. În fața aeroportului din Marsilia a fost ridicată o copie uriașă a Statuii Libertății, pentru a anunța zborurile directe, de două ori pe săptămână, către și de la New York.

În același timp, Provence a fost „redescoperită” – și nu numai Provence în general, dar și orașele și satele de unde ne procurăm mâncarea și unde ne foim prin piețe. Suntem și noi în centrul atenției.

În *Women's Wear Daily*, revista de căpătâi a femeilor frumoase, care se pronunță în ceea ce privește lungimea fustelor, circumferința bustului și greutatea cerceilor la New York, au apărut anul trecut fotoreportaje din St. Rémy și Lubéron. Rezidenți estivali de vază erau prezentați, scoțând sfecle din pământ, bând vișinată, admirând chiparoșii tunși cu grijă și, în general, descoperind toate plăcerile pe care le oferă viața simplă la țară.

În varianta americană a revistei *Vogue*, care abundă în reclame pentru parfumuri, un articol despre Lubéron era strivit între horoscoape și prezentarea bistrourilor pariziene. Articolul începea cu afirmația că Lubéron-ul este „Sudul secret al Franței” – un secret care dura numai două rânduri. Urma descrierea, ca fiind regiunea cea mai la modă a țării. Cum se împacă cele două declarații constituie o contradicție pe care numai un redactor credibil ar putea să o explice.

Redactorii versiunii franceze a revistei *Vogue* erau și ei la curent cu secretul. Într-adevăr, îl știau de câțva timp, așa cum au spus-o explicit cititorului în introducerea la articolul lor. Ei afirmau cu nonșalanță că s-a zis cu Lubéron-ul, sugerând că este snob, scump și complet *démodé*.

Oare chiar vorbeau serios? Nu, nu era posibil. Nu numai că nu este terminat, dar Lubéron-ul atrage în continuare parizieni și străini care, după cum scrie în *Vogue*, sunt deseori celebri. (Cât de des? O dată pe săptămână? De două ori pe săptămână? Nu o spuneau.) Apoi suntem invitați să-i cunoaștem. Veniți cu noi, spune *Vogue*, în lumea lor intimă.

Adio intimitate. Pe următoarele douăsprezece pagini ni se prezintă fotografii ale persoanelor celebre cu copiii, câinii, prietenii, fotografii care îi arată în grădină sau la piscină. Există și o hartă – *who's who* – care indică unde încearcă să se ascundă, fără prea mare succes, membrii șic ai societății din Lubéron. Dar nici nu se pune problema să se ascundă. Nefericiții ăștia nu pot să facă o baie în piscină sau să bea ceva fără să țâșnească un fotograf dintr-un boschet și să prindă momentul pentru delectarea cititorilor revistei *Vogue*.

Printre fotografiile de artiști, scriitori, decoratori, politicieni și oameni de afaceri se află și aceea a unui bărbat care, după cum spune legenda, cunoaște toate casele din zonă și acceptă trei invitații la masă în același timp. Cititorul poate crede că acest lucru este consecința unei copilării nefericite sau a unei pofte nesățioase după ciozvărta de berbec la grătar, dar nu asta este explicația. Omul nostru lucrează. El este un agent imobiliar care trebuie să știe cine caută case, cine cumpără și cine vinde și într-o zi obișnuită nu sunt destule mese pentru a putea fi ținut la curent.

Este o afacere să fii agent imobiliar în Lubéron, mai ales acum, când zona trece printr-o fază

mondenă. Prețurile proprietăților s-au umflat ca un stomac după trei prânzuri, și chiar în scurta perioadă de când stăm aici am văzut creșteri care depășesc orice imaginație. O ruină cu aspect plăcut, care n-avea decât o jumătate de acoperiș și câțiva acri de pământ în jur, a fost oferită unor prieteni la prețul de trei milioane de franci. Alți prieteni au hotărât să construiască și au fost timp de o săptămână într-o stare de șoc la auzul costului estimativ: cinci milioane de franci. O casă cu confort sporit într-unul din satele preferate? Un milion de franci.

Bineînțeles, comisionul agentului se calculează în funcție de aceste prețuri cu multe zerouri, chiar dacă procentul variază. Am auzit de comisioane de la trei până la opt la sută, uneori plătite de vânzător, alteori de cumpărător.

Cu asemenea comisioane se poate trăi confortabil. Unuia din afară i se poate părea un mod ideal de a-ți câștiga existența; este interesant să vizitezi case, și deseori cumpărătorii sau vânzătorii sunt și ei oameni interesați (nu întotdeauna cinstiți sau de încredere, dar rareori plicticoși). Să fii agent imobiliar într-o zonă căutată a lumii oferă teoretic un mod stimulator și lucrativ de a-ți petrece timpul între mese.

Din păcate, meseria aceasta nu este lipsită de probleme, și prima dintre ele este concurența. Aproape șase pagini galbene din cartea de telefon sunt pline cu anunțurile agenților imobiliari – case stil, case rafinate, case deosebite, case unice, case cu un farmec garantat. Căutătorul de case are o mulțime de opțiuni și este năucit de terminologie. Care este diferența între „stil” și „rafinament”? Sau între „unic” și „deosebit”? Singurul mod de a afla este să te duci la un agent cu visele pe care le ai și cu banii de care dispui și să petreci o dimineață, o zi, o săptămână printre *bastides*, *mas*, *maisons de charme* și case modeste, care se oferă în mod curent.

În Lubéron e la fel de ușor să găsești un agent imobiliar ca și un măcelar. Pe vremuri, notarul din sat era acela care știa dacă Mère Bertrand își vinde ferma sau dacă prin decesul cuiva a rămas o casă goală și poate fi pusă în vânzare. În mare măsură, funcția notarului de a depista case disponibile a fost luată de agent și aproape fiecare sat are câte unul. Ménerbes are doi. Bonnieux are trei. Gordes, un sat mai căutat, are, potrivit ultimei statistici, patru. (În Gordes am văzut concurența în plină desfășurare. Un agent pune fluturași la mașinile parcate în Place du Château. El era urmat la o anumită distanță de un al doilea agent care lua fluturașii de pe parbrize și le înlocuia cu ale lui. Din păcate, a trebuit să plecăm și n-am văzut dacă nu pândeau și ceilalți doi agenți de după un contrafort, așteptând să le vină și lor rândul.)

Acești agenți, fără excepție, sunt la început fermecători și utili. Dosarele lor sunt pline cu fotografiile unor proprietăți încântătoare, unele dintre ele la un preț cu mai puțin de șapte cifre. Acestea, inevitabil, tocmai au fost vândute, dar mai sunt altele – mori, mănăstiri, stâne, *maisons de maître*, case cu tot felul de turnulețe și ferme de orice mărime. Ce ofertă bogată! Și asta numai la un agent.

Dar dacă te duci la un al doilea sau un al treilea agent, poți să ai senzația de *déjà vu*. Multe dintre proprietăți au ceva familiar. Ele au fost însă fotografiate din unghiuri diferite. Sunt aceleași mori, mănăstiri și ferme pe care le-ai văzut în primul dosar. Și apoi apare a doua problemă care face viața amară unui agent din Lubéron: nu sunt suficiente proprietăți de vizitat.

În cea mai mare parte a Lubéron-ului există restricții severe cu privire la construcții. Toți le respectă mai mult sau mai puțin, în afară de fermieri, care pot să construiască după bunul lor plac. Există, prin urmare, o rezervă limitată de case aspectuoase. Această situație scoate la iveală

instinctul vânătoresc. În lunile de iarnă, când activitatea este mai puțin intensă, mulți agenți circulă cu mașina zile de-a rândul, numai ochi și urechi, pentru a prinde un fir cum că o comoară nedescoperită s-ar putea în curând să fie scoasă la vânzare. Dacă se ivește o asemenea situație, iar agentul este destul de iute și de convingător, există șansa unui aranjament exclusiv și a unui comision întreg. De obicei însă, vânzătorul contactează doi sau trei agenți și îi lasă pe ei să aranjeze delicata chestiune a împărțirii onorariului.

Mai sunt și alte probleme. Cine a prezentat clientul? Cine a arătat primul casa? S-ar putea ca agenții să fie nevoiți să colaboreze, dar se simte concurența și cea mai mică neînțelegere în privința împărțirii prăzii o scoate imediat la iveală. Acuzații și contra-acuzații, discuții telefonice aprinse, remarci usturătoare cu privire la comportamente imorale – chiar și, ca o ultimă soluție, un apel la client de a fi arbitru – toate aceste complicații nefericite au distrus în multe cazuri legături care începuseră cu mari speranțe. Așa se face că *le cher collègue* de ieri poate să devină *l'escroc* de astăzi. *C'est dommage, mais...*

Agentul mai are de purtat și alte cruci, mult mai grele. Este vorba de clienți, care au un comportament imprevizibil și deseori suspect. Ce-l face pe un om pașnic, aparent respectabil și demn de încredere să se transforme într-un rechin? Principala cauză, evident, sunt banii, dar mai există și ambiția de a face o afacere, de a se tocmi până în ultima clipă, ceea ce nu ține atât de bani, cât de dorința de a câștiga, de a învinge partea adversă printr-o mai bună negociere. Iar agentul se află la mijloc.

Tocmeala în privința prețului este probabil aceeași pe tot mapamondul, dar în Lubéron mai apare o complicație locală, ceea ce face negocierile și mai dificile. De cele mai multe ori, posibili cumpărători sunt parizieni sau străini, în timp ce

posibilibi vânzători sunt *les paysans* din partea locului. Există o mare diferență de atitudine în abordarea negocierilor de către cele două părți, ceea ce poate aduce celor implicați în tranzacție săptămâni sau luni de exasperare.

Țăranului îi vine greu să zică „da”. Dacă prețul pe care l-a cerut pentru casa veche a bunicii este acceptat fără nicio ezitare, devine foarte bănuitor și își închipuie că a subestimat valoarea proprietății. Acest lucru l-ar mâhni pentru tot restul zilelor, iar nevasta l-ar cicăli întruna, spunându-i că vecinul a obținut pentru casa veche a bunicii *lui* un preț mai bun. Așa se întâmplă că tocmai când cumpărătorii cred că tranzacția s-a încheiat, vânzătorul se răzgândește. Prețul trebuie renegociat. Țăranul stabilește o întâlnire cu agentul pentru a lămuri unele detalii.

El îi spune agentului că poate a neglijat să menționeze că un teren de lângă casă – întâmplător același teren unde se află fântâna și de unde se poate face o bună alimentare cu apă – nu este inclus în preț. *Pas grand'chose* afirmă țăranul, dar crede că ar fi mai bine să-l menționeze.

Cumpărătorii sunt consternați. Terenul fusese *fără îndoială* inclus în preț. De fapt, este singurul loc unde se poate amenaja terenul de tenis. Dezamăgirea lor este comunicată țăranului, care dă din umeri. Ce-l interesează pe el terenurile de tenis? Totuși, este un om înțeleghător. Deși e vorba de un teren fertil și valoros, de care îi vine greu să se despartă, vrea să audă oferta.

Cumpărătorii sunt de obicei nerăbdători, presați de timp. Ei lucrează la Paris, Zürich sau Londra și nu pot veni tot timpul în Lubéron să vizioneze case. Pe de altă parte, țăranul nu este niciodată grăbit. El nu pleacă nicăieri. Dacă proprietatea nu se vinde anul acesta, va mări prețul și o va vinde anul următor.

Discuțiile tergiversează. Agentul și cumpărătorii devin din ce în ce mai nervoși. Dar după ce se

încheie afacerea, cum se întâmplă de obicei, noii proprietari încearcă să uite toate neplăcerile. La urma urmei, este o casă minunată, *une maison de rêve* și pentru a sărbători evenimentul hotărâsc să organizeze un picnic și să-și petreacă ziua plimbându-se din cameră în cameră și făcând planuri pentru schimbările pe care intenționează să le facă.

Dar ceva nu este în regulă. A dispărut din baie frumoasa cadă de fontă cu picioare ca niște gheare. Cumpărătorii îl sună pe agent. Agentul îl sună pe țaran. Unde este cada?

Cada? Cada care este o moștenire de familie? Nimeni nu s-ar aștepta, fără îndoială, ca un obiect rar cu o asemenea valoare sentimentală să fie inclus în vânzarea unei case. Totuși, el este un om înțeleghător și ar putea fi convins să accepte o ofertă.

Asemenea incidente i-au făcut pe cumpărători să fie extrem de precauți până la întocmirea actului de vânzare, când casa va fi oficial a lor – uneori se comportă cu prudența avocatului care abordează o problemă. În inventare intră obloanele, inelele de la porți, chiuvetele de bucătărie, lemnele din șopron, dalele din podea și copacii din grădină. Iar într-o situație pur și simplu de necrezut, nici inventarul nu a fost socotit o protecție suficientă împotriva unor șicanări de ultim moment.

Temându-se de ce e mai rău, cumpărătorul a angajat *un huissier*, un portărel. Sarcina lui era să certifice, sub jurământ, fără nicio îndoială din punct de vedere juridic, că vânzătorul lasă în urmă suporturile pentru sulurile de hârtie igienică. Imaginați-vi-i pe cei doi, vânzător și portărel, înghesuiți în spațiul strâmt al băii pentru a îndeplini formalitățile: „Ridicați mâna dreaptă și repetați după mine: Jur solemn să las intacte și în stare de funcționare accesoriile prezentate mai jos...” Îți stă mintea în loc.

În ciuda tuturor acestor neplăceri, proprietățile continuă să se vândă la niște prețuri care ar fi fost de neconceput cu zece ani înainte. De curând am auzit un agent promovând plin de entuziasm Provence ca fiind „California Europei”, nu numai datorită climei, ci și datorită stilului de viață, nedefinit și totuși irezistibil, care a fost inventat în California.

După câte îmi dau seama, stilul de viață este realizat prin transformarea unei comunități rurale într-un fel de tabără sofisticată de vacanță, cu toate comoditățile urbane și, dacă e posibil, și cu amenajarea pe un loc viran a unui teren de golf. Eu personal nu văzusem așa ceva prin părțile noastre, așa că l-am întrebat pe agentul imobiliar care îmi vorbea despre acest lucru unde este cel mai apropiat centru din Provence cu un stil de viață asemănător cu cel din California.

S-a uitat la mine de parcă aș fi stat ascuns într-o altă dimensiune temporală.

— N-ați mai fost în Gordes de curând? mă întrebă el.

Vizitasem satul Gordes în urmă cu șaisprezece ani. Toate satele din regiune erau frumoase, dar Gordes era cel mai spectaculos. Cocoțat pe vârful unui deal, cu case de culoarea mierii, era ceea ce agenții imobiliari numesc o perlă, o ilustrată adusă la viață. Din Gordes se vedea în depărtare câmpia care duce până la poalele Munților Lubéron. Avea un castel în stil Renaissance, străzi înguste pavate cu pietre dreptunghiulare și facilitățile modeste ale unui sat patriarhal: o măcelărie, două brutării, un han, o cafenea fără pretenții și un oficiu poștal condus de un bărbat, care fusese ales, eram siguri, pentru atitudinea sa veșnic ursuză.

Împrejurimile satului, în permanență verzi datorită pinilor și stejarilor pitici, erau tăiate de alei înguste străjuite de ziduri de piatră. Puteai să mergi ore întregi fără să-ți dai seama că în spatele zidurilor erau case, dacă nu ai fi zărit din când în

când câte un acoperiș roșu printre copaci. Ni s-a spus că există atâtea restricții în privința construcțiilor încât practic sunt interzise.

Asta s-a întâmplat în urmă cu șaisprezece ani. Astăzi, Gordes continuă să fie frumos – de la distanță, în orice caz. Dar când ajungi în șoseaua care duce spre sat te întâmpină o mulțime de pancarte care îți indică unde găsești un hotel, un restaurant, un *salon de thé* – toate locurile de confort și de atracție pentru un vizitator, cu excepția toaletelor publice.

De-a lungul șoselei, la intervale regulate, sunt plasate felinare care imită stilul secolului nouăsprezece. Ele nu se armonizează deloc cu zidurile și casele de piatră care au patina vremii. Când ajungi la cotitura de unde se deschide perspectiva asupra satului, găsești întotdeauna cel puțin o mașină oprită pentru a permite pasagerilor să facă fotografii. Înainte de a intra propriu-zis în sat a fost amenajat un spațiu mare, asfaltat, pentru parcare a mașinilor. Dacă vrei să-l ignori și să te duci până în sat, va trebui probabil să te întorci. Place du Château a fost, de asemenea, asfaltată și este de obicei plină cu mașini din toată Europa.

Vechiul hotel mai există, dar în imediata lui vecinătate s-a ridicat unul nou. Câțiva metri mai încolo se poate vedea o firmă pe care scrie *Sidney Food, Spécialiste Modules Fast-Food*. Urmează un *boutique* „Souleiado” și vechea cafenea renovată. De fapt totul s-a înnoit. Funcționarul morocănos de la oficiul poștal s-a pensionat, toaletele publice au devenit mai numeroase, satul fiind destinat mai degrabă turiștilor decât localnicilor. Se pot cumpăra tricouri pe care scrie *Gordes* pentru a dovedi că ai fost acolo.

Cam la un kilometru mai sus se află un alt hotel ascuns privirilor de niște ziduri înalte și prevăzut cu o pistă de aterizare pentru elicoptere. Restricțiile în privința construcțiilor nu mai sunt atât de severe. Se poate vedea o pancartă enormă

cu reclame în engleză referitoare la vile luxoase cu uși de intrare asigurate electronic și cu băi moderne la prețuri începând cu două milioane cinci sute de mii de franci.

Până acum nu am văzut pancarte care să indice unde se află reședințele de țară ale persoanelor celebre care apar în *Vogue*, astfel că pasagerii din mașinile încadrate în coloana lungă care se îndreaptă spre abația Sénanque din secolul doisprezece sunt lăsați să-și imagineze singuri cui aparțin casele pe jumătate ascunse pe care le văd în drumul lor. Într-o bună zi o să se găsească o persoană întreprinzătoare care să facă o hartă similară ghidurilor de la Hollywood pentru casele starurilor și atunci ne vom simți și mai aproape de California. De altfel, jogging-ul și băile în bazine cu jeturi de apă nu mai sunt suficient de exotice pentru a atrage atenția. Acum, văile răsună de loviturile rachetelor de tenis și de zgomotul înfundat al betonierelor.

Asemenea lucruri s-au mai întâmplat adesea în multe părți ale lumii. Oamenii sunt atrași de o anumită zonă pentru frumusețea ei și pentru liniștea pe care le-o promite, dar apoi o transformă într-o suburbie de închiriat, în care petrecerile se țin lanț. Casele sunt prevăzute cu sisteme de alarmă împotriva hoților, pe străzi circulă tot timpul vehicule pe patru roți, și în general vezi pretutindeni însemnele esențiale ale „vieții rustice”.

Nu cred că pe localnici îi deranjează aceste lucruri. Și de ce i-ar deranja? Loturi întregi de pământ arid care nu mai prezintă interes nici măcar pentru o turmă de capre valorează dintr-odată milioane de franci. Magazinele, restaurantele și hotelurile prosperă. Zidarii, tâmplarii, specialiștii în amenajarea grădinilor și constructorii care se ocupă de terenurile de tenis nu mai prididesc cu comenzile. Toată lumea profită de pe urma acestui

boom. Este mult mai rentabil să cultivi turiști decât să cultivi viță-de-vie.

Ménerbes nu a fost încă afectat prea mult; cel puțin nu vizibil. „Café du Progrès” nu și-a pierdut farmecul de altădată. Un mic restaurant, foarte elegant, care a apărut acum doi ani, s-a închis. În afară de o mică agenție imobiliară modernă, care a apărut între timp, centrul satului arată cam așa cum era când l-am văzut prima oară, cu câțiva ani în urmă.

Dar schimbarea plutește în aer. A apărut deja un semn atunci când s-a scris că Ménerbes este *un des plus beaux villages de France*. Se pare că unii dintre localnici au devenit brusc conștienți de virtuțile presei.

Soția mea a văzut la un moment dat trei doamne venerabile stând în șir pe un zid de piatră. Erau însoțite de trei câini care stăteau și ei tot în șir în fața lor. Era un tablou nostim și soția a întrebat dacă poate să facă o poză.

Cea mai în vârstă dintre doamne s-a uitat la ea și s-a gândit câteva clipe.

— Pentru ce revistă? a întrebat.

Era evident că *Vogue* fusese deja acolo.

PERIOADE DE SECETĂ ÎNSOȚITE DE INCENDII

Asemenea unor vecini de-ai noștri din vale care se ocupă de agricultură, ne-am abonat și noi la un serviciu oferit de stația meteorologică din Carpentras. De două ori pe săptămână primim prognoze detaliate despre vreme, pe coli de hârtie șapirografiate. Ele prevestesc, de obicei, cu multă acuratețe, rația noastră de soare și de ploaie, posibilele furtuni, când va bate Mistralul și limitele în care se va încadra temperatura în Vaucluse.

După ce s-au scurs primele săptămâni din 1989, prognozele și statisticile au început să dea semne alarmante că vremea nu ar evolua așa cum ar trebui. Nu ploua destul, mai bine zis nu ploua aproape deloc.

Iarna fusese blândă, cu puțină zăpadă în munți, astfel că torențele de primăvară nu erau decât niște pâraiașe. De fapt, fusese uscată. Cantitatea de precipitații în ianuarie a fost de nouă milimetri; în mod normal, e de peste șaizeci de milimetri. În februarie precipitațiile au fost foarte scăzute. La fel și în martie. Regulamentele cu privire la aprinderea focului în timpul verii – pe câmp era interzis să se facă focul – au intrat în vigoare devreme. Primăvara, care în Vaucluse e de obicei ploioasă, a fost ușor umedă, iar prima parte a verii nu a fost nici măcar umedă. Cantitatea de precipitații din Cavaillon în luna mai a fost de un milimetru, față de media de 54,6; în iunie a fost de șapte milimetri față de media de 44. Fântânile erau pe punctul de a seca, iar nivelul apei în izvoarele naturale din Vaucluse a scăzut simțitor.

În Lubéron, fermierii simt apăsarea secetei ca pe o datorie neplătită. Ei discută cu îngrijorare, pe câmp sau pe străzi, despre recoltele care se usucă

și despre pământul care începe să se crape. Și apoi există pericolul incendiilor. Gândul acesta îi obsedează pur și simplu.

E suficientă o scânteie în pădure – un muc de țigară aruncat din neglijență, un chibrit care nu s-a stins de tot – și Mistralul va face restul, va transforma scânteia într-un foc, iar apoi într-o vâlvătaie care se strecoară printre copaci mai repede decât poate un om să alerge. Am auzit de un tânăr *pompier* care a murit în primăvară lângă Murs. Se lupta cu flăcările când o scânteie rătăcită, poate de la un con de pin care explodase într-o mulțime de fragmente incandescente, a aterizat în copacii din spatele lui. Aceștia au luat foc și au căzut peste bietul pompier. Totul s-a petrecut în câteva secunde.

Este o tragedie, într-adevăr, când incendiul se produce accidental, dar este revoltător când focul este provocat în mod deliberat. Din păcate, acest lucru se întâmplă deseori. Seceta exercită o atracție pentru piromani, iar condițiile din vara anului 1989 erau ideale pentru ei. În cursul primăverii fusese prins un bărbat dând foc tufărișului din vale. Era tânăr și dorea să devină *pompier*, dar serviciul de pompieri nu-l acceptase. Și atunci voia să se răzbune cu o cutie de chibrituri.

Am văzut prima oară un fum negru înălțându-se spre cer într-o după-amiază călduroasă, când bătea Mistralul. Era 14 Iulie. Pe cerul albastru, fără niciun nor, se distingea cu atât mai bine fumul negru care se întindea deasupra Roussillon-ului, la câțiva kilometri dincolo de vale. În timp ce ne uitam de pe poteca ce urca din spatele casei, am auzit un zgomot de motoare. O formație de avioane Canadair zbura la altitudine joasă deasupra Lubéron-ului, având la bord recipiente cu apă. Au urmat elicopterele – *bombardiers d'eau*. Dinspre Bonnieux se auzeau sunând insistent sirenele mașinilor de pompieri. Ne-am uitat speriați în spatele nostru. De la casa noastră până

la liziera pădurii sunt mai puțin de o sută de metri, și o sută de metri nu înseamnă nimic când e vorba de un foc puternic, întesit de un vânt care bate din spate.

În după-amiaza aceea, în timp ce avioanele Canadair, încete, cu burțile încărcate de apă, făceau curse între foc și mare, ne-am pus problema că s-ar putea ca următoarea fâșie de pădure care ia foc să fie mai aproape de casă. Pompierii care ne-au adus calendare de Crăciun ne-au spus ce să facem în acest caz: să întrerupem electricitatea, să închidem obloanele, să le udăm cu ajutorul furtunului de apă și să stăm în casă. Mi-aduc aminte că am făcut glume spunând că ne vom adăposti în pivniță cu două pahare și un tirbușon – mai bine să fii prăjit beat decât treaz. Acum însă, nu ni s-a mai părut amuzant.

Vântul se potoli odată cu lăsarea nopții. Lumina care se vedea deasupra Roussillon-ului ar fi putut să fie și de la reflectoarele de pe terenul de *boules* al satului. Am ascultat prognoza meteo înainte de a ne culca. Nu era bună: timp frumos cu temperaturi ridicate și vânt puternic.

Numărul de a doua zi din *Le Provençal* aducea detalii despre incendiul din Roussillon. Distrusese peste o sută de acri din pădurea de pini până să poată fi stins de către patru sute de *pompiers*, zece avioane și *les soldats du feu* din armată. Fotografiile înfățișau capre și cai în timp ce erau mânați spre locuri ferite de foc și silueta unui *pompier* solitar proiectată pe un fundal în flăcări. În același articol mai erau semnalate trei incendii mai mici. El ar fi ocupat probabil prima pagină dacă n-ar fi coincis cu sosirea Turului Franței la Marsilia.

După câteva zile am plecat cu mașina spre Roussillon. Peisajul era dezolant în locul pădurii frumoase de pini se puteau vedea acum niște cioturi carbonizate care ieșeau ca niște dinți stricați din pământul roșietic al dealurilor. În mod

miraculos, cele câteva case din zonă rămăseseră intacte în ciuda dezastrului din jur. Ne-am întrebat dacă proprietarii stătuseră înăuntru sau fugiseră. Am încercat să ne imaginăm cum ar fi să stai în întuneric, să auzi focul apropiindu-se din ce în ce mai mult și să-i simți dogoarea prin pereți.

În iulie, cantitatea de precipitații a fost de cinci milimetri, dar înțelepții de la cafenea ne-au spus că ploile torențiale din august vor îmbiba de apă solul Lubéron-ului și le vor permite pompierilor să-și tragă sufletul. Ne-au mai zis că pe 15 august are loc întotdeauna câte o aversă care inundă corturile, drumurile și pădurile, iar cu puțin noroc îi înecă pe piromani.

Zi de zi așteptam ploaia și zi de zi nu vedeam decât soarele. Levănțica pe care am plantat-o în primăvară s-a uscat. Fâșia de iarbă din fața casei a renunțat la ambiția de a deveni pajiște și a căpătat culoarea gălbuie a unor biete fire de paie. Pământul crăpa din cauza uscăciunii, dând la iveală noduri, cioturi și rădăcini care fuseseră invizibile înainte. Țăranii mai norocoși, care aveau sisteme de irigație performante, au început să-și ude viile. Ale noastre s-au pleoștit. Faustin, după ce-și făcu tururile de rigoare prin podgorie, s-a pleoștit și el.

Apa din piscină era ca o supă caldă, dar cel puțin te puteai uda. Într-o seară, mirosul de apă a atras o turmă de mistreți. Erau unsprezece. Au ieșit din pădure și s-au oprit la cincizeci de metri de casă. Un mistreț a profitat de această haltă și s-a împerecheat cu aleasa sa. Boy, dând dovadă de un curaj nemaipomenit, s-a îndreptat spre fericitul cuplu lătrând voios. Încă împreunați, aceștia l-au gonit și câinele s-a întors la ușa dinspre curte unde era în siguranță și putea să latre în voie. Mistreții s-au răzgândit și nu s-au mai abătut pe la piscină. Au luat-o printre vii ca să mănânce pepenii lui Jacky de pe câmpul care se întinde pe partea cealaltă a șoselei.

Ziua de 15 august a fost la fel de uscată ca și prima parte a lunii. De fiecare dată când bătea Mistralul, ne așteptam să auzim sunetul sirenelor și al avioanelor Canadair. Un piroman chiar telefonase la pompieri, promițând un alt incendiu de îndată ce se va întări vântul, așa că zilnic patrulau elicoptere deasupra văii.

Numai că nu l-au văzut când a făcut-o din nou, de data aceasta lângă Cabrieres. Cenușa purtată de vânt a ajuns până în curte la noi, iar soarele nu se mai vedea din cauza fumului. Mirosul de fum a speriat câinii, care erau agitați, scheunau și lătrau la rafalele de vânt. Cerul roșiatic din orele înserării era ascuns de un strat de fum sumbru și înfricoșător prin care răzbătea, ici-colo, o rază slabă de lumină.

O prietenă din Cabrieres a venit în seara aceea la noi. Câteva case de la marginea satului fuseseră evacuate. Luase cu ea pașaportul și o pereche de chiloți de rezervă.

După aceea n-am mai văzut incendii, deși piromanul mai dăduse niște telefoane, amenințând mereu Lubéron-ul. A trecut și luna august. Cantitatea de precipitații în zona noastră a fost de 0,0 față de media de 52. Când a fost o ploaie scurtă în septembrie, am ieșit afară și am tras cu putere în piept aerul rece și umed. Pentru prima oară după săptămâni de zile, pădurea mirosea a proaspăt.

Întrucât dispăruse pericolul imediat de a se mai declanșa incendii, localnicii s-au simțit destul de ușurați pentru a începe să se plângă de efectele secetei asupra stomacurilor. Cu excepția vinului din acel an, care la Châteauneuf a fost anunțat ca fiind extrem de bun, veștile gastronomice erau dezastruoase. Faptul că nu a plouat în iulie însemna o recoltă proastă de trufe în iarnă. Vânătorilor nu le mai rămânea decât să se împuște unii pe alții, căci vânatul care plecase din Lubéron ca să caute apă mai la nord probabil că nu avea să

se mai întoarce. Mesele din toamna aceasta nu vor mai fi aceleași. Nu era o situație normală.

Instruirea noastră era în suferință. Monsieur Menicucci, ale cărui numeroase talente includeau și abilitatea de a detecta și identifica ciupercile sălbatice din pădure, ne promisese să ne ia într-o expediție ne spusese că vom putea culege kilograme întregi de ciuperci. El urma să ne instruiască și apoi să ne supravegheze în bucătărie, asistat de o sticlă de Cairanne.

Dar a venit și octombrie și culegerea ciupercilor a trebuit să fie amânată. Menicucci nu-și amintea să mai fi fost pădurea atât de săracă. A venit într-o dimineață la noi înarmat cu un cuțit, un băț și un coș. Era încălțat cu cizmele contra șerpilor, legate strâns cu șireturi. S-a învârtit vreo oră degeaba printre copaci, după care a renunțat. Va trebui să încercăm din nou la anul. Nevasta lui va fi dezamăgită, și la fel de dezamăgită va fi și pisica prietenului său, care era mare amatoare de ciuperci sălbatice.

O pisică?

Beh oui, dar o pisică în stare să descopere, datorită nasului ei extraordinar, ciupercile otrăvitoare. Natura este misterioasă și minunată, spuse Menicucci, și de cele mai multe ori nu poate fi explicată în termeni științifici.

L-am întrebat ce face pisica cu ciupercile sălbatice. Le mănâncă, răspunse Menicucci, dar nu crude. Trebuie să fie gătite în ulei de măsline și presărate cu frunze de pătrunjel. Aceasta este mica ei slăbiciune. *C'est bizarre, non?*

Pădurea a fost oficial recunoscută ca o grămadă de uscături în noiembrie, când a fost invadată de „Office Național des Forêts”. Într-o dimineață mohorâtă mă aflam cam la trei kilometri de casă când am văzut o dâră de fum și am auzit scrâșnetul mașinilor de tăiat lemne. Într-un luminiș de la capătul potecii erau parcate camioane militare

lângă o mașină galbenă enormă, de vreo trei metri înălțime, un hibrid între un buldozer și un tractor uriaș. Soldați în uniforme kaki se mișcau printre copaci, având un aer sinistru, cu ochelarii lor fumurii și căștile pe cap. Tăiau lăstărișul și-l aruncau în focul de vreascuri care sfârâia datorită sevei din lemnul verde.

Un ofițer zvelt, cu fața gravă, se uită la mine ca și cum aș fi încălcat frontiera și abia catadicsi să dea din cap când am spus *bonjour*. Eram un civil nenorocit și pe deasupra și străin.

M-am întors ca s-o iau spre casă, dar m-am oprit mai întâi să mă uit la monstrul galben. Șoferul, tot civil după aspectul ponosit al vestei de piele și după șapca neregulamentară pe care o purta, înjura de zor în timp ce încerca să desfacă o piuliță. Schimbă cheia cu un ciocan de lemn – remediul provensal folosit ori de câte ori era vorba de un echipament mecanic mai îndărătnic –, ceea ce mă convinse că nu era militar. M-am încumetat să zic din nou *bonjour*, dar de data aceasta a fost primit cu mai multă bunăvoință.

Ar fi putut să fie fratele mai mic al lui Moș Crăciun: fără barbă, dar cu aceiași obraji roșii rotunzi, cu ochi strălucitori și cu o mustață mare presărată cu rumeguș. Agită ciocanul în direcția detașamentului de exterminare din pădure.

— *C'est comme la guerre, eh?*

El numi acțiunea cu un termen militar corect, *opération débroussaillage*. Pe douăzeci de metri de o parte și de alta a potecii care duce spre Ménerbes trebuia curățat lăstărișul și rărită vegetația pentru a reduce pericolul de foc. Misiunea sa era să meargă cu mașina în urma soldaților și să sfărâme ceea ce ei nu reușiseră să ardă. Bătu mașina galbenă cu palma sa lată.

— Asta înghite și un trunchi de copac și apoi îl scuipă sub formă de surcele.

Soldaților le-a luat o săptămână ca să acopere distanța până la casă. Tundeau liziera pădurii și

dădeau foc lăstărișului, lăsând cenușa în luminișuri. În urma lor, mestecând și scuipând câteva sute de metri pe zi, venea monstrul galben cu pofta sa nestăpânită care toca tot ce întâlnea în cale.

Într-o seară, șoferul trecu pe la noi cu rugămintea să-i dăm un pahar cu apă. Fu ușor convins să ia unul de *pastis*. Se scuză că a parcat în capătul grădinii. Parcatul este o problemă zilnică, spuse el; cu viteza maximă de zece kilometri pe oră este greu să-și ducă jucărioara în fiecare seară acasă, în Apt.

La al doilea pahar de *pastis*, își scoase șapca. E bine să ai cu cine să vorbești, ne spuse, după ce stai toată ziua singur și auzi doar zgomotul pe care îl face mașina. Dar este o muncă necesară. Pădurea e lăsată în paragină de prea multă vreme. Este plină de uscături și dacă mai vine o secetă la anul... *pof!*

L-am întrebat dacă piromanul a fost prins, iar el dădu din cap în semn că nu. Nebunul cu *le briquet*, îi spunea el. Să sperăm că anul viitor își va petrece vacanța în Munții Cévennes.

În seara următoare ne-am pomenit din nou cu șoferul monstrului galben. Ne aduse un Camembert și ne spuse cum să-l gătim – în felul în care îl preparase el când a fost în pădure în timpul iernii și a avut nevoie de ceva care să-l încălzească.

— Faci un foc, spuse el aranjând niște vreascuri imaginare pe masă în fața lui, scoți brânza din cutie și dai la o parte învelișul de hârtie. Apoi o pui la loc în cutie, *d'accord?*

Pentru a fi sigur că am înțeles, scoase brânza și bătu ușor cu degetul fragila cutie de lemn.

— *Bon.* Acum puneți cutia pe tăciunii aprinși. Cutia arde. Coaja brânzei se face neagră. Brânza se topește, dar... ridică un deget pentru a accentua ideea... ea rămâne în coajă. Nu poate să curgă în foc.

Mai trase o dușcă de *pastis*, după care își șterse mustața cu dosul palmei.

— *Alors*, luați *une baguette* și tăiați-o pe lung. Acum – *attention aux doigts* – luați brânza de pe foc, faceți o gaură în coajă și turnați brânza topită în pâine. *Et voilà!*

Râse zgomotos, făcând pungi sub ochi, și se bătu peste burtă. Știam că mai devreme sau mai târziu orice conversație în Provence ajunge la mâncare sau băutură.

La începutul lui 1990 am primit statisticile meteo pentru anul precedent. În pofida unui noiembrie neobișnuit de umed, precipitațiile anuale la noi au fost mai mici de jumătate din cantitatea normală.

A urmat o nouă iarnă blândă. Nivelul apelor este încă mai scăzut decât ar trebui să fie și se estimează că treizeci la sută din lăstărișul din pădure este mort și deci uscat. Primul mare incendiu din vară a distrus peste șase mii de acri lângă Marsilia, despicând autostrada în două. Nebunul cu *le briquet* este încă liber; probabil, ca și noi, se interesează îndeaproape de prognozele meteo.

Am cumpărat o cutie de metal în care să ne punem toate acele acte – pașapoarte, *attestations*, certificate de naștere, *contrats*, *permis*, chitanțe vechi de electricitate – care sunt esențiale în Franța pentru a dovedi că exiști. Să ne pierdem casa într-un incendiu ar fi un dezastru, dar să ne pierdem totodată identitățile ar face viața imposibilă. Cutia de metal va sta în colțul cel mai îndepărtat din pivniță, lângă vinul de Châteauneuf.

De câte ori plouă suntem încântați, ceea ce Faustin interpretează ca un semn promițător că începem să devenim mai puțin englezi.

SCUIPATUL INTERZIS ÎN CHÂTEAUNEUF-DU-PAPE

În luna august, în Provence este indicat să stai tolănit, să cauți umbră, să te miști încet și să-ți limitezi drumurile la distanțe cât mai mici. Șopârlele știu foarte bine acest lucru și ar fi trebuit să-l știu și eu.

La 9.30 erau deja 30°C, iar când m-am suit în mașină m-am simțit deodată ca un pui făcut *sauté*. În timp ce mă uitam pe hartă pentru a găsi drumuri care să mă țină departe de traficul turistic și de șoferii de camioane înnebuniți de căldură, o picătură de sudoare se prelinse de pe nas și îmi indică direcția fără greș – Châteauneuf-du-Pape, orașelul cu podgorii întinse.

În iarnă cunoscusem la masa de logodnă a unor prieteni de-ai noștri un bărbat pe nume Michel. Au fost aduse primele sticle de vin. S-au ținut toasturi. Dar am observat că în timp ce noi ceilalți nu făceam decât să dăm băutura pe gât, Michel îndeplinea cu multă atenție un anumit ritual.

Privi în pahar înainte de a-l ridica, îl ținu în palma făcută căuș și îl învârti ușor de trei-patru ori. Ridică apoi paharul în dreptul ochilor și examinează urmele lăsate de vin pe peretele lui interior. Duse paharul la nas și cu nările umflate mirosi vinul. Îl mai învârti o dată și apoi luă prima înghițitură, dar numai una, de probă.

Evident, vinul trebuia să treacă mai multe teste înainte de a i se permite să alunece pe gât. Michel îl plimba prin gură câteva secunde, gânditor, își supse buzele și trase puțin aer plescăind discret. Apoi, ridicându-și ochii spre cer, își umflă și își dezumflă obrazii, pentru a permite licorii să circule în toată cavitatea bucală, și, aparent mulțumit de

modul în care vinul a rezistat acestui test, îl dădu pe gât.

A observat că îl urmărisem pe tot parcursul ritualului și zâmbi.

— Nu e rău deloc. Mai luă o înghițitură, cu mai puține farafastăcuri, și ridicându-și sprâncenele adăugă: 1985 a fost un an bun.

După cum am aflat în timpul mesei, Michel era un *négociant*, un băutor profesionist de vin, cumpărător de struguri și vânzător de nectar. Era specializat în vinurile din sud, de la Tavel roze (vinul favorit, după cum spunea el, al lui Ludovic al XIV-lea) și vinurile albe aurii, până la vinurile roșii, grele, de Gigondas. Dar dintre toate vinurile pe care le cuprindea marea sa colecție, cel mai minunat, cel pe care i-ar plăcea să-l bea pe patul de moarte, era Châteauneuf-du-Pape.

Îl descrie ca și cum ar fi vorbit despre o femeie. Mâinile sale mângâiau aerul. Își săruta cu delicatețe vârfurile degetelor. Reveneau des cuvinte precum culoare, buchet, tărie. Se întâmplă de multe ori, spunea el, ca Châteauneuf să ajungă la cincisprezece grade. Iar astăzi, când se pare că vinurile de Bordeaux devin tot mai slabe și prețul vinului de Burgundia este accesibil numai japonezilor, vinurile de Châteauneuf sunt o afacere. Trebuie, adăugă el, să-i vizitez pivnițele și să mă conving personal. Va aranja une *dégustation*.

Timpul care se scurge în Provence între planificarea unei întâlniri și punerea ei în practică se întinde deseori pe luni de zile și uneori pe ani, astfel că nu mă așteptam să fiu invitat imediat. A trecut iarna și a venit primăvara, a trecut și primăvara și a venit vara, cu luna august, când este cel mai periculos să te joci cu un vin de cincisprezece grade. Tocmai atunci s-a găsit să sune Michel.

— Măine dimineață la unsprezece, spuse el. La pivnițele din Châteauneuf. Mâncați multă pâine la

micul dejun.

Am făcut cum m-a sfătuit și ca o măsură de precauție în plus am luat o lingură cu ulei de măsline, care, după spusele unui gurmand local, este un pansament gastric excepțional și ocrotește sistemul digestiv împotriva agresiunilor repetate ale vinurilor noi și tari. În orice caz, mă gândeam eu, în timp ce străbăteam drumurile întortocheate, pârjolate de soare, n-o să beau mult. Voi face precum experții, îmi clătesc gura și scuip.

În zare apăru Châteauneuf, tremurând în aburii arșiței. Se făcuse aproape ora unsprezece. Este o localitate dedicată în întregime vinului. Peste tot te îmbie invitații: pe pancarte scorjite și arse de soare, pe afișe reprezentând sticle uriașe, pe ziduri, pe stâlpii puși la marginea viilor, la capătul aleilor. *Dégustez! Dégustez!*

Am intrat pe poarta zidului de piatră care protejează Caves Bessac de lumea exterioară, am parcat la umbră și m-am dezlipit de scaunul mașinii. Când am ieșit afară, în soare, am avut impresia că îmi strânge capul o cască de aer încins. În față se afla o clădire lungă, cu creneluri jur-împrejurul acoperișului. Fațada nu avea decât o ușă dublă enormă. În prag stăteau mai mulți oameni, care se proiectau pe întunericul din interior. Țineau în mână niște cupe mari care sclipeau în soare.

Aș putea spune că în pivniță era chiar frig și că paharul pe care mi l-a dat Michel îl simțeam rece în mână. Era unul din cele mai mari pahare pe care le-am văzut vreodată, un bol de cristal cu picior, a cărui formă sferică se îngusta spre vârf, ajungând până la circumferința unui acvariu pentru pești. Michel îmi spuse că într-un asemenea pahar intră trei sferturi dintr-o sticlă de vin.

Când ochii mi s-au obișnuit cu întunericul, după lumina puternică de afară, mi-am dat seama că nu era o pivniță modestă. Douăzeci și cinci de mii de sticle s-ar fi pierdut în bezna unui colț îndepărtat. —

De fapt, nici nu se vedeau sticle, doar bulevarde întregi de butoaie – butoaie enorme, culcate pe platforme, partea lor de sus fiind la o înălțime de trei sau patru metri deasupra podelei. Pe partea din față a fiecărui butoi scria cu cretă ce conținea. Pentru prima dată am putut să parcurg cu piciorul o listă de vinuri: Côtes-du-Rhône-Villages, Lirac, Vacqueyras, Saint-Joseph, Crozes-Hermitage, Tavel, Gigondas – mii de litri din fiecare, aranjate pe soiuri și lăsate să se odihnească până la maturitate.

— *Alors*, spuse Michel, nu vă puteți plimba cu paharul gol. Ce doriți să beți?

Era greu de ales. Nu știam de unde să încep. Ar vrea Michel să mă conducă printre butoaie? Am văzut că ceilalți aveau ceva în holurile lor; aș vrea și eu același lucru.

Michel dădu aprobator din cap. Așa ar fi cel mai bine, spuse el, deoarece aveam numai două ore la dispoziție și nu voia să ne pierdem vremea cu vinuri foarte tinere, când existau atâtea comori care așteptau să fie degustate. Bine că băusem uleiul de măsline. Comorile nu puteam să le scuip. Dar dacă ar fi fost să beau timp de două ore aș fi ajuns și eu în poziția culcat, ca și butoaiile din fața mea, așa că am întrebat dacă este permis să scuip.

Michel își puse paharul în dreptul unui robinet care marca intrarea în Bulevardul Côtes-du-Rhône.

— Scuipați dacă doriți, dar...

Era clar că după părerea lui ar fi tragic să-ți refuzi plăcerea de a înghiți vinul, de a-i simți buchetul și de a te lipsi de satisfacția profundă pe care ți-o dă perfecțiunea unei opere de artă.

Le maître de chai, un bătrân vânjos cu o vestă albastră de bumbac, cam decolorată, veni cu un obiect care îmi sugera o pipetă uriașă – un tub de sticlă lung de un metru cu un glob de cauciuc de mărimea unui pumn la un capăt. Fixă celălalt capăt la gura paharului meu și îmi turnă o măsură generoasă de vin alb, murmurând între timp o

litanie: *Hermitage '86, bouquet aux arômes de fleurs d'accacia. Sec, mais sans trop d'acidité.*

L-am învărtit de câteva ori în pahar, l-am mirosit, l-am plimbat în gura și l-am înghițit. Delicios. Michel avea dreptate. Ar fi păcat să se arunce așa ceva la canal. Am văzut, cu oarecare ușurare, că alții turnau ceea ce nu beau într-o cană mare de pe o masă din apropiere. Ulterior băutura va fi transferată într-un recipient care conține *mère vinaigre*, iar rezultatul va fi un oțet de patru stele.

Încet-încet am parcurs toate bulevardele. La fiecare oprire, *le maître de chai* se urca pe o scară portabilă, scotea cepul butoiului și introducea „pipeta” însetată, după care cobora cu grijă, de parcă ar fi purtat o armă încărcată – ce-i drept, după atâtea degustări, asta și începea să fie.

Primele teste au fost rezervate vinurilor albe, vinurilor roze și vinurilor roșii ușoare. Pe măsură însă ce ne afundam în întunericul pivniței, vinurile deveneau mai închise la culoare. Și mai grele. Și considerabil mai tari. Fiecare degustare era însoțită de o litanie scurtă, dar reverențioasă. Vinul roșu Hermitage, cu aroma sa de violete, zmeură și dudge, era un vin viril. Vinul Côtes-du-Rhône *Grande Cuvée* era un vin select, fin și *étouffé*. Vocabularul inventiv mă impresiona aproape în aceeași măsură ca și vinurile înseși – senzual, musculos, bine ales, voluptuos, plin de vigoare – iar *le maître* nu se repeta niciodată. Mă întrebam dacă se născuse cu un talent liric descriptiv sau dacă seara la culcare consulta un dicționar.

Am ajuns în sfârșit la acea minune, *merveille*, a lui Michel, Châteauneuf-du-Pape din 1981. Deși putea să mai dureze mulți ani, era deja o perfecțiune, cu aromele sale de mirodenii și trufe, cu căldura, cu echilibrul său – ca să nu mai vorbim de conținutul de alcool, care atingea cincisprezece grade. Aveam impresia că Michel o să se cufunde în pahar. E plăcut să vezi un om care-și iubește meseria.

Puse paharul jos cu părere de rău și se uită la ceas.

— Trebuie să plecăm, spuse el. O să iau ceva de băut pentru prânz.

Se duse la un ghișeu de la intrare și se întoarse cu o navetă de douăsprezece sticle. În urma lui venea un coleg care căra alte douăsprezece sticle. Opt dintre noi ne duceam să luăm masa de prânz. Oare câți vor supraviețui?

Când am ieșit din pivniță și am dat de soarele puternic, am început să ne clătinăm. Eu mă mulțumisem să sorb câte puțin din fiecare sortiment și totuși am simțit un junghi în cap în timp ce mă îndreptam spre mașină. Apă. Da, asta era. Trebuia să beau apă înainte chiar de a mai mirosi alt vin.

Michel mă bătu pe spate.

— Nimic nu provoacă o sete mai mare decât *une dégustation*, spuse el. Nu vă faceți griji. Mai avem destul vin.

Halal încurajare!

Restaurantul pe care îl alesese Michel se afla la o distanță de jumătate de oră de mers cu mașina, în apropiere de Cavaillon. Era o *ferme auberge*, care servea ceea ce el numea o mâncare provensală autentică, în decor rustic. Restaurantul era greu de găsit, așa că trebuia să-l urmez îndeaproape cu mașina.

Ușor de zis, greu de făcut. Deși nu există statistici care să-mi sprijine teoria, am constatat, pe bază de observații și experiențe personale care mi-au oprit inima în loc, că un francez cu stomacul gol conduce de două ori mai repede decât unul cu stomacul plin (care oricum conduce prea repede dacă e să fim raționali sau să ținem cont de limitele de viteză). La fel se întâmpla și cu Michel. Îl vedeam la un moment dat, după care devenea un nor de praf la orizont, scurtând drumul prin iarba uscată la curbe și năpustindu-se pe străzile înguste ale satelor aflate în letargia amiezii. Era evident că

sucurile sale gastrice îl chinuiau peste măsură. Când am ajuns la restaurant, toate gândurile pioase privitoare la apă dispăruseră. Simțeam nevoia unei băuturi.

În sala de mese a fermei era răcoare, dar și multă gălăgie. Un televizor mare așezat într-un colț, ignorat de clientelă, mergea în legea lui. Ceilalți clienți, în majoritate bărbați, aveau fețele arse de soare și erau îmbrăcați ca pentru munca în aer liber, cu cămăși uzate și veste fără mâneci. Din cauza șepcilor pe care le purtau, aveau parul lins și frunțile albe. Într-un colț zăcea un câine greu de descris, adulmecând somnoros mirosul condimentat de friptură care venea dinspre bucătărie. Mi-am dat seama că sunt lihnit de foame.

I-am fost prezentați lui André, *le patron*. Fața lui întunecată și trupul vânjos se potriveau cu descrierea unora dintre vinurile pe care le-am degustat. În „buchetul” lui se amestecau arome de usturoi, tutun și *pastis*. Purta o cămașa largă, șort, sandale de cauciuc și arbora o mustață neagră, impunătoare. Avea o voce care acoperea zgomotul din încăpere.

— *Eh, Michel! Qu'est-ce que c'est? Orangina? Coca-Cola?* Începu să despacheteze navetele cu sticle de vin și scoase din buzunarul din spate al șortului un tirbușon. *M'amour! Un seau, des glaçon, s'il te plaît.*

Soția sa, voinică și zâmbitoare, ieși din bucătărie și aduse pe un platou o mulțime de lucruri pe care le descarcă pe masă: două frapiere, farfurii cu *saucisson* împănat cu bobite de piper, un castron cu ridichi proaspete și unul cu *tapenade*, acea pastă groasă de măslină și anșoa care este numită uneori untul negru al Provencei. André destupa sticlele ca o mașină, mirosind fiecare dop după ce-l scotea și aranjând sticlele în două șiruri pe mijlocul mesei. Michel ne spuse că aceste vinuri erau dintre acelea pe care nu

avuseserăm timp să le degustăm în pivniță, în cea mai mare parte Côtes-du-Rhône nou, dar și câteva sticle cu vin mai vechi, de Gigondas, care aveau să ne fie de ajutor la brânzeturi.

În Franța, prânzul are ceva ce reușește întotdeauna să-mi înfrângă și ultima picătură de voință pe care o am. Pot să mă așez la masă hotărât să fiu moderat, să mănânc și să beau cu măsură și să mă aflu după trei ore tot acolo, sorbindu-mi vinul și încă atras de ispite. Nu cred că e vorba de lăcomie. Cred că este atmosfera creată de o încăpere plină de oameni preocupați numai de mâncare și de băutură; și în tot acest timp ei nu discută despre politică, sport sau afaceri, ci despre ce au în farfurie și în pahar. Se compară sosuri, se discută rețete, se fac referiri la mese din trecut și se planifică altele. Despre omenire și problemele ei se poate discuta și mai târziu, dar pe moment, prioritate are *la bouffe*, haleala. Mulțumirea plutește în aer. Găsesc că este irezistibil.

La început am mâncat ușor, ca niște atleți. O ridiche, scobită la vârf pentru a susține o bucată de unt presărată cu puțină sare grunjoasă, o bucată de *saucisson*, cu mult piper care te pișcă la limbă; feliuțe de pâine prăjită unse cu pastă de anșoa. La acestea s-au servit vinuri reci roze și albe. Michel se aplecă peste masă.

— Scuipatul interzis.

Le patron, care sorbea dintr-un pahar de vin de câte ori avea un pic de răgaz, ne prezenta primul fel într-un mod ceremonios, atât cât se potrivea cu un bărbat în șort și sandale de cauciuc, așezând pe masă un castron adânc cu marginile arse. Înfipse un cuțit vechi de bucătărie în *pâté*, apoi aduse un borcan cu castraveciori și o farfurie cu sos de ceapă.

— *Voilà, mes enfants. Bon appétit.*

Michel ne servi cu vin roșu în timp ce castronul cu *pâté* trecea pe la fiecare pentru a mai lua o

porție. André se ridică de la masa unde juca o partidă de cărți și veni să-și umple din nou paharul.

— *Ça va? Ça vous plaît?*

I-am spus ce mult mi-a plăcut sosul de ceapă. Mi-a recomandat să mai las loc pentru felul următor, care este – își sărută zgomotos vârfurile degetelor – ceva extraordinar, *alouettes sans tête*, preparate special pentru noi de mâinile adorabilei sale Monique.

În ciuda denumirii cam sinistre (literal, ciocârlii fără cap), este o mâncare făcută din rulouri de carne de vită umplute cu feliuțe din carne de porc, împănate cu usturoi tocat și pătrunjel, stropite cu ulei de măsline, vin alb sec și *coulis* de roșii – fiecare rulou legat strâns cu sfoară. Nu seamănă câtuși de puțin cu o ciocârlie – mai degrabă cu un cârnat gros –, dar probabil vreun bucătar provensal cu imaginație s-a gândit că sună mai apetisant ciocârlii decât rulouri de vită, iar denumirea s-a păstrat.

Monique aduse *les alouettes*. André ne-a spus că le împușcase în dimineața aceea. Era genul de om care atunci când face o glumă o însoțește cu gesturi largi, astfel că ghiontul pe care mi-l dădu cu antebrațul aproape că mă proiectă într-un castron mare de supă.

Ciocârlile fără cap erau fierbinți și miroseau puternic a usturoi, iar Michel hotărî că meritau un vin mai tare. A fost promovat vinul de Gigondas care era păstrat pentru brânzeturi, iar colecția de sticle goale de la capătul mesei ajunse de mult la o cifră formată din două numere. L-am întrebat pe Michel dacă mai intenționa să lucreze în după-amiaza aceea. Păru surprins.

— Dar eu *lucrez* acum, spuse el. Acesta e modul în care îmi place să-mi vând vinul. Mai luați un pahar.

Sosi salata și apoi fu adus un coșuleț de nuiiele cu brânzeturi – rotocoale albe de brânză proaspătă de capră, niște Cantal dulce și o rotiță de St.

Nectaire din Auvergne. Aceasta din urmă l-a inspirat pe André, instalat acum în capul mesei, să mai spună o glumă. Un băiețel din Auvergne a fost întrebat de cine îi place mai mult, de mama sau de tata. Băiețelul se gândi pentru o clipă. „Cel mai mult îmi place șunca”, a spus el. André izbucni în râs înghiontindu-și vecinii. Bine că de data aceasta mă aflam la distanță.

S-au oferit cupe cu *sorbet* și o tartă cu mere acoperită cu o glazură lucioasă, dar eu m-am declarat bătut. Când văzu că refuz desertul, André răcni peste masă.

— Trebuie să mâncați. Aveți nevoie de putere. O să facem o partidă de *boules*.

După cafea ne duse afară pentru a vedea caprele pe care le ținea într-un țarc, lângă restaurant. Stăteau înghesuite la umbra unui grajd. În momentul acela le-am invidiat; nu le cerea nimeni să joace *boules* sub un soare care îmi sfredelea capul ca niște raze laser. N-avea niciun sens să accept. Mă dureau ochii din cauza luminii strălucitoare, iar stomacul dorea cu disperare să se odihnească și să digere liniștit. M-am scuzat, am găsit un petec de iarbă sub un platan și m-am întins pe jos împreună cu prânzul pe care l-am ingurgitat.

André mă trezi puțin după ora șase și mă întrebă dacă rămân la cină. Se serveau *pieds et paquets*, spuse el, și printr-o fericită întâmplare supraviețuiseră câteva sticle de Gigondas. Cu greu am reușit să scap. M-am urcat în mașină și m-am îndreptat spre casă.

Soția mea își petrecuse ziua în mod înțelept, la umbră și lângă piscină. Când îmi văzu figura cam descompusă mă întrebă dacă m-am distrat bine.

— Sper că ți-au dat ceva de mâncare, spuse ea.

O CINĂ CU PAVAROTTI

S-a făcut publicitate cu luni de zile înainte de eveniment, în ziare și pe afișe se puteau vedea fotografii ale unui om cu barbă, purtând o beretă pe cap. Începând din primăvară, oricine în Provence, cât de cât interesat de muzică, auzise vestea: Imperator Pavarotti, cum îl numea *Le Provençal*, va veni la vară să cânte pentru noi. Mai mult, va fi un concert extraordinar dat fiind locul pe care îl alesese ca să se producă. Nu la Opera din Avignon sau în sala de festivități din Gordes, unde ar fi la adăpost de vremea rea, ci în aer liber, înconjurat de pietre antice, așezate de compatrioții săi italieni cu nouăsprezece secole în urmă, când au construit Teatrul Antic din Orange. Într-adevăr, *un événement éblouissant*.

Chiar și gol, Teatrul Antic te copleșește. Este o construcție de dimensiuni colosale, aproape de necrezut. Are forma unui D, iar zidul drept care unește cele două capete ale semicercului este lung de o sută trei metri, înalt de treizeci și șase metri și absolut intact. Dacă nu era patina căpătată de pietre de-a lungul celor aproape două mii de ani, ai fi putut spune că a fost construit recent. Dincolo de zid, pe panta dealului, care cobora în trepte, au fost săpate în piatră bănci care pot primi aproape zece mii de spectatori.

La început, ei ocupau locurile în funcție de poziția socială: magistrații și senatorii locali în față, preoții și membrii breslelor meșteșugărești în spatele lor, apoi oamenii de rând respectabili, iar sus de tot, departe de ceilalți, cerșetorii și prostituatele. În 1990, regulile se schimbaseră. Repartizarea locurilor depindea nu atât de clasa socială din care făceai parte, cât de rapiditatea cu care acționai. Pentru concertul lui Pavarotti nu se

mai găseau de mult bilete. Aveam nevoie de cineva întreprinzător ca să ne facă rost de ele.

Acesta s-a dovedit a fi prietenul nostru Christopher, un om care operează cu precizie militară. El a aranjat totul și ne-a dat ordinele de luptă: parada la ora 18.00, cina la Orange sub magnolie la ora 19.30, ocuparea locurilor în teatru la ora 21.00. Toată lumea să vină cu pernuțe ca să-și protejeze șezuturile pe băncile de piatră. Pentru pauze au fost prevăzute rații lichide. Reîntoarcerea la bază la aproximativ ora 01.00.

Sunt împrejurări când este o plăcere să ți se spună exact ce să faci, și aceasta era una din ele. Am plecat la șase fix și am ajuns în Orange într-o oră. Întregul oraș avea un aer de sărbătoare. Cafenelele erau pline, astfel că au fost scoase mese și scaune pe trotuare, ajungând până la marginea carosabilului. Era o adevărată artă să treci cu mașina fără să dai peste chelnerii care se agitau de colo-colo. Deja cu două ore și ceva înainte de spectacol, sute de oameni, cu perne și coșuri pline de mâncare, se îndreptau spre teatru. Restaurantele afișau meniuri speciale pentru *la soiree* Pavarotti. *Le tout Orange* ardea de nerăbdare. Deodată a început să plouă.

Toți locuitorii orașului – chelneri, șoferi, purtători de pernuțe și fără îndoială maestrul însuși – și-au îndreptat ochii spre cer când au început să cadă primele picături pe străzile prăfuite care nu fuseseră udate de ploaie de săptămâni de zile. *Quelle catastrophe!* Va cânta sub o umbrelă? Cum va putea să cânte orchestra cu instrumente ude și ce-o să se facă dirijorul cu o baghetă de pe care va șiroi apa? Cât a durat aversa puteai aproape să simți mii de oameni ținându-și răsuflarea.

Dar până la ora nouă ploaia se oprise de mult, și când am ajuns la intrare, deasupra zidului imens al teatrului apăruseră stelele. Ne-am alăturat mulțimii de melomani și am trecut pe lângă standul Pavarottiana unde se vindeau compact-discuri,

casete, postere, maiouri – toate produsele muzicii pop fără a mai vorbi de abțibilduri pentru mașini cu *I Love Luciano*.

Șirul de oameni se oprea mereu ca și când ar fi dat de un obstacol dincolo de intrare. După ce-am pătruns și noi în teatru ne-am dat seama ce se întâmpla. Te opreai – trebuia să te oprești – pentru câteva secunde pentru a savura din dreptul scenei priveliștea pe care o va avea și Pavarotti.

Mii și mii de chipuri estompate din cauza întunericului stăteau rând după rând în semicercuri care dispăreau în noapte. De la nivelul solului aveai o senzație de vertij. Băncile păreau dispuse într-un unghi îngrozitor de abrupt, iar spectatorii păreau cocoțați în niște poziții precare, gata-gata să-și piardă echilibrul și să se prăbușească în gol. Era un zumzet continuu – nu se vorbea în șoaptă, dar nici pe un ton obișnuit – care era preluat de zidurile de piatră și amplificat. Aveam impresia că am intrat într-un stup uman.

Am urcat la locurile noastre, cam la treizeci de metri deasupra scenei, exact vizavi de o nișă înaltă în zid, în care se afla statuia luminată de reflectoare a împăratului Augustus, în toga sa imperială, cu brațul întins spre mulțime. Pe vremea lui, populația orașului Orange fusese de aproximativ optzeci și cinci de mii de locuitori; acum este sub treizeci de mii, dar se părea că marea lor majoritate încercau să găsească câțiva centimetri liberi de piatră pentru a se așeza.

O femeie plinuță, cu o față rotundă, suflând din greu după ce urcase treptele, își puse pernuța pe bancă lângă mine și se prăbuși făcându-și vânt cu programul. Era din Orange. Plină de voioșie, îmi spuse că fusese de multe ori la teatru înainte, dar că niciodată nu văzuse atâta lume. Trecu în revistă capetele și mă asigură că, după calculele ei, erau treisprezece mii de oameni. Slavă Domnului, adăugă ea, că s-a oprit ploaia.

S-a auzit un ropot de aplauze când au apărut membrii orchestrei. Aceștia au început să-și acordeze instrumentele cântând frânturi muzicale care se interferau cu freamătul de nerăbdare al mulțimii. După un ultim răpăit de tobă, orchestra se opri și toate privirile se îndreptară, ca și cele ale spectatorilor, spre fundul scenei. Intrarea centrală, chiar sub statuia lui Augustus, avea o cortină neagră. Rândurile de capete din jurul nostru se aplecară la unison înainte, ca și cum făcuseră repetiții. De după cortina neagră apăru silueta îmbrăcată în alb și negru a dirijorului.

Izbucni un alt ropot de aplauze, iar de departe, de pe locurile din spate și de deasupra noastră, se auzi un cor de fluierături. Doamna de lângă noi scoase niște exclamații de indignare. Aici nu suntem la un meci de fotbal. Este un comportament *épouvantable*, spuse ea. De fapt, era, probabil, în ton cu tradiția, căci fluierăturile veneau din sectorul cerșetorilor și prostituatelor, de unde nimeni nu se aștepta să audă aplauze delicate.

Orchestra a interpretat o uvertură de Donizetti, muzica ei plutind și cufundându-se în aerul nopții, nedistorsionată ci amplificată natural, învăluind teatrul în sunete. Acustica era neîndurătoare. Dacă se cânta vreo notă falsă, afla tot orașul.

Dirijorul făcu o plecăciune și se duse înapoi după cortină. Timp de câteva secunde cei treisprezece mii de oameni păstrară liniște. Apoi, când apăru Pavarotti, cu părul său negru, barba neagră, cravată albă și frac și cu o batistă albă, mare, fluturând în mâna stângă, se auziră niște urlete pe care le resimțeai ca pe o lovitură fizică. El își întinse brațele spre mulțime, își împreună mâinile și făcu o plecăciune. Era gata să înceapă recitalul.

Dar în sectorul cerșetorilor și prostituatelor fluierăturile continuau. Erau fluierăturile acelea asurzitoare, cu două degete în gură, care ar fi putut să cheme un taxi din capătul celălalt al orașului.

Vecina mea era scandalizată, îi numea huliganii operei. *Sst*, ceru ea. *Sst*, cerură alte mii. Fluierăturile se întetiră. Pavarotti aștepta, cu capul în jos și cu brațele lăsate pe lângă corp. Dirijorul ridică bagheta. Concertul începu în acompaniamentul unor ultime fluierături.

„*Quanto è cară, quanto è bella*”, se auzi vocea lui Pavarotti. Cânta cu atâta ușurință de parcă ar fi fost într-o cameră, și nu într-un teatru de asemenea proporții. Stătea nemișcat, cu greutatea pe piciorul drept, cu călcâiul piciorului stâng ușor ridicat și fluturând batista în aer – o interpretare relaxată, perfect controlată.

A încheiat cu un ritual pe care avea să-l repete în tot cursul serii: și-a smucit capul după ultima notă, a zâmbit larg, și-a întins brațele, și-a împreunat palmele, a făcut o plecăciune și a dat mâna cu dirijorul. În acest timp amfiteatrul răsună de aplauze puternice.

Cântă din nou. Înainte de a se potoli aplauzele, dirijorul îl conduse în culise și ne-am imaginat că făcea o pauză pentru a-și odihni corzile vocale și a lua o lingură de miere. Dar vecina mea avea o altă explicație, care m-a intrigat pe tot parcursul serii.

— După părerea mea, mănâncă ceva ușor între arii.

— În niciun caz, i-am spus eu.

— *Sst!* Uitați-l pe flautist.

La sfârșitul piesei, Madame reveni la teoria ei. Pavarotti, spuse ea, este un bărbat corpulent și cunoscut ca un mare gurmand. Concertul este lung. A cânta cum cântă el, *comme un ange*, este o muncă grea, solicitantă. Este absolut logic să se întremeze în intervalele când nu e pe scenă. Dacă aș studia programul, aș vedea că el a fost astfel întocmit încât să permită consumarea a șase feluri de mâncare în timp ce orchestra distrează publicul. *Voilà!*

M-am uitat în program și a trebuit să admit că vecina mea știa ce spune. Era într-adevăr posibil:

citind printre arii apărea un meniu:

DONIZETTI
(Insalata di carciofi)

CILEA
(Zuppa di fagioli alla Toscana)

ENTRACTE
(Sogliole alla Veneziana)

PUCCINI
(Tonnelini con funghi e piselli)

VERDI
(Formaggi)

MASSENET
(Granita di limone)

ENCORE
(Caffè e grappa)

Mai exista un indiciu, și mai vizibil, că cina tenorului nu era doar rezultatul imaginației doamnei de lângă mine. Ca toți ceilalți, crezusem că bucata pătrată de pânză albă pe care o ținea Pavarotti cu atâta eleganță în mâna stângă este o batistă. Dar e mai mare decât o batistă, mult mai mare. I-am atras atenția doamnei, și ea m-a aprobat.

— *Évidemment*, spuse ea, *c'est une serviette*.

Mulțumită că s-a confirmat teoria ei, s-a liniștit și s-a concentrat asupra concertului.

Pavarotti a fost de neuitat, nu numai pentru felul în care a cântat, dar și pentru felul în care s-a jucat cu publicul, riscând uneori să ia o acută care nu era în partitură, bătându-l pe dirijor pe obraz când îi ieșea, făcându-și intrările cu o precizie uluitoare. După una din retragerile sale în culise, a revenit cu

o eșarfă albastră, lungă, înfășurată în jurul gâtului – probabil împotriva aerului rece al nopții, m-am gândit eu.

Madame știa, bineînțeles, mai bine. I-a sărit puțin sos pe vesta albă, spuse ea, și eșarfa nu face decât să ascundă petele. Nu-i așa că e divin?

Programul oficial se încheiase, dar orchestra continua să rămână pe scenă. Din sectorul cerșetorilor și prostituatelor se scanda insistent: *Ver-di! Ver-di! Ver-di!* Toată lumea striga *bis!* din răspuțuri și până la urmă Pavarotti a mai cântat *Nessun dorma* și *O sole mio*. Din nou extaz în public, plecăciuni din partea orchestranților, un ultim salut din partea starului și apoi s-a terminat.

Ne-a luat o jumătate de oră ca să ieșim. Când am ajuns afară, două Mercedesuri enorme părăseau teatrul.

— Pariez că e el, spuse Christopher. Mă întreb unde se duce să ia cina.

N-avea de unde să știe ce s-a petrecut în spatele cortinei negre, deoarece nu stătuse lângă Madame. Treisprezece mii de oameni luaseră cina cu Pavarotti fără să-și dea seama. Sper că va mai veni la Orange și că data viitoare vor tipări meniul în program.

LECȚIA DE PASTIS

La umbra unor platani mari sunt așezate măsuțe de tablă și scaune de răchită ponosite. Este aproape de amiază. Vârtejurile de praf ridicate de ghetele de pânză ale unui bătrân în timp ce traversează agale piața plutesc un moment în aer, distincte în lumina soarelui. Chelnerul de la cafenea își ridică ochii de pe ziarul *L'Equipe* și vine să-ți ia comanda.

Se întoarce cu un pahar mic, umplut cam pe sfert, dacă este generos, și cu o carafă cu apă. După ce torni apă în pahar, lichidul devine tulbure, căpătând o culoare albicioasă. Dintr-odată simți mirosul puternic de anason.

Santé. Bei *pastis*, laptele Provencei.

Pentru mine, cel mai puternic ingredient la *pastis* nu este anasonul sau alcoolul, ci ambianța. Ea îmi dictează cum și unde trebuie băut. Nu mă pot imaginaându-l în grabă. Nu-mi pot imaginaându-l într-un local din Fulham, într-un bar din New York sau în orice alt loc unde clienții trebuie să poarte șosete. Nu ar avea același gust. Trebuie să fie foarte cald, un soare puternic și iluzia că ceasul s-a oprit în loc. Trebuie să fii în Provence.

Înainte de a mă muta aici am crezut că *pastis*-ul este o marfă, un bun național francez făcut de două instituții gigantice: Pernod și Ricard.

Apoi am dat și de alte mărci – Casanis, Janot, Granier – și m-am întrebat câte există. Într-un bar am numărat cinci, în altul șapte. Fiecare provensal pe care l-am întrebat se considera, firește, un expert. Fiecare mi-a dat un răspuns diferit, bombastic și probabil incorect, completat cu remarci disprețuitoare cu privire la soiurile pe care el personal nu le-ar da nici soacrei.

Am găsit cu totul întâmplător un profesor de *pastis*, și cum este și un foarte bun bucătar, a fost o plăcere să ascult explicațiile lui.

Michel Bosc s-a născut lângă Avignon și a emigrat la Cabrières, la câțiva kilometri depărtare. De doisprezece ani are un restaurant în sat, „Le Bistrot à Michel”, și în fiecare an și-a reinvestit beneficiile în această afacere. A adăugat o terasă mare, a extins bucătăriile, a amenajat patru dormitoare pentru clienții foarte obosiți sau pentru cei care au consumat prea multă băutură, astfel că *chez Michel* a devenit un loc confortabil, și destul de solicitat.

Dar în ciuda îmbunătățirilor și a clientelei elegante care se abate pe aici în timpul verii, un lucru nu s-a schimbat: tejgheaua de la intrarea restaurantului și-a păstrat caracterul rustic. În fiecare seară ai să vezi aici un grup de vreo cincisăse bărbați cu fețe arse de soare, cu haine de lucru, care n-au venit să mănânce, ci să discute aprins despre jocul de *boules* la un pahar. Și băutura care se bea în mod invariabil este *pastis*.

Când am sosit cu soția într-o seară, Michel era în spatele tejghelei, conducând *une dégustation* neprotocolară. Chefliii locali testau șapte sau opt mărci diferite. Unele din ele nu le văzusem niciodată.

Degustarea de *pastis* nu seamănă cu ritualul tăcut, aproape religios pe care îl găsești în pivnițele din Bordeaux sau din Burgundia. Din cauza plescăitului buzelor și zgomotului cu care erau trântite pe tejghea paharele, Michel fu nevoit să ridice vocea ca să se facă auzit.

— Încercați-l pe acesta, spuse el. Exact așa îl făcea mama. Provine din Forcalquier.

Îmi împinse un pahar cu *pastis* și îl umplu până sus cu cuburi de gheață luate dintr-o casoletă de metal.

L-am înghițit. Asta obișnuia să facă mama lui? Câteva pahare din acestea și aș putea să mă

consider norocos dacă aş reuşi să merg în patru labe până la dormitoarele de la etaj. I-am spus că mi se pare tare, iar Michel îmi arată sticla: patruzeci şi cinci de grade alcool, mai tare decât coniacul, dar nu peste limita legală pentru *pastis*, şi este categoric slab în comparaţie cu ce i se dăduse o dată lui Michel. Dacă bei două pahare din acelea, spuse el, cazi lat cu un zâmbet pe faţă, *plof!* Dar după cum mi-a făcut cu ochiul Michel, am înţeles că era ceva în neregula cu *pastis*-ul acela, că nu era întru totul legal.

Părăsi brusc tejgheaua, ca şi cum şi-ar fi amintit de *un soufflé* lăsat în cuptor, şi se întoarse cu câteva obiecte pe care le puse în faţa mea.

Era un pahar mai înalt cu un picior scurt şi gros; un păhăruţ îngust cât un degetar, dar de două ori înălţimea acestuia; şi un fel de lingură de metal prevăzută cu şiruri simetrice de găurele şi cu marginea curbată.

— Pe locul acesta a fost o cafenea cu multă vreme înainte de a-l prelua eu, îmi spuse Michel. Le-am găsit când spăgeam un zid. N-aţi mai văzut aşa ceva?

Habar n-aveam ce sunt.

— Pe vremuri toate cafenelele deţineau asemenea obiecte. Sunt pentru absint.

Îşi apăsă vârful nasului cu degetul arătător, gest care semnifică starea de ebrietate. Luă în mână păhăruţul.

— Aceasta este *la dosette*, vechea măsură pentru absint.

Când mi l-a dat mi s-a părut o bucată de plumb, atât era de greu. Apoi luă celălalt pahar şi puse deasupra lingura, a cărei curbura se potrivea perfect pe marginea lui.

— *Bon.* Aici – arată paleta lingurii – se pune zahărul. Apoi se toarnă apă peste zahăr şi acesta se scurge prin găurele în absint. La sfârşitul secolului trecut a fost o băutură foarte la modă.

Michel îmi spuse că absintul era o licoare verde, care se obținea inițial prin distilarea vinului și a pelinului. Foarte amară, stimulatorie și halucinogenă, deosebit de periculoasă. Avea o tărie de aproape șaptezeci de grade și putea duce la orbire, epilepsie și demență. Se spune că sub influența absintului Van Gogh și-a tăiat o ureche, iar Verlaine l-a împușcat pe Rimbaud. A dat și numele unei boli – absintism –, iar victimele ajungeau deseori să dea ortul popii. Din acest motiv a fost interzis în 1915.

Un om căruia nu i-a făcut plăcere această interdicție a fost Jules Pernod, care avea o fabrică de absint la Montfavet, lângă Avignon. Dar s-a adaptat vremurilor schimbându-și producția. Făcea o băutură bazată pe anasonul autorizat legal. A fost un succes imediat. Clienții reveneau pentru a mai lua din acea băutură.

— Așa că vedeți, spuse Michel, *pastis*-ul comercial s-a născut la Avignon, ca și mine. Încercați și altul.

Luă o sticlă de Granier de pe raft. I-am spus că am și eu acasă. Granier, *Mon pastis*, după cum scria pe etichetă, este făcut în Cavaillon. Are o culoare mai delicată decât verdele lui Pernod și consider că e mai puțin tare. Sunt dispus să accept experiențele locale dacă au un gust bun.

Am dat pe gât *pastis*-ul Granier și am rămas în picioare. Pentru a continua prima lecție, spuse Michel, trebuie să mai încerc unul, *une grande marque*, ca să-mi pot face o părere pe baza unor ușoare variațiuni de gust și de culoare. Mi-a dat un Ricard.

Mi-era din ce în ce mai greu să compar un *pastis* cu altul menținând o atitudine imparțială. Mi-au plăcut toate – toate erau bune, rafinate și insidioase. S-ar putea ca vreunul să conțină mai mult lemn-dulce decât altul, dar cerul gurii dezvoltă o oarecare inerție după câteva înghițituri foarte aromate și cu un conținut ridicat de alcool.

Este o inerție plăcută și stimulează o poftă de mâncare ușoară. Orice observație critică pe care aș fi putut s-o am la început dispăruse între al doilea și al treilea pahar. N-aveam nicio șansă să devin un expert în *pastis*. Mă făcea fericit și îmi crea un apetit grozav, dar numai atât.

— Cum vi s-a părut *pastis*-ul Ricard?

I-am spus că e bun, dar că probabil am acumulat prea multe cunoștințe pentru o singură seară.

Zile de-a rândul după aceea mi-am notat o serie de întrebări pe care voiam să i le pun lui Michel. Mi se părea curios că termenul de *pastis* este atât de bine cunoscut și se fac atâtea asociații pornind de la el și totuși originile sale sunt la fel de tulburi ca și băutura propriu-zisă. Cine a inventat *pastis*-ul înainte de a-l prelua Pernod? De ce este mai specific pentru Provence decât pentru Burgundia sau regiunea Loara? M-am dus din nou la profesor.

De câte ori am întrebat un provensal despre Provence – fie că era vorba de vreme, mâncare, istorie, obiceiurile animalelor sau ciudăteniile oamenilor – am primit o mulțime de răspunsuri. Provensalului îi place să instruiască, de obicei cu multe înflorituri și preferabil la masă. Așa s-au petrecut lucrurile și acum. Michel a aranjat un prânz, în acea zi din săptămână când restaurantul este în mod normal închis, cu câțiva prieteni pe care i-a descris drept *hommes responsables*, fericiți să mă îndrume pe calea cunoașterii.

Ne-am adunat optsprezece sub umbrela mare de pânză albă din curtea lui Michel. Când am fost prezentat, am trecut în revistă o mulțime de chipuri, nume și descrieri: un funcționar guvernamental din Avignon, un podgorean din Carpentras, doi directori de la fabrica Ricard, și mai mulți prieteni din Cabrieres, care mai de care mai solid. Era și cineva cu cravată, dar după cinci minute și-a scos-o și a atârnat-o de căruciorul cu băuturi. Acesta a fost începutul și sfârșitul oricărei formalități.

Majoritatea dintre ei împărtășea pasiunea lui Michel pentru *boules*, iar podgoreanul din Carpentras adusese câteva navete cu vinul lui special. Etichetele de pe sticle înfățișau desfășurarea unei partide de *boules*. În timp ce vinul roze se răcea, iar celui roșu i se scoteau dopurile, ni s-a servit băutura nelipsită a jucătorului de *boules*, *le vrai pastis de Marseilles*, *le pastis Ricard*.

Ricard s-a născut în 1909 și, după cum ne-a spus unul dintre directorii săi, este încă un om activ. Succesul lui Paul Ricard este un caz clasic de exploatare inteligentă și energică. Tatăl său a fost negustor de vinuri, iar munca tânărului Paul a constat în a bate barurile și bistrourile din Marsilia. Pe vremea aceea legile privind fabricarea băuturilor alcoolice nu erau atât de severe, astfel că multe baruri produceau propriul *pastis*. Ricard a hotărât să-l facă pe al său, dar a adăugat un ingredient pe care ceilalți nu-l aveau, și anume geniul pentru publicitate. S-ar putea ca *le vrai pastis de Marseille* să nu fi fost diferit de celelalte, dar era bun și îmbunătățit de talentul lui Ricard pentru comerț. N-a durat mult și *pastis*-ul său a devenit cel mai popular *pastis*, cel puțin în Marsilia.

Ricard era dispus să se extindă și a luat o hotărâre care a accelerat probabil succesul său cu câțiva ani. În zona din jurul Marsiliei concurența era mare; *pastis* se găsea peste tot, era o băutură obișnuită. Marsilia însăși nu se bucura de cea mai bună reputație printre vecini. (Chiar și azi un marsiliez este considerat *un blagueur*, un om care exagerează, care îți descrie o sardea ca pe o balenă, un om căruia nu trebuie să-i dai crezare pe de-a-ntregul.)

Mai la nord însă, *pastis*-ul putea fi vândut ca o băutură exotică, iar distanța conferea o îmbunătățire reputației Marsiliei. *Pastis*-ul putea fi investit cu farmecul sudului – un farmec însoțit,

destins, ușor fanfaron, care ar avea succes la un locuitor din nord, obișnuit cu ierni geroase și cu un cer cenușiu. Astfel, marca Ricard s-a dus în nord, întâi la Lyon și apoi la Paris, și formula a funcționat. Astăzi ar fi cu totul neobișnuit să găsești vreun bar în Franța în care să nu existe sticla sa de *le vrai pastis de Marseille*.

Directorul de la firma Ricard care îmi povestea toate acestea vorbea cu o reală simpatie despre patronul său. Monsieur Paul, spunea el, este un original, un om care acceptă provocarea în fiecare zi. Când l-am întrebat dacă este implicat în politică, asemenea multor afaceriști influenți, a râs disprețuitor.

— Politicienii? Nu dau doi bani pe ei.

Îl înțelegeam, dar într-un fel mi se părea că e păcat. Ideea unui magnat al *pastis*-ului în funcția de președinte al Franței îmi plăcea. Probabil că ar fi fost ales pe baza reclamei sale: *Un Ricard, sinon rien*.

Dar nu Ricard inventase *pastis*-ul. Ca și Pernod, a îmbuteliat și a comercializat ceva ce exista. De unde provenea? Cine a amestecat pentru prima oară anasonul, lemnul-dulce, zahărul și alcoolul? A fost oare un călugăr (călugării, din anumite motive, au o afinitate pentru invențiile alcoolice, de la șampanie la Benedictine) cel care a făcut descoperirea într-o zi binecuvântată în bucătăria unei mănăstiri?

Nimeni din cei prezenți nu știa exact cum a ajuns primul pahar de *pastis* într-o lume însetată, dar lipsa unor informații precise nu-l împiedică pe provensal să avanseze o opinie drept un fapt real, sau o legendă drept istorie adevărată. Explicația cea mai puțin plauzibilă, și deci favorită, este teoria pustnicului – pustnicii, firește, ajung aproape la nivelul călugărilor când este vorba de inventarea unor *apéritifs* neobișnuite.

Pustnicul acesta trăia într-o colibă care se afla în adâncul pădurilor din Munții Lubéron-ului. El

culegea ierburi pe care le fierbea într-o oală uriașă, tradiționalul cazan al vrăjitoarelor, magicienilor și alchimiștilor. Esențele rămase în cazan după fierbere aveau proprietăți remarcabile; nu numai că astâmpărau setea pustnicului, dar îl protejau de epidemia de ciumă care amenința să decimeze populația Lubéron-ului. Pustnicul era un om generos și își împărți băutura obținută prin fierberea ierburilor cu bolnavii de ciumă, care se vindecară imediat. Dându-și seama, probabil, ca și Paul Ricard mult mai târziu, de posibilitățile mai largi ale băuturii sale miraculoase, părăsi coliba din pădure și făcu ceea ce ar fi făcut orice pustnic cu simțul afacerilor: se mută la Marsilia și deschise un bufet.

Motivul mai puțin pitoresc, dar mai plauzibil pentru care Provence este patria *pastis*-ului constă în faptul că ingredientele erau ușor de găsit. Ierburile erau ieftine sau chiar gratuite. Majoritatea țăranilor își făceau propriul lor vin și își distilau propriile băuturi alcoolice tari, și până de curând dreptul de distilare era un drept familial care putea trece din tată în fiu. El a fost revocat, dar mai există unii *distillateurs* care, până la moarte, sunt îndrituiți prin lege să producă băuturi pentru consumul propriu, astfel că mai există *pastis maison*.

Madame Bosc, nevasta lui Michel, s-a născut lângă Carpentras și își amintește că bunicul ei făcea un *pastis* dublu concentrat, ilegal din punct de vedere al tăriei, o băutură care ar fi putut să facă și o statuie să se prăbușească. Într-o bună zi, bunicul s-a pomenit cu jandarmul satului. Venise într-o vizită oficială, cu motocicletă oficială, cu uniformă completă – toate astea nu prevesteau niciodată ceva bun. Jandarmul a fost convins să bea un pahar din *pastis*-ul tare al bunicului; l-a băut și pe al doilea, și pe al treilea. Nu s-a pus deloc în discuție scopul vizitei, dar bunicul a trebuit să facă două drumuri cu furgoneta la

jandarmerie. Unul, ca să-l ducă pe polițistul care nu mai știa de el și motocicletă; și al doilea, ca să predea cizmele și pistolul pe care le descoperise mai târziu sub masă.

Ce zile minunate erau acelea! Probabil că undeva în Provence ele mai există.

LA CUMPĂRĂTURI ÎN AVIGNON

Înainte de ivirea zorilor, Place Pie din centrul orașului Avignon oferă priveliștea unui loc pustiu. Din punct de vedere arhitectural este un amestec de stiluri. Pe două laturi sunt clădiri vechi, elegante, care privesc spre un monument hidos, închinat urbanisticii moderne. Un absolvent al școlii de construcții în *béton armé* a avut mână liberă și a creat din beton tot ce poate fi mai urât.

În jurul acestei hidoșenii din mijlocul pieței sunt bănci de piatră, de pe care turistul obosit poate să contemple o altă hidoșenie, mult mai impunătoare – un parcaj de beton cu trei niveluri, care în zilele săptămânii la ora opt dimineața este deja plin de mașini. La întrebarea de ce sunt atâtea mașini și de ce mă aflu eu în Place Pie ca să văd ivindu-se din beton primele licăriri roșietice ale zorilor este ușor de răspuns. Sub garaj, în *Les Halles*, se pot cumpăra cele mai bune produse alimentare din Avignon.

Am ajuns acolo cu câteva minute înainte de ora șase și am parcat în unul din puținele locuri rămase libere la nivelul doi. Dedesubt, în piață, am zărit doi vagabonzi cu pielea de aceeași culoare ca și banca pe care ședeau. Aveau o sticlă de vin roșu din care trăgeau pe rând. S-a apropiat de ei un jandarm care le-a făcut semn să se mute de acolo, după care și-a pus mâinile în șold și i-a urmărit cu privirea. Au plecat târșâindu-și picioarele, cu aerul resemnat al oamenilor care n-au nicio speranță și care n-au unde să se ducă. S-au așezat pe trotuar, de cealaltă parte a pieței. Jandarmul a dat din umeri și a făcut cale întoarsă.

Contrastul dintre pustietatea pieței și interiorul halelor era frapant. De o parte a ușii era un oraș care încă mai dormea; de cealaltă parte, lumini și

culori strălucitoare, țipete și râsete, o agitație infernală, caracteristică unei zile de lucru în plină desfășurare.

A trebuit să fac un salt într-o parte ca să evit ciocnirea cu un cărucior plin până la refuz de lădițe cu piersici, împins de un om care striga: *Klaxon! Klaxon!* în timp ce dădea colțul. În spatele lui erau alte cărucioare cu încărcături care stăteau într-un echilibru precar. Am vrut să scap de aceste fructe și legume aflate în mare viteză și văzând o firmă pe care scria *buvette* m-am repezit într-acolo. Dacă tot era să fiu strivit, preferam ca tragedia să se petreacă într-un bar.

După cum spunea firma, proprietarii erau Jacky și Isabelle. Aceștia se aflau în stare de asediu. Barul era atât de plin încât trei bărbați citeau același ziar, iar mesele erau ocupate cu persoane care luau micul dejun sau poate prânzul. Nu puteam să-mi dau seama despre ce era vorba după ceea ce mâncau. Înmuiau *les croissants* în cupe aburinde cu *café crème*, iar alături aveau pocale cu vin roșu și sandvișuri uriașe cu salam sau bere și bucăți crocante de pizza calde. Am tânjit brusc după micul dejun al campionilor, un pahar de vin roșu și un sandviș mic cu salam, dar dimineața nu este cazul să bei decât dacă ai muncit toată noaptea. Am comandat o cafea și am încercat să disting o aparență de ordine în haosul înconjurător.

Les Halles ocupă o suprafață de aproape șapte sute de metri pătrați. Foarte puțini centimetri au fost risipiți. Doar trei intervale separă tarabele de dimensiuni variabile, iar la acea oră a dimineții era greu de imaginat că ar putea vreun cumpărător să ajungă la ele. În fața tejghelelor zăceau claie peste grămadă lăzi, cutii de carton, ambalaje de hârtie, iar podeaua era presărată cu frunze de salată, roșii strivite, fasole verde, care au căzut în timpul descărcării precipitate a mărfurilor.

Vânzătorii, ocupați să scrie prețurile zilei și să aranjeze produsele, nu aveau timp să se ducă la

bar, astfel că cereau în gura mare cafea, care le era servită de chelnerița Isabellei. Aceasta făcea adevărate acrobații ca să poată întinde peste lăzi tava pe care o ținea cu mână sigură. Reuși să-și păstreze echilibrul chiar și în zona de mare risc a vânzătorilor de pește, unde podeaua era alunecoasă din cauza bucățelelor de gheață pe care bărbați cu mâini aspre și șorțuri de cauciuc o împingeau cu lopata spre rafturile de oțel. Aveai impresia că auzi scrâșnet de pietricele pe sticlă.

Dar mai era un zgomot, și mai neplăcut, produs de măcelari când tăiau oase și despicau tendoane cu lovituri de satâr. O făceau cu atâta hotărâre și cu o asemenea iuțeală, încât tot ce speram, de dragul degetelor lor, era ca ei să nu fi băut vin la micul dejun.

După o jumătate de oră se putea ieși în siguranță din bar. Grămezile de lăzi fuseseră luate, cărucioarele fuseseră parcate, se circula cu piciorul și nu pe roți. O armată de măturători înlăturaseră legumele căzute pe jos, au fost afișate prețurile pe etichete de plastic, au fost descuiate sertarele tejghelelor, iar cafelele au fost băute. Activitatea putea să înceapă.

Nu mai văzusem niciodată atâtea alimente proaspete și o varietate atât de mare într-un spațiu atât de limitat. Am numărat cincizeci de tarabe, multe dintre ele vânzând o singură specialitate. Două tarabe ofereau măslină – numai măslină – preparate în toate felurile posibile: măslină *à la greque*, măslină în ulei cu arome de verdeață, măslină cu ardei roșu, măslină din Nyons, măslină din Les Baux, măslină care arătau ca niște prune negre mici sau ca niște boabe de struguri verzi, de formă alungită. Erau puse rânduri-rânduri în lădițe de lemn, strălucind de parcă fiecare în parte fusese lustruită. La capătul tejghelei era un butoiș cu peștișori anșoa din Collioure, înghesuiți mai abitir ca sardelele. Când m-am aplecat să-i miros i-am simțit iuți și sărați. Vânzătoarea din spatele

tejghelei mi-a spus să gust unul cu o măslină neagră. Știam să fac *tapenade*, pasta aceea de măslina cu anșoa? Dacă mâncam un castron de *tapenade* pe zi, aveam șanse să trăiesc o sută de ani.

Am trecut la altă tarabă, specializată pe tot ce are pene: porumbei, împachetați mai mulți la un loc, claponi, piepți de rață și pulpe de rățuște, trei membri ai aristocrației puilor de găină, *les poulets de Bresse*, considerați cei mai buni. Etichetele lor roșu, alb, albastre păreau niște medalii. *Légalement contrôlée*, scria pe etichete, de către *Comité Interprofessionnel de la Volaille de Bresse*. Îmi imaginam puii aleși primindu-și decorațiile de la un distins membru al comitetului, însoțite desigur de tradiționalul sărut pe ambele părți ale ciocului.

Urmau peștii, așezați branhii lângă branhii pe un rând de tarabe care se întindeau de-a lungul unui perete – patruzeci de metri, sau mai mult, de solzi sclipitori și ochi sticloși. Grămezi de gheață sfărâmată, mirosind a mare, separau caracatița de tonul sângerieu, porcii de mare de lupii de mare, codul de calcan. Piramide de scoici, de moluște numite *seiches*, de creveți mici și de *gambas* uriași, pește pentru *friture*, pește pentru *soupe*, homari de culoarea oțelului, castroane cu lămâi proaspete care te izbeau cu galbenul lor intens, mâini dibace tăind și curățind peștele cu niște cuțite lungi și subțiri, lipăitul cizmelor de cauciuc pe dalele de piatră ude.

Era aproape ora șapte când și-au făcut apariția primele gospodine. Treceau de la o tarabă la alta, pipăind ușor mărfurile sau apăsându-le mai zdravăn, pentru a vedea ce-ar putea să gătească în ziua aceea. Piața se deschide la 5.30. Prima jumătate de oră este rezervată oficial negustorilor și proprietarilor de restaurante, dar nu cred că ar îndrăzni cineva să dea la o parte o matroană din Avignon, hotărâtă să-și facă târguielile înainte de

ora șase. Ni se spusese de multe ori că cele mai bune mărfuri se găsesc dimineața devreme, iar dacă vrei să cumperi ieftin trebuie să aștepti până în preajma închiderii.

Dar cine putea să aștepte atât de mult înconjurat de asemenea ispite? Într-un interval scurt mâncasem mental de vreo zece ori. Un castron de ouă transformate într-o *piperade*, cu șuncă de Bayonne de la taraba învecinată și cu ardei de la o tarabă aflată ceva mai încolo. Astea mi-au ținut de foame până am dat de somonul afumat și de caviar. Dar mai erau brânzeturile, cârnații, iepurii de câmp și de casă, *les pâtés* de porc, casoletele cu *rillettes*, *les confits de canard* – ar fi fost o prostie să nu guști din fiecare.

Era cât pe ce să-mi întrerup prospectările și să-mi pregătesc un picnic în parcaj. Aveam la îndemână toate cele necesare, proaspete și frumos prezentate, inclusiv pâine la o tarabă și vin la alta. Puteam oare să-mi încep ziua mai bine? Mi-am dat seama că apetitul mi s-a adaptat mediului, sărind peste mai multe ore. Ceasul arăta 7.30, dar stomacul tânjea după prânz, la naiba cu stomacul. M-am dus să caut un suport moral lichid în cafea.

Există trei baruri în *Les Halles* – „Jacky et Isabelle”, „Cyrille et Evelyne” și, cel mai periculos dintre toate, „Chez Kiki”, unde încep să servească șampanie cu mult înainte de a se trezi majoritatea oamenilor. Am văzut doi bărbați solizi ciocnind cu pahare de șampanie pe care le țineau delicat în mâinile lor butucănoase. Aveau negru sub unghie, iar bocancii erau plini de noroi. Evident, își vânduseră bine salatele în dimineața aceea.

Era acum o aglomerație de nedescris, și pe alei, și la tarabe. Cumpărătorii, cu acea expresie pe față de ușoară suspiciune, erau hotărâți să găsească tot ce e mai proaspăt și mai bun. O gospodină și-a pus ochelarii de citit ca să vadă mai bine niște conopide care mie mi se păreau toate la fel. A ales una, a cântărit-o în mână, s-a uitat atent la

căpățâna ei albă, a mirosit-o și a pus-o la loc. A făcut de trei ori figura până s-a hotărât la una. Apoi s-a uitat la vânzător peste ochelari pentru a se asigura că nu încearcă să o schimbe cu alta mai proastă de dedesubt. Îmi amintesc că într-un magazin de legume din Londra mi s-a atras atenția să nu ating mărfurile. Ar fi cumplit să se introducă regulile acelea nenorocite și aici. Niciun fel de fructe sau legume nu se cumpără fără a fi pipăite în prealabil. Vânzătorul care ar încerca să descurajeze acest obicei ar fi expulzat din piață.

Halele din Avignon datează din 1910, dar spațiul de sub parcaj a fost dat în folosință abia în 1973. Astea au fost singurele informații pe care a putut să mi le dea fata de la ghișeu. Când am întrebat-o ce cantitate de alimente se vinde într-o zi sau într-o săptămână, n-a făcut decât să dea din umeri și sa spună *beaucoup*.

Se vindea într-adevăr mult. Peste tot vedeai sacoșe burdușite. Un bărbat mai în vârstă, cu picioare crăcănate, purtând pantaloni scurți și pe cap o caschetă, a venit cu motoreta până la intrare. Și-a făcut cumpărăturile de dimineață – o naveta de plastic cu pepeni și piersici, două coșuri enorme pline ochi, o sacoșă de pânză cu vreo zece baghete. A distribuit cu grija greutatea în jurul motoretei. Naveta cu fructe a legat-o strâns cu elastic de bara din spate a șei, coșurile le-a atârnat de ghidon, iar sacoșa cu pâine și-a pus-o pe umăr. Când porni motoreta – încărcata cu mâncare suficientă pentru o săptămână – îi strigă unuia dintre vânzători: Pe mâine!

L-am urmărit cu privirea în timp ce se încadra în traficul din Place Pie, motorul mic al vehiculului său făcând eforturi uriașe să tragă încărcătura. El stătea aplecat peste ghidon, iar sacoșa cu baghete părea o tolă din care se iveau săgeți aurii. Era ora unsprezece. La restaurantul de vizavi de piață mesele de afară erau pregătite pentru prânz.

ILUSTRATE ESTIVALE

Abia după trei ani am ajuns să acceptăm ideea că locuim în aceeași casă, dar în două locuri diferite.

Viața normală, după părerea noastră, începe în septembrie. Atunci dispare aglomerația, în afară de cea din zilele de târg de la orașe. Pe drumurile lăturalnice circulă puține vehicule în timpul zilei – vreun tractor sau câteva furgonete –, iar noaptea traficul este practic inexistent. În restaurante găsești întotdeauna o masă liberă, poate doar duminica la prânz să fie mai multă lume. Viața socială este intermitentă și lipsită de complicații. Brutarul are pâine, instalatorul are timp să stea la taifas, poștașul poate să zăbovească la un pahar de vin. După primul weekend asurzitor al sezonului de vânătoare, în pădure se așterne liniștea. Pe câmp se vede câte o siluetă aplecată, gânditoare, care se ocupă de vița-de-vie. Înaintează încet de-a lungul unui rând și apoi se întoarce încet de-a lungul rândului următor. Între amiază și ora două încetează orice activitate.

Iată însă că ajungem la lunile iulie și august.

Noi le consideram două luni ale anului ca oricare altele; luni călduroase, bineînțelese, care însă nu cereau din partea noastră o adaptare specială, în afară de grija ca după-amiezile să includă o siestă.

Nu aveam dreptate. În iulie și august locuim tot în Lubéron, dar nu în același Lubéron. Este un Lubéron *en vacances*, iar eforturile pe care le-am făcut până acum de a trăi normal în vremuri anormale nu au avut niciun succes. Ba chiar ne-am gândit o dată să renunțăm la vară cu totul și să ne ducem într-un loc cenușiu, răcoros și liniștit, cum ar fi Hebridele.

Dar dacă am face-o, am simți lipsa verii, chiar și a zilelor când suntem nervoși, când curge apa pe noi din cauza căldurii sau când suntem sleiți de oboseală. Așa că am hotărât să ajungem la un compromis cu Lubéron-ul în timpul verii, să ne dăm toată silința să fim, ca și ceilalți, în vacanță și, ca și ei, să trimitem ilustrate în care să le spunem prietenilor noștri de departe ce minunat ne petrecem timpul. Iată câteva:

Aeroportul Marignane

Este ora trei după-amiază și încă nu se știe nimic de avionul care trebuia să aterizeze la ora unu.

Când am dat telefon ca să întreb dacă avionul vine la timp, mi s-a spus minciuna optimistă standard. Astfel că am plecat de acasă la 11.30 și am petrecut ora cea mai călduroasă a unei zile călduroase pe autostradă, încercând să evit o moarte subită printre „rachetele” Renault 5 lansate dis-de-dimineață la Paris cu ținta Coasta de Azur. Oare cum pot conduce oamenii aceștia cu toate patru roțile desprinse de sol?

Pe tabela de afișare a sosirilor este indicată „o mică întârziere”, doar patruzeci și cinci de minute. Suficient timp pentru o cafea, două cafele. Și zborurile spre Oran au fost amânate, astfel că sala de așteptare a aeroportului este plină de muncitori arabi, care se întorc acasă cu familiile lor. Stau pe jos cu o expresie de resemnare pe fețele lor întunecate și brăzdate de riduri, în timp ce copiii se cuibăresc printre sacoșe mari de plastic supraîncărcate, cu dungi albastre, roz și albe.

Fata de la ghișeu îmi răspunde la întrebarea referitoare la zbor, arătându-mi tabela: patruzeci și cinci de minute întârziere. Când îi spun că avionul are deja o întârziere de o oră, dă din umeri și se uită în calculator. Da, este așa cum arată tabela, patruzeci și cinci de minute

întârziere. A plecat avionul din Londra? Da, îmi spune ea. Dar știu că este instruită să mintă, ca toți ceilalți.

Avionul aterizează cu puțin înainte de ora cinci. Încep să apară pasagerii, palizi și prost dispuși. Primele ore ale vacanței le-au petrecut pe pista din Heathrow. Unii dintre ei fac greșeala de a-și trânti pașapoartele nervoși la ghișeul ofițerului de la imigrări. Acesta se răzbună examinându-le pe îndelete, până la exasperare, lingându-și degetul înainte de a întoarce fiecare filă.

Iată-i și pe prietenii mei, cam obosiți, dar veseli. Ar mai fi câteva minute ca să ia bagajele și ne-am putea întoarce acasă la timp pentru a face baie în piscină înainte de cină. Dar trece un sfert de oră și ei încă mai așteaptă în sala de bagaje care între timp se golise. Linia aeriană aranjase o vacanță separată pentru una din valizele lor – Newcastle, Hong Kong, cine știe? – așa că ne alăturăm celorlalți dezmoșteniți de la „Bagaje pierdute”.

Am ajuns acasă la 19 30. S-au făcut exact opt ore de când am plecat.

Saint-Tropez

Cherchez les nudistes! Este o vreme prielnică pentru iubitorii vieții în sânul naturii, astfel că a crescut foarte mult numărul celor care doresc să lucreze în cadrul forțelor polițienești din Saint-Tropez.

Primarul, monsieur Spada, a decretat în numele protecției și al igienei să nu se mai facă nudism pe plajele publice. Le nudisme intégral est interdit, spune monsieur Spada. El a împuternicit polițiștii să prindă și să aresteze orice contravenient. Poate nu chiar să-i aresteze, dar să-i urmărească și să-i amendeze cu șaptezeci și cinci de franci, sau cu o mie cinci sute de franci dacă se fac vinovați de ultraj. Unde anume poate să țină un nudist o mie

cinci sute de franci este întrebarea care-i nedumerește pe localnici.

Între timp, un grup rebel de nudiste și-a stabilit cartierul general pe niște stânci din spatele plajei La Moutte. O purtătoare de cuvânt a grupului a declarat că în niciun caz nu se vor purta costume de baie. Ce păcat că nu sunteți aici.

Câmpul de pepeni

Fratele lui Faustin, Jacky, un bărbat vânjos de vreo șaizeci de ani, cultivă pepeni pe câmpul din fața casei noastre. Este o suprafață mare, pe care o muncește singur și face totul manual. Primăvara îl văd deseori acolo, câte șase sau șapte ore pe zi, cu spatele încovoiat, tăind cu sapa buruienile care amenință să-i sufoce recolta. Nu stropește – cine ar mânca pepeni cu miros de chimicale? – și cred că îi face multă plăcere să-și lucreze pământul în mod tradițional.

Acum, când e vremea pepenilor, vine în fiecare dimineață la ora șase pentru a-i culege pe cei copti. Îi duce la Ménerbes unde sunt ambalați în lădițe de lemn. De la Ménerbes sunt duși la Cavaillon, iar de la Cavaillon la Avignon, la Paris, pretutindeni. Pe Jacky îl amuză ideea că în restaurantele de lux oamenii plătesc o mică avere pentru un lucru banal cum este pepenele.

Dacă mă scol mai devreme, reușesc să-l prind înainte de a pleca la Ménerbes. Întotdeauna are doi, trei pepeni care sunt prea copti ca să mai reziste la transport și mi-i vinde cu câțiva franci.

În timp ce mă îndrept spre casă apare soarele de după munte și îl simt deodată fierbinte pe față. Pepenii, grei, sunt încă reci de la aerul nopții. Mă gândesc cu plăcere că îi vom mânca la micul dejun, proaspeți și dulci, la mai puțin de zece minute după ce au fost culeși.

În spatele barului

Sunt momente când piscina încetează de a mai fi un lux și devine o necesitate, și aceasta se întâmplă când temperatura atinge 30⁰ C. Când oamenii ne cer sfatul în legătură cu închirierea unei case pe timpul verii, le spunem întotdeauna acest lucru, iar unii dintre ei țin seama de el.

Alții însă nu o fac, și după două zile ne pomenim cu un telefon de la ei ca să ne spună ceea ce noi le-am zis cu multe luni în urmă. E îngrozitor de cald, ne informează ei. Prea cald pentru tenis, prea cald pentru a merge cu bicicleta, prea cald pentru excursii cu mașina, prea cald, prea cald. Ah, ce bună ar fi o piscină. Ferice de voi.

Urmează o pauză plină de speranță. Este doar imaginația mea sau aud într-adevăr broboanele de sudoare căzând ca o ploaie de vară pe agenda de telefon?

Presupun că răspunsul meu ar trebui să fie nemilos, dar util pentru ei. Există o piscină publică lângă Apt, dacă nu vă deranjează să faceți baie în aceeași apă cu câteva sute de mici derviși tuciurii care sunt în vacanță. Apoi este Marea Mediterană, la o oră de mers cu mașina; nu, având în vedere traficul, ar putea lua două ore. Nu uitați să luați niște sticle de Évian în mașină ca să nu vă deshidratați.

Sau ați putea să închideți obloanele ca să nu bată soarele, să vă petreceți ziua în casă și să ieșiți reconfortați în aerul serii. E adevărat că nu v-ați întoarce acasă bronzăți, dar cel puțin nu ați risca să faceți insolație.

Nici n-apucă bine să-mi treacă prin minte aceste sugestii brutale și parșive, când deodată persoana care vorbea până atunci cu disperare în glas răsuflă ușurată. Bineînțeles! Am putea veni mâine dimineață. Facem doar o mică baie fără să vă deranjăm. Nici n-o să știți că am fost.

Au venit însă la prânz, cu niște prieteni. Acum înotă, fac plajă și, spre surprinderea lor, li s-a făcut sete. Iată de ce mă aflu în spatele barului. Soția mea este în bucătărie. Pregătește prânzul pentru șase persoane. Vivent les vacances!

Plimbarea de seară

Câinii fac față arșiței dormind în timpul zilei, întinși pe dalele din curte sau încovrigați la umbra gardului de rozmarin. Ei revin la viață când dispar ultimele raze ale soarelui și cerul începe să se întunece. Adulmecă aerul, se gudură printre picioarele noastre, anticipând plimbarea de seară. Ne luăm lanterna și o pornim spre pădure.

Miroase a ace de pin încinse și a pământ ars, iar când pășim pe o pajiște cu cimbru ne îmbată aroma lui puternică. Gâze minuscule, aproape invizibile foșnesc printre frunzele de merișor sălbatic care crește în neștire.

Sunetele ne încântă: greieri și broaște, muzica discretă care răzbate prin fereastra deschisă a unei case îndepărtate, clinchetele și murmurele de la cina luată pe terasă la Faustin. Pe dealurile din partea cealaltă a văii, nelocuite timp de zece luni pe an, licăresc o mulțime de luminițe, care se vor stinge la sfârșitul lui august.

Ne întoarcem acasă și ne descălțăm. Căldura dalelor de piatră ne invită să înotăm. Ne scufundăm în apa întunecată și apoi bem un ultim pahar de vin. Cerul este presărat cu stele; mâine va fi din nou foarte cald. Ca și astăzi, viața va curge alene.

O mică problemă mecanică

Prietena noastră s-a hotărât să-și schimbe mașina veche cu una nouă, iar tânărul vânzător de la firma căreia i se adresase pentru această tranzacție era decis să-i arate avantajele alegerii

ei. Îmbrăcat în costum în pofida căldurii, se învârtea în jurul mașinii noi, scoțându-i în evidență diferitele atracții cu expresii bombastice, descheindu-și manșetele și zăngănindu-și brățările.

Prietena noastră a răbdat ce a răbdat, dar până la urmă i-a sugerat că un mijloc practic de a aprecia virtuțile mașinii ar fi să facă o scurtă plimbare cu ea.

Bineînțeles, spuse tânărul, mais attention! Își scoase ochelarii de soare pentru a întări efectul. Modelul acesta este mai nervos decât dumneavoastră. Când am adus-o astăzi aici, chiar și eu am fost impresionat. E suficient să apeși ușor pe accelerator și ți-ai luat zborul. O să vedeți.

După ce a aranjat cu multă meticulozitate poziția scaunului de la volan și i-a dat prietenei noastre un ultim avertisment asupra incredibilei viteze cu care va pleca mașina, i-a înmănat cheile.

Motorul a tușit o dată, după care a murit. A doua încercare și a treia nu au avut mai mult succes. Zâmbetul de pe fața tânărului comerciant a dispărut. Era evident că mașina avea nevoie de o mână de bărbat. Se așeză la volan, dar nici el nu reuși s-o pornească. Incredibil! Care poate fi problema? Deschise capota și se uită la motor. Voia să vadă dacă nu s-a întrerupt vreun contact.

Nu cumva, întrebă prietena noastră, mașina are nevoie de benzină? Vânzătorul încercă să-și ascundă disprețul pe care îl resimțea pentru femeile cu cap sec care pun întrebări ridicole, dar, ca să-i facă pe plac, întoarse din nou cheia și verifică rezervorul de benzină. Era complet gol. Sări din mașină ca ars. Din păcate, aici unde se găseau era doar o mică expoziție cu vânzare, nu un garaj, așa că nu aveau benzină. Vor trebui să stabilească o altă întâlnire pentru a vedea cum merge mașina. Ar putea Madame să revină în această după-amiază? Nu? Merde.

Dorința de a încheia tranzacția fu mai puternică decât arșița de afară și pierderea reputației, astfel că tânărul îmbrăcat în costum trebui să meargă pe jos aproape un kilometru până la DN 100 pentru a împrumuta o canistră cu benzină de la cel mai apropiat garaj, lăsând-o pe prietena noastră să supravegheze sala de expoziție. Ea a făcut o glumă în sensul că data viitoare când va dori să cumpere o mașină va veni cu propria ei canistră de benzină, dar gluma nu a fost gustată.

Îngropat până la genunchi în levănțică

M-am apucat să tai levănțica cu o foarfecă de grădină, dar făceam o muncă înceată, de amator. Într-o oră n-am adunat decât vreo zece mănunchiuri. Când a venit Henriette pe la noi cu un coș de vinete, m-am bucurat că am motiv să-mi întrerup activitatea.

Henriette se uită la levănțică, se uită la foarfecă și își exprimă nemulțumirea față de ignoranța vecinului ei. Nu știam cum se taie levănțica? Ce făceam cu foarfecă aia? Unde-mi era la faucille?

Se repezi la furgonetă și aduse o seceră de pe vremuri cu vârful înfipt într-un dop de plută. Era surprinzător de ușoară și avea lama atât de ascuțită că puteam să mă bărbieresc cu ea. Am făcut câteva mișcări prin aer cu ea, dar Henriette își exprimă din nou nemulțumirea. Evident, aveam nevoie de o lecție.

Își sumese fusta și atacă rândul cel mai apropiat de levănțică. Apucă strâns tulpinile lungi cu un braț și le tăie de la rădăcină cu o singură mișcare lină a secerei. În cinci minute tăiasse mai mult decât mine într-o oră. Părea ușor: te apleci, apuci un mănunchi, tai. Asta-i tot.

— Voilà! exclamă Henriette. În copilărie aveam hectare întregi de levănțică în Alpii de Jos. Pe atunci nu erau mașini de secerat. Toată lumea folosea la faucille.

Mi-o dădu înapoi, îmi spuse să-mi păzesc picioarele și se îndreptă spre vie unde o aștepta Faustin.

Nu era atât de ușor pe cât părea. După primele strădanii n-am reușit să fac decât un snop neregulat, cu tulpinile mai mult ciopârțite decât tăiate cum trebuie. Mi-am dat seama că secera era făcută pentru cei care tăiau cu mâna dreaptă, astfel că eu, care sunt stângaci, trebuia să tai ținând-o mai departe de mine. Soția mi-a atras atenția să am grijă de picioare. Ea n-are încredere în mine când e vorba de unelte ascuțite, astfel că se liniști când văzu că tai la depărtare de corp. Cu tot talentul meu de a-mi provoca răni, riscul de amputare părea mic.

Ajunsesem la ultimul mănunchi când s-a întors Henriette. Mi-am ridicat privirea, sperând că o să mă laude, și în momentul acela mi-am tăiat degetul arătător aproape până la os. A curs mult sânge, iar Henriette m-a întrebat dacă îmi fac manichiura. Mă mir uneori ce mult umor are. Peste două zile mi-a făcut cadou o seceră și mi-a zis că nu am voie s-o folosesc decât dacă port mănuși.

Înclinațiile alcoolice ale viespilor

Viespea provensală, deși mică, are o înțepătură foarte dureroasă. Totodată recurge la o metodă neelegantă. Atacă în piscină, după care fuge de la locul infracțiunii. Zboară în spatele victimei care nu bănuie nimic, așteaptă să ridice un braț și – toc! – o înțeapă în subsuoară. Durerea ține câteva ore, ceea ce îi determină deseori pe cei care au fost înțepați o dată să-și pună o îmbrăcămintă de protecție înainte de a se duce să înoate. De aici versiunea locală a concursului Miss Tricou Ud.

Nu știu dacă tuturor viespilor le place apa, dar cele de aici o adoră – plutesc pe marginea piscinei, unde apa este mai puțin adâncă,

dormitează în băltoacele de pe lespezi, pândesc o subsuoară neprotejată unde pielea este sensibilă. Ba s-a întâmplat ca într-o zi să fie atacate nu numai subsuorile, ci și coapsele (evident, unele viespi pot să-și țină respirația și să acționeze sub apă), drept care am fost trimis să caut capcane pentru viespi.

Le-am găsit într-o drogherie, pe o stradă lăturalnică din Cavaillon. Spre norocul meu, în spatele tejghelei era un expert în viespi. Mi-a făcut o demonstrație cu cel mai nou model de capcană, un descendent de plastic al vechilor capcane agățătoare de sticlă, care se mai pot uneori vedea prin talciocuri. Acest model a fost special creat, spuse el, pentru a fi folosit în jurul piscinelor și este fatal pentru viespi.

Obiectul este format dintr-un vas rotund sprijinit pe trei picioare. Pe el este montată o pâlnie cu gura în jos. Ea acoperă perfect vasul pentru ca viespile care au pătruns prin pâlnie să nu mai poată scăpa.

Dar, spuse expertul, asta a fost partea mai simplă. Cu momeala e mai greu. Ea presupune artă, subtilitate. Cum să convingi viespea să renunțe la plăcerea de a înțepa o piele delicată și să intre prin pâlnie în capcană? Ce poate să o ispitească?

După ce stai câțva timp în Provence, te obișnuiești să ți se țină o mică prelegere la fiecare cumpărătură, de la o simplă căpățână de varză (două minute) la patul pe care vei dormi (o jumătate de oră dacă ai probleme cu spatele). În cazul capcanelor pentru viespi trebuie să-ți rezervi între zece și cincisprezece minute. M-am așezat pe scaunul din fața tejghelei și am ascultat cu atenție.

A reieșit că viespilor le place alcoolul. Unele îl preferă îndulcit, altele cu gust de fructe, și mai sunt unele care s-ar târî oriunde pentru o picătură de anason. Este necesar, spuse expertul, să faci experimente, să dozezi diverse arome și

consistențe până ce nimerești combinația care este pe gustul viespilor locale.

El mi-a sugerat câteva rețete de bază: vermouth dulce cu miere și apă, lichior de coacăze diluat, bere neagră amestecată cu marc și pastis curat. Ca o tentatie suplimentară, pâlnia poate fi unsă cu miere pe partea dinăuntru. Sub vasul de dedesubt trebuie să fie puțină apă.

Expertul a pus o capcană pe tejghea și a imitat cu două degete mersul unei viespi.

Aceasta se oprește atrasă de apa de sub vas. Se apropie de apă și atunci simte că deasupra este ceva delicios. Se urcă pe pâlnie ca să vadă despre ce e vorba și sare în cocteil, et voilà – nu mai poate să iasă, fiind prea beată ca să se cațare înapoi prin pâlnie. Moare, dar moare fericită.

Am cumpărat două capcane și am încercat mai multe rețete. Toate au avut succes, ceea ce mă face să cred că la viespi problema cu alcoolul este serioasă. Acum, de câte ori vreun musafir depășește măsura la băutură, spunem despre el că este amețit ca o viespe.

Maladie du Lubéron

Majoritatea indispozițiilor legate de sezonul estival, care pot fi neplăcute, dureroase sau pur și simplu jenante, sunt privite cel puțin cu oarecare compasiune. Un bărbat căruia i s-a făcut rău din cauză că a mâncat cârnați alterați nu revine în societate până nu se restabilește complet. La fel se întâmplă când este vorba de intoxicare cu vin roze, înțepături de scorpion, o supradoză de usturoi sau greața provocată de o expunere prelungită la birocrăția franceză. Suferi, dar suferi singur și în tăcere.

Există și o altă maladie, mai rea decât cea provocată de scorpioni sau de cârnați alterați, de care am suferit și noi și pe care am constatat-o de multe ori la rezidenții permanenți în acest colț

liniștit al Franței. Simptomele apar de obicei pe la mijlocul lui iulie și persistă până la începutul lui septembrie: ochi injectați, căscat, pierderea poftei de mâncare, nervozitate, somnolență și o formă ușoară de paranoia, care se manifestă prin dorința de a te retrage la mănăstire.

Aceasta este la maladie du Lubéron sau astenia socială. Ea provoacă aceeași compasiune ca și problemele pe care le are servitorul unui milionar.

Dacă examinăm pacienții – rezidenții permanenți – ne dăm seama ce se întâmplă. Rezidenții permanenți își au munca lor, prietenii lor, ritmul lor de viață liniștit. Ei au optat în mod deliberat să locuiască în Lubéron, și nu într-o capitală cosmopolită, deoarece au vrut să scape de hărmălaia de la oraș, dacă nu de tot, măcar în bună parte. Această excentricitate este înțeleasă și tolerată zece luni pe an.

Încearcă să explici situația în iulie și august. Te năpădesc musafirii, care vin plini de forțe proaspete direct de la aeroport sau încălziți de pe autostradă. Ei vor să ducă o viață socială, să cunoască localnici. S-a dus naibii cititul în hamac sau plimbatul în pădure. Adio singurătate; ei vor cât mai multă lume – la prânz, la un pahar de băutură, la cină – astfel că în permanență curg invitațiile și contra-invitațiile. Nu e zi a săptămânii în care să nu ducem viață socială.

Când se sfârșește vacanța și se dă o ultimă cină însoțită de numeroase sticle de băutură, este posibil să apară chiar și pe fețele musafirilor urme de oboseală. Nu-și închipuiau, spun ei, că aici viața este atât de agitată. Mai în glumă, mai în serios, declară că au nevoie de odihnă ca să-și revină de pe urma vânzolelii din ultimele zile. Întotdeauna este așa? Cum de rezistați?

Nu este întotdeauna așa, și nu rezistăm. Ca mulți dintre prietenii noștri, cădem lați de oboseală între două vizite, nu dăm curs nici unui fel de program, mâncăm puțin și nu bem mai

deloc, ne culcăm devreme. În fiecare an, după ce se liniștesc lucrurile, discutăm cu alți membri ai asociației rezidenților nefericiți despre modalitatea de a suporta vara mai ușor.

Cu toții cădem de acord că singura soluție este fermitatea.

Să spui, „nu” mai des decât, „da”. Să nu te înduioșezi în fața unui vizitator care nu a găsit cameră la hotel, a unui copil care nu beneficiază de o piscină, a unui turist disperat care și-a pierdut portofelul. Fii ferm; poți să ajuți, să fii amabil, uneori poți să fii nepoliticos, dar mai presus de toate, fii ferm.

Cu toate acestea știu – și toți știm – că la vară va fi la fel.

Cred că ar trebui să ne bucurăm. Și poate că ne-am bucura dacă nu am fi extenuați.

Place du village

Accesul mașinilor în piața din sat a fost interzis. Pe cele trei laturi ale ei au fost instalate tarabe sau mese cu pedestal. Pe cea de-a patra latură s-a improvizat o stradă împodobită cu becuțe colorate. În fața cafenelei, unde se afla de obicei un rând de măsuțe și scaune, acum sunt de zece ori pe atât. A fost angajat încă un chelner ca să poată servi mulțimea de clienți care se întinde de la măcelărie până la oficiul poștal. Copiii fugăresc câinii, șterpelesc zahăr cubic de pe mese și se feresc de bastoanele bătrânilor pe care aceștia le agită, prefăcându-se mânioși. Nimeni nu se va culca devreme în seara aceasta, pentru că este sărbătoarea anuală a satului, la fête votive.

Sărbătoarea începe după-amiaza târziu cu un pot d'amitié în piață și cu deschiderea oficială a tarabelor. În spatele lor stau meșteri locali, cu fețele proaspăt bărbierite. Ei țin câte un pahar în mână sau fac ultimele ajustări la mărfurile expuse. Se pot vedea de toate: ceramică și bijuterii, miere

și esență de lavandă, țesături de mână, obiecte din fier, picturi și sculpturi în lemn, cărți, ilustrate, articole de piele, tirbușoane cu mânere din lemn de măslin, săculețe cu ierburi uscate. Femeii care vinde pizza îi merg afacerile strălucit după primul pahar de vin care deschide pofta de mâncare a celor prezenți.

Oamenii se plimbă de colo-colo, mănâncă, mai dau o raită prin piață. Se lasă înserarea. Domnește o atmosferă plăcută. Munții se zăresc în depărtare ca niște movile întunecate proiectate pe cer. Un trio de acordeoane începe să cânte pe estradă primul dintr-o sută de paso doble, în timp ce grupul rock din Avignon care se va produce mai târziu se antrenează în cafenea cu bere și pastis.

Apar primii dansatori – un bătrân cu nepoțica lui. Fetița își presează nasul de catarama de la cureaua bunicului, iar el o ține cu piciorușele pe picioarele lui într-un echilibru precar. Li se alătură o familie formată din mamă, tată și fiică, dansând à trois și apoi câteva cupluri mai în vârstă, care au o ținută rigidă, iar pe fețele lor se vede concentrarea când încearcă să-și amintească pașii pe care i-au învățat cu cincizeci de ani în urmă.

Dansul paso doble se încheie cu un acord final al acordeoanelor și cu un bubuit de tobe, iar grupul rock își face încălzirea timp de cinci minute cu ciupituri electronice care se izbesc de zidurile vechi de piatră ale bisericii de peste drum de estradă.

Solista grupului, o tânără bine făcută, cu pantaloni lycra strâmți, de culoare neagră, și cu o perucă portocalie țipătoare, a atras un public numeros înainte de a scoate un sunet. Un bătrân cu o șapcă al cărei cozoroc aproape îi atinge bărbia proeminentă, și-a tras un scaun de la cafenea și s-a așezat în dreptul microfonului. Când solista începe să cânte, câțiva băieți din sat, încurajați de exemplul bătrânului, ies din mulțime

și vin lângă scaunul lui. Toți se uită hipnotizați la bazinul negru lucios care se rotește deasupra capetelor lor.

Fetele din sat, lipsite de parteneri, dansează unele cu altele, cât mai aproape de băieții care stau cu spatele, fascinați de solistă. Unul dintre chelneri pune tava deoparte și se înclină în fața unei fete drăguțe care stă cu părinții. Ea roșește și își pleacă ochii, dar mama o îndeamnă să danseze. Du-te. Acuși se termină vacanța.

După o oră de muzică ce amenință să spargă geamurile caselor din jurul pieței, grupul interpretează ultimul cântec. Cu un patos demn de Piaf într-o noapte tristă, solista ne oferă Comme d'habitude, pe care îl încheie cu un suspin. Capul ei portocaliu se pleacă peste microfon. Bătrânul, vădit mulțumit, bate cu bastonul în caldarâm. Dansatorii se întorc în cafenea să vadă dacă a mai rămas bere.

În mod normal ar fi trebuit să se lanseze feux d'artifice din câmpul de lângă monumentul ridicat în memoria războiului. Anul acesta, din cauza secetei, sunt interzise focurile de artificii. Dar a fost o serbare reușită. Ați văzut cum a dansat poștașul?

ARESTAȚI CÂINELE!

Un prieten din Londra mă mai ține la curent cu subiecte de importanță internațională care s-ar putea să nu fie prezentate în *Le Provençal*. La un moment dat mi-a trimis un extras din *The Times* care m-a tulburat profund. Relata o faptă de o ticăloșie de nedescris, un cuțit înfipt în partea cea mai sensibilă a anatomiei unui francez.

O bandă de ticăloși importaseră trufe albe (denumite uneori cu dispreț trufe „industriale”) din Italia și le vopsiseră cu coloranți extrași din frunze de nuc până când deveniseră destul de întunecate pentru a putea trece drept trufe negre. Acestea din urmă, după cum bine știe orice gurmand, au infinit mai multă savoare decât suratele lor albe și sunt infinit mai scumpe. Cred că reporterul de la *The Times* subestimase considerabil prețurile. El pomenise de patru sute de franci kilogramul, ceea ce ar fi produs consternare la „Fauchon” în Paris, unde le văzusem rânduite în vitrină ca niște giuvaeruri la prețul de șapte mii de franci kilogramul.

Dar nu asta era problema. Ceea ce conta era natura infracțiunii. Papilele gustative ale francezilor care se autointitulează campioni mondiali în ale gastronomiei, au fost induse în eroare, iar portofelele le-au fost golite. Și unde mai pui că nici măcar nu era vorba de trufe autohtone de categoria a doua, ci de niște nenorocite de trufe din Italia – *Italia*, pentru Dumnezeu!

Am auzit o dată un francez exprimându-se foarte depreciativ despre mâncarea italienească: macaroane și nimic altceva. Și totuși, sute, dacă nu mii de trufe negre italienești falsificate fuseseră îngurgitate de stomacurile franceze, atât de

cunoscătoare. Această escrocherie grosolană era o umilință greu de suportat.

Povestea mi-a amintit de Alain, care se oferise să mă ia într-o zi cu el la cules de trufe în zona Muntelui Ventoux. Voia să-mi demonstreze aptitudinile purcelușei sale miniaturale. Când l-am sunat mi-a spus că sezonul este slab, din cauza secetei de peste vară. În plus, experimentul cu purcelușa fusese un eșec. Nu era pentru așa ceva. Totuși, avea niște trufe, dacă eram interesați, mici, dar bune. Am stabilit să ne întâlnim în Apt unde urma să discute cu cineva referitor la achiziționarea unui câine.

În Apt există o cafenea care în zilele de târg este plină cu vânzători de trufe. În așteptarea clienților își petrec timpul trișând la cărți și laudându-se cât au reușit să câștige vânzând vreunui parizian aflat în trecere o sută cincizeci de grame de noroi și ciuperci. Au cântare de buzunar și cuțite vechi cu mânere de lemn cu care crestează trufa pentru a dovedi că nu este neagră numai la suprafață. Din sacii de pânză de pe mese se degajă un iz de pământ, de ceva aproape putred, care se combină cu mirosul de cafea și de tutun. Oamenii sorb din vinul roze și vorbesc uneori în șoaptă pentru a nu fi auziți de ceilalți.

În timp ce-l așteptam pe Alain, am urmărit cu privirea doi bărbați care stăteau aplecați peste paharele lor de băutură, cu capetele apropiate, uitându-se din când în când împrejur. Unul dintre ei scoase un stilou crăpat și scrisese ceva în palmă. Îi arătă celuilalt ce scrisese, apoi scuipă în palmă și șterse cu grijă orice urmă. Ce să fi fost? Noul preț pe kilogram? Cifra unui seif de la banca de vizavi? Sau un avertisment? *Nu spune nimic. Ne urmărește un bărbat cu ochelari.*

Iată-l și pe Alain. Toate privirile din cafenea s-au întors spre el, așa cum se întorseseră și spre mine. Mă simțeam de parcă aș fi fost pe punctul de

a săvârși ceva periculos și ilegal, și nu să cumpăr ingrediente pentru o omletă.

Adusesem cu mine articolul din *The Times*, dar Alain știa de mult toată povestea. O auzise de la un prieten din Périgord, unde a stârnit pe drept cuvânt indignarea neguțătorilor de trufe cinstiți și grave suspiciuni în mințile cumpărătorilor.

Alain venise la Apt pentru a începe negocierile în vederea cumpărării unui câine antrenat pentru descoperirea trufelor. Îl cunoștea pe stăpân, dar nu prea bine, și de aceea afacerea va lua ceva timp. Prețul cerut era substanțial, douăzeci de mii de franci, și nu se lua nimic pe încredere. Vor fi aranjate probe pe câmp, se va stabili vârsta câinelui și vor fi demonstrate rezistența la efort și talentele de depistare după miros. Nu se știe niciodată.

L-am întrebat de purcelușa miniaturală. Alain a dat din umeri și a arătat cu degetul la gât în semn că a tăiat-o. Până la urmă, spuse el, dacă nu ești pregătit să accepți inconvenientele unui porc de mărime normală, câinele este singura soluție. Dar să găsești câinele potrivit, un câine care să merite greutatea sa în bancnote, nu e deloc ușor.

Nu există o rasă a câinilor de trufe. Majoritatea câinilor de trufe pe care îi văzusem erau niște creaturi mici, greu de clasificat, care chelălăiau mai tot timpul. Se părea că în urmă cu multe generații în arborele lor genealogic fusese implicat un terrier. Alain însuși avea un alsacian bătrân care, la vremea lui, lucrase bine. Totul era o chestiune de instinct individual și de antrenament. Nu există garanția că un câine care a dat rezultate la un stăpân va da rezultate și la altul. Alain își aminti de ceva și zâmbi. Circula o poveste. I-am umplut din nou paharul și mi-a spus-o pe îndelete.

A fost odată în St. Didier un om care avea un câine în stare să găsească trufe acolo unde niciun alt câine nu găsea. În timpul iernii, când ceilalți culegători se întorceau cu o mână de trufe, omul

din St. Didier venea la cafenea cu sacul burdușit. Câinele era o minune, iar stăpânul nu contenea să-l laude pe micul Napoleon, cum îl numea el, pentru că avea un nas care valora aur.

Mulți râvneau la Napoleon, dar de câte ori se ofereau să-l cumpere, stăpânul lui refuza. Până când a intrat în cafenea un bărbat care a pus pe masă patru pachete de bani legate laolaltă, patruzeci de mii de franci. Era un preț extraordinar și, cu o părere de rău vădită, a acceptat în cele din urmă. Napoleon a plecat cu noul său stăpân.

Tot restul sezonului nu a găsit nicio trufă. Noul proprietar era furios la culme. L-a adus pe Napoleon la cafenea și a cerut banii înapoi. Vechiul proprietar i-a spus să se ducă să învețe cum se găsesc trufe. Un asemenea *imbécile* nu merita un câine ca Napoleon. Au mai fost schimbate și alte cuvinte neplăcute, dar nici gând ca banii să fie înapoiți.

Noul proprietar s-a dus la Avignon să-și ia un avocat. Acesta, ca toți avocații, i-a spus că problema este complicată. Nu exista niciun precedent la care să se refere, nu exista în îndelungata istorie a dreptului francez, bazată pe documente bine puse la punct, niciun caz care să prezinte situația unui câine ce nu-și face datoria. Era fără îndoială o dispută care va trebui să fie hotărâtă de un judecător cu multă înțelepciune.

După luni de zile de consultații, cei doi au apărut la tribunal. Judecătorul, un om deosebit de conștiincios, a cerut ca toți inculpații să fie prezenți. Prin urmare a fost trimis un jandarm să aresteze câinele și să-l aducă la tribunal ca probă materială.

Dacă prezența câinelui în boxă l-a ajutat sau nu pe judecător în deliberările sale nu se știe, dar acesta a dat următorul verdict: Napoleon trebuie înapoiat fostului proprietar, care va plăti jumătate din prețul pe care îl obținuse pe el, permițându-i-se să păstreze cealaltă jumătate ca o compensație

pentru faptul că nu a beneficiat de serviciile câinelui un timp.

Reuniți, Napoleon și vechiul său stăpân, s-au mutat din St. Didier într-un sat la nord de Carpentras. Doi ani mai târziu a apărut un caz identic, cu deosebirea că din cauza inflației suma de bani a fost mai mare. Napoleon și stăpânul său dăduseră din nou lovitura.

Dar era ceva ce nu înțelegeam. Dacă patrupeleul era atât de eficient în descoperirea trufelor, stăpânul lui ar fi scos mai mulți bani punându-l la treabă decât vânzându-l, chiar dacă se alegea din nou cu câinele și jumătate din bani după ce avea loc procesul la tribunal.

Ah, spuse Alain, ați crezut, ca toți ceilalți, că trufele aduse la cafenea fuseseră găsite de Napoleon.

Non?

Non. Ele erau păstrate în *congélateur* și aduse o dată sau de două ori pe săptămână. Câinele acela nu era în stare să găsească nici măcar un cotlet de porc într-o măcelărie. Nu avea miros.

Alain își termină vinul.

— Un asemenea câine nu se cumpără la cafenea. Trebuie să-l vezi la lucru. Se uită la ceas. Am timp să mai beau un pahar. Și dumneavoastră?

Întotdeauna, i-am răspuns. Mai știa și altă poveste?

— Ca scriitor, asta o să vă placă, spuse el. S-a întâmplat cu mulți ani în urmă. Mi s-a spus că e adevărată.

Un țăran avea o parcelă de pământ la mică depărtare de casă. Nu era mare, nici două hectare, dar era plină de stejari bătrâni, astfel că iarna se găseau aici multe trufe, ceea ce îi dădea posibilitatea țăranului să trăiască fără griji tot restul anului. Porcul său nici nu trebuia să caute prea mult. An de an, trufele creșteau, mai mult sau mai puțin, în aceleași locuri în care crescuseră și înainte. Era ca și cum ai fi găsit bani sub copaci.

Dumnezeu era bun, iar bătrânețea țăranului asigurată.

Vă puteți imagina supărarea țăranului când descoperi într-o dimineață pământul proaspăt scormonit. Probabil că în timpul nopții trecuse pe acolo un câine sau chiar un porc rătăcit. Puțin mai încolo observă un muc de țigară strivit cu piciorul, o țigară de lux, cu filtru, nu din acelea din care fuma el. Și bineînțeles nu o lăsase un porc rătăcit. Era foarte alarmant.

Mergând de la un copac la altul îngrijorarea lui creștea. Pământul era răscolit în multe locuri, iar pe pietre se vedeau zgârieturi proaspete care nu puteau fi făcute decât de un baston special pentru truțe.

Nu putea fi vreunul dintre vecinii săi. Îi cunoștea din copilărie. Probabil un străin, cineva care nu știa că parcela aceea prețioasă este a lui.

Fiind un om cu judecată, s-a gândit că un străin n-avea cum să știe dacă pământul era proprietate privată sau nu. Gardurile și indicatoarele erau scumpe, iar el nu le considerase niciodată necesare. Pământul era al lui și toată lumea știa acest lucru. Evident, timpurile se schimbaseră și în zonă veneau din ce în ce mai mulți străini. Se duse în cel mai apropiat oraș în după-amiaza aceea și cumpără mai multe indicatoare: *Propriété privée*, *Défense d'entrer* și, ca o măsură suplimentară, câteva pe care scria *Chien méchant*. A muncit cu nevasta lui până seara târziu ca să le instaleze în jurul lotului de pământ.

Au trecut câteva zile și se părea că străinul cu bastonul de truțe nu mai dăduse pe acolo, ceea ce îl mai liniști pe țăran. Nu fusese nimic intenționat, deși, se întreba el, de ce ar umbla un om nevinovat după truțe în timpul nopții?

Și iată că s-a întâmplat din nou. Indicatoarele fuseseră ignorate, proprietatea fusese violată și cine știe câte ciuperci negre de toată frumusețea fuseseră scoase din pământ la adăpostul

întinericului. Nu se mai punea problema că nimerise acolo din greșeală un căutător neobosit de trufe. Era un *braconnier*, un hoț care opera noaptea cu scopul de a profita de singura sursă de venit a unui bătrân.

În seara aceea, în timp ce cinau, țăranul și nevasta lui se sfătuiră ce să facă. Puteau, bineînțeles, să cheme poliția. Dar întrucât trufele – sau cel puțin banii obținuți din vânzarea trufelor – nu existau oficial, nu era prudent să fie implicate autoritățile. S-ar fi pus întrebări despre valoarea lucrurilor furate, or asemenea informații era bine să-și păstreze caracterul particular. În plus, pedeapsa pentru braconaj în cazul trufelor, chiar dacă era vorba de închisoare, nu ar fi compensat miile de franci care se îndesau acum în buzunarele adânci ale braconierului.

Cei doi au hotărât, așadar, să recurgă la o dreptate mai aspră, care să le aducă și lor o satisfacție. Țăranul se duse la doi dintre vecinii săi, care vor înțelege, desigur, ce trebuia făcut.

Aceștia au fost de acord să-l ajute. Timp de câteva nopți lungi și reci au pândit cu pușca în mână printre stejari, întorcându-se acasă dimineața ușor amețiți din pricina rachiului pe care erau nevoiți să-l bea pentru a rezista la frig. În sfârșit, într-o noapte, când norii acoperiseră luna, iar Mistralul le biciuia fețele, cei trei bărbați au zărit farurile unei mașini. Aceasta se opri la capătul unei poteci pline de noroi, cam la o distanță de două sute de metri în josul dealului.

Motorul s-a oprit, farurile au fost stinse, portierele au fost deschise și apoi închise fără zgomot. S-au auzit voci și apoi a apărut lumina unei lanterne care urca încet spre ei.

Primul care a ajuns la copaci a fost câinele. Acesta, simțind prezența oamenilor, începu să latre – un lătrat puternic, nervos, urmat de îndată de un *ssst!* Braconierul încerca să-l potolească. Cei trei bărbați își dezmoțiră degetele pentru a apuca

puștile mai bine. Țăranul păgubit ridică lanterna pe care o adusese special pentru ambuscadă.

Lumina a căzut asupra braconierilor în timp ce intrau într-un loc deschis. Era o pereche de vârstă mijlocie care nu ieșea din comun. Femeia căra un săculeț, iar bărbatul ținea o lanternă și un baston pentru trufe. Erau în flagrant delict.

Cei trei bărbați, etalându-și artileria, se apropiară de cuplu. Aceștia n-au opus nicio rezistență și, cu țeava puștilor sub nas, au recunoscut imediat că ei fuseseră mai înainte ca să fure trufe.

Câte trufe? întrebă țăranul bătrân. Două kilograme? Cinci kilograme? Mai mult?

Tăcere din partea braconierilor. Tăcere și din partea celor trei care se gândeau cum să procedeze. Trebuia să se facă dreptate; și mai important decât dreptatea, trebuiau recuperați banii. Unul dintre ei îi șopti ceva la ureche bătrânului și acesta dădu din cap. Da, asta vom face. El anunță verdictul tribunalului improvizat.

La ce bancă depunea banii braconierul? La Nyons? *Ah bon*. Dacă pornești acum pe jos vei fi acolo când se deschide. Scoți treizeci de mii de franci și îi aduci aici. Noi îți vom ține aici mașina, câinele și nevasta până te întorci.

Braconierul purcese la drum. Erau patru ore de mers pe jos până la Nyons. Câinele a fost legat în fața mașinii, iar soția a fost instalată pe bancheta din spate. Cei trei bărbați s-au înghesuit și ei în mașină. Era o noapte rece. Mai moțăiau puțin, mai luau câte o dușcă de rachiu.

S-au ivit zorile, s-a făcut dimineața, apoi a venit prânzul...

Alain își întrerupse povestirea.

— Sunteți scriitor, spuse el. Cum credeți că s-a terminat?

Am dat două variante, dar niciuna n-a fost bună. Alain râse.

— A fost foarte simplu, deloc *dramatique*, adăuga el. Poate doar pentru nevasta lui. Braconierul s-a dus la banca din Nyons și a scos toți banii pe care îi avea, după care – *pouf!* – a dispărut.

— Nu s-a întors niciodată?

— Nimeni nu l-a mai văzut.

— Nici nevasta?

— Bineînțeles că nici nevasta. Nu ținea deloc la ea.

— Și țăranul?

— A murit de inimă rea.

Alain îmi spuse că trebuie să plece. I-am plătit trufile și i-am urat să aibă noroc cu noul câine. Când am ajuns acasă am tăiat o trufă în două ca să mă asigur că e veritabilă, neagră și pe dinăuntru. Alain părea un om de treabă, dar nu se știe niciodată.

VIAȚA VĂZUTĂ ÎN ROZ

— Ați început să aveți aerul unor localnici.

Nu știu dacă a fost o glumă, o insultă sau un compliment, dar așa ne-a spus londonezul care a picat pe neașteptate și a rămas la masa de prânz. Nu-l văzuserăm de cinci ani. Era vădit curios să constate efectele vieții în Provence asupra noastră. Ne cerceta cu atenție, încercând să descopere semne de deteriorare morală și fizică.

Noi nu ne dădeam seama că ne-am schimbat, dar el era sigur, deși nu putea să precizeze în ce fel anume. În lipsa unor manifestări evidente cum ar fi delirium tremens, o engleză stâlcită sau o senilitate prematură, ne-a taxat cu vorbele „ați început să aveți aerul unor localnici” – o afirmație vagă, ușor de făcut și atotcuprinzătoare.

În timp ce se îndepărta cu mașina lui curată, prevăzută cu o antenă de telefon care flutura veselă în aer, m-am uitat la Citroenul meu vechi și prăfuit, fără facilități de comunicare. Era într-adevăr o mașină autohtonă. În comparație cu felul în care era îmbrăcat vizitatorul nostru aflat în drum spre Coasta de Azur, eu arătam ca un băstinaș – purtam o cămașă ponosită, pantaloni scurți și nu aveam pantofi în picioare. Mi-am amintit apoi ce des se uita la ceas în timpul prânzului. Avea o întâlnire cu niște prieteni în Nisa, la 6.30. Nu mai târziu, nu cândva în cursul serii, ci la 6.30 fix. Noi nu mai țineam de mult la niște ore exacte, și asta pentru că localnicii nu puneau preț pe așa ceva. Ne dădeam întâlniri la ore aproximative. Un alt obicei autohton.

Cu cât mă gândeam mai mult la acest lucru, cu atât îmi dădeam seama că trebuie să ne fi schimbat. Eu n-aș zice că am căpătat aerul unor localnici, dar exista o mulțime de diferențe între

stilul nostru vechi de viață și cel nou, iar noi nu am făcut decât să ne adaptăm. N-a fost greu. Majoritatea schimbărilor din felul nostru de trai au avut loc treptat, într-un mod plăcut, aproape imperceptibil. Și, cred eu, toate schimbările au fost spre bine.

Nu ne mai uităm la televizor. Nu a fost o decizie luată anume pentru a consacra mai mult timp activităților intelectuale; pur și simplu așa s-a întâmplat. În timpul verii, privitul la televizor nu se compară cu contemplarea cerului pe înserate. În timpul iernii nu poate concura cu cina. Televizorul a fost surghiunit într-un bufet pentru a crea mai mult spațiu pentru cărți.

Mâncăm mai bine decât înainte și probabil mai ieftin. Este imposibil să stai câtva timp în Franța și să rămâi imun la entuziasmul național pentru mâncare, și apoi cine ar dori acest lucru? De ce să nu faci o plăcere zilnică dintr-o necesitate zilnică? Ne-am adaptat ritmului gastronomic al Provencei profitând de ofertele speciale puse la dispoziție de natură în tot timpul anului: sparanghel, fasole verde extrafină, cu păstăile puțin mai groase decât bețele de chibrituri, cireșe, vinete, dovlecei, ardei, piersici, caise, pepeni, struguri, sfeclă, ciuperci sălbatice, măslina, trufe – fiecare anotimp cu ofertele lui. Cu excepția trufelor, care sunt scumpe, nimic nu costa mai mult de câțiva franci kilogramul.

Cu carnea lucrurile stau altfel. Prețurile din măcelarii îl înfioară pe vizitator. Provence nu este un ținut al vitelor, așa că englezul care dorește un biftec într-o duminică trebuie să aibă carnetul de cecuri la el și să fie pregătit pentru o dezamăgire, deoarece carnea de vacă nu este nici ieftină, nici moale. Dar mielul, mai ales din zona de lângă Sisteron, unde oile pasc tot felul de ierburi aromate, are un gust minunat. Ar fi o crimă să-l asezonezi cu un sos de mentă. Iar în ceea ce privește porcul, orice parte a lui este bună.

Chiar și așa, mâncăm acum mai puțină carne: câte un pui de Bresse, vânat de iepure pe care ni-l aduce Henriette, afumături când scade temperatura și urlă Mistralul în jurul casei – din când în când, carnea este minunată. Consumul de carne zi de zi este un obicei care ține de trecut. Sunt atâtea altele: pește din Mediterana, paste făinoase, nenumărate rețete de preparare a legumelor, zeci de sortimente de pâine, sute de feluri de brânză.

Poate că ne-am schimbat dieta și modul de preparare a mâncării, întotdeauna cu ulei de măsline, dar cert este că amândoi am dat jos din greutate. Nu mult, dar suficient pentru a provoca o oarecare surpriză prietenilor noștri, care se așteaptă să ne vadă cu burți revărsate, așa cum se întâmplă uneori cu oamenii pofticioși care au norocul să mănânce în Franța.

Chiar dacă nu în mod deliberat, facem și mai multe exerciții fizice. Nu contorsiunile însoțite de grimase ale unor femei numai piele și os, îmbrăcate în costume de gimnastică, ci exercițiile care apar în mod natural ca o consecință a vieții duse într-o climă care-ți permite să petreci opt sau nouă luni pe an în aer liber. Nu e vorba de impunerea unei discipline, ci doar de micile imperative ale vieții la țară – aducerea buștenilor pentru foc, plivitul buruienilor, curățirea șanțurilor, plantarea răsadurilor, tăierea lăstarilor din vie, operațiune care te obligă să te apleci și să te ridici. Și în fiecare zi, pe orice fel de vreme, mersul pe jos.

Mulți dintre cei care stau la noi un timp refuză să creadă că mersul pe jos este un exercițiu greu. Nu este un efort dramatic, nu te istovește, nu se face într-un ritm rapid, nu este violent. Toată lumea merge pe jos, spun ei. Nu poți să numești asta exercițiu. În cele din urmă, dacă insistă, îi luăm la o plimbare, împreună cu câinii.

În primele zece minute se merge relaxat, de-a lungul potecii de la poalele muntelui. Nimic greu,

nimic solicitant. E o plăcere sa respiri puțin aer proaspăt și să admiri priveliștea Muntelui Ventoux în depărtare. Dar unde e exercițiul? întreabă ei. Nici măcar nu gâfâie.

Apoi facem un ocol și o luăm pe drumul care duce spre pădurea de cedri. Aceasta se întinde pe creasta Munților Lubéron. Nu mai călcăm pe solul nisipos acoperit cu ace de pin. Începem să urcăm o pantă stâncoasă, cu porțiuni de grohotiș. După cinci minute nu se mai fac remarci trufașe cum că mersul pe jos este un exercițiu pentru bătrâni. După zece minute nu se mai fac niciun fel de remarci. Se aude doar respirația din ce în ce mai grea însoțită de tuse. Poteca șerpuiește printre bolovani și pe sub crengi care uneori sunt atât de joase încât trebuie să te apleci până la pământ. Vârful nu se zărește deloc; se văd doar o sută de metri, sau cam așa ceva, de drum îngust, pietros, abrupt, care dispare după o stâncă. Nu mai ai putere decât cel mult să tragi o înjurătură când ți se răsucesc glezna pe grohotiș. Mușchii picioarelor sunt înfierbântați, plămânii respiră din greu. Căinii o iau înainte, iar noi suntem înșirați în spatele lor, la intervale neregulate; cei mai puțin rezistenți merg poticnindu-se, cu spatele încovoiat și cu mâinile în șold. Din cauza mândriei nu se opresc ca să-și mai tragă sufletul. Nu vor mai afirma niciodată că mersul pe jos nu poate fi considerat un exercițiu fizic.

Răsplata pe care o primești când ajungi în vârful este peisajul extraordinar, uneori straniu, dar întotdeauna fascinant. Cedrii sunt magnifici, iar când sunt acoperiți de zăpadă ai impresia că te afli într-o țară de basm. Dincolo de ei, pe versantul de sud al muntelui, este un povârniș arid, îndulcit doar din loc în loc cu tufe de cimbri și merișor, care reușesc să răzbată printre crăpăturile stâncilor.

În zilele senine, după ce încetează să bată Mistralul și aerul devine limpede, se deschide o panoramă largă, până la mare, și ai impresia că te

afli la sute de kilometri de restul lumii. Am întâlnit o dată un țăran acolo sus, pe un drum forestier care șerpuia printre cedri. Mergea pe o bicicletă veche, cu o pușcă pe umăr. Era însoțit de un câine care sărea pe lângă el. Fiecare dintre noi a fost uluit să vadă o altă ființă omenească. De obicei nu prea trece nimeni pe acolo. Singurul zgomot care se aude este vântul șuierând printre copaci.

Zilele se scurg încet, dar săptămânile zboară. Noi măsurăm acum anul într-un mod care are puțin de a face cu calendarele și datele fixe. În februarie îmbobocește migdalul. Urmează câteva săptămâni de muncă asiduă în grădină, deoarece se apropie primăvara și trebuie puse la punct o serie de lucruri despre care am tot discutat în timpul iernii. Primăvara înfloresc cireșii, se înmulțesc buruienile și apar primii musafiri ai anului, care speră să aibă parte de o vreme subtropicală și deseori se aleg numai cu vânt și ploaie. Vara poate să înceapă în aprilie, dar poate să înceapă și în mai. Știm că a venit când ne telefonează Bernard, care se oferă să ne ajute la curățarea piscinei.

În iunie sunt macii, în iulie seceta, în august furtunile. Apoi încep să ruginască frunzele din vii, vânătorii ies din lânzezeala din timpul verii, se culeg strugurii, apa din piscină devine din ce în ce mai rece. O scufundare la mijlocul zilei este considerată un act masochist. Trebuie să fie sfârșitul lui octombrie.

Iarna se iau o mulțime de hotărâri bune, iar unele dintre ele chiar sunt îndeplinite. Se taie un pom uscat, se construiește un zid, se vopsesc scaunele de grădină, iar când avem puțin timp liber punem mâna pe dicționar și ne reluăm lupta cu limba franceză.

Franceza noastră s-a îmbunătățit, iar gândul de a petrece o seară într-o companie eminentă franceză nu ne mai sperie, cum se întâmpla la început. Dar mai este mult până să ajung să folosesc cuvintele pe care le utilizam atât de des în

compunerile mele școlare. Trebuie să ne străduim mai mult. Ne croim drum cu greu prin cărți de Pagnol, Giono și Maupassant, cumpărăm regulat ziarul *Le Provençal*, ascultăm la radio buletinele de știri care sunt citite cu o viteză năucitoare și încercăm să descifrăm misterele unei limbi despre care ni se spune mereu că este cât se poate de logică.

Cred că este o legendă, născocită de francezi pentru a-i zăpăci pe străini. Unde este logica, de exemplu, în genurile acordate numelor proprii și substantivelor. De ce Rhônul este masculin și Durance feminin? Este vorba de două fluvii și dacă trebuie să aibă un sex, de ce să nu fie același? Când i-am cerut unui francez să-mi explice acest lucru, el mi-a ținut o disertație despre izvoare, râuri și fluvii, care, după părerea lui, răspundea la întrebare în mod concludent și, bineînțeles, logic. Apoi a trecut la oceanul masculin, la marea feminină, la lacul masculin și băltoaca feminină. Nici apa nu mai știe ce-i cu ea.

Prelegerea nu a avut darul să-mi schimbe teoria, și anume că genurile există numai pentru a-ți îngreuna viața. Ele au fost atribuite într-un mod capricios și arbitrar, uneori cu lipsă de considerație pentru acuratețea anatomică. Cuvântul francez pentru latinescul *vagina* este *vagin*. *Le vagin*. Masculin. Cum poate studentul nedumerit să aplice logica la o limbă în care *vagina* este masculin?

Mai există apoi androginul *lui*, care ne pândește la începutul multor propoziții. În mod normal se referă la masculin. În unele construcții denotă un feminin. De multe ori nu ne dăm seama de gen decât după ce se mai face o precizare, ca de exemplu: *Je lui ai téléphoné* (I-am telefonat), *mais elle était occupée* (dar era ocupată). Un mister de scurtă durată, desigur, dar care poate încurca un novice, mai ales când prenumele acestui *lui* este și

o combinație de masculin și feminin, precum Jean-Marie sau Marie-Pierre.

Și asta nu e cel mai rău. Evenimente ciudate și nenaturale au loc în fiecare zi în regulile sintaxei franceze. Într-un articol recent de ziar care relatează căsătoria cântărețului de rock Johnny Hallyday se întrerupe la un moment dat descrierea rochiei de mireasă și i se dă o lovitură lui Johnny. *Il est une grande vedette* se spune în articol. (El este o mare vedetă.) În spațiul unei singure propoziții, starul și-a schimbat sexul, și asta chiar în ziua nunții.

Probabil că din cauza acestor situații confuze care te lasă perplex, franceza a fost timp de secole limba diplomației, un domeniu în care simplitatea și claritatea nu sunt considerate necesare sau de dorit.

Într-adevăr, o propoziție bine adusă din condei, dar neclară din cauza regulilor gramaticale și deci pasibilă de mai multe interpretări, este mai puțin probabil să-l pună pe un ambasador într-o situație dificilă decât niște cuvinte simple care înseamnă exact ceea ce exprimă. Un diplomat, după părerea lui Alex Dreier, este „acela care gândește de două ori înainte de a nu spune nimic”. Nuanțele și lipsa de precizie sunt esențiale, iar franceza pare a fi fost inventată pentru a permite acestui balast lingvistic să încarce fiecare propoziție.

Dar este o limbă frumoasă, romantică și suplă, chiar dacă nu este cazul ca un curs de franceză să fie numit în mod reverențios „cours de civilisation” de către cei care o consideră o comoară națională și un exemplu strălucit de cum trebuie cineva să vorbească. Ne putem imagina disprețul puriștilor la auzul ororilor străine care se strecoară acum în franceza cotidiană.

Totul a început probabil când *le weekend* a trecut Canalul Mânecii și a ajuns la Paris cam în același timp în care proprietarul unui club de noapte din Place Pigalle și-a botezat stabilimentul „*Le Sexy*”. Inevitabil, aceasta a dus la

dezgustătoare inovație *le weekend sexy*, spre deliciul proprietarilor de hotel din Paris și spre disperarea omologilor lor din Brighton și din alte stațiuni mai puțin binecuvântate erotic.

Invazia limbii nu s-a oprit în dormitor. Ea s-a infiltrat și în birouri. Funcționarul are acum *un job*. Dacă presiunea muncii devine prea mare pentru el, se va considera din ce în ce mai *stressé*, poate din cauza solicitării de a fi *un leader* în jungla afacerilor de *marketing*. Surmenat cum e, o biată epavă, nu are nici măcar timp pentru tradiționalul prânz de trei ore și trebuie să se mulțumească cu *le fast-food*. Este cea mai mizerabilă mostră de frangleză, care îi irită la culme pe venerabilii de la Academia Franceză. Și nu-i condamn câtuși de puțin. Aceste intruziuni grosolane într-o limbă atât de grațioasă sunt *scandaleux*.

Răspândirea treptată a franglezei este facilitată de faptul că în vocabularul francez sunt mult mai puține cuvinte decât în cel englez. În plus, același cuvânt poate să aibă mai multe înțelesuri. La Paris, de exemplu, *je suis ravi* înseamnă în mod normal „sunt încântat”. La „Café du Progrès” din Ménerbes însă, *ravi* are un al doilea sens, mai puțin măgulitor, și aceeași propoziție poate să însemne „sunt idiotul satului”.

Pentru a-mi ascunde ignoranța și a evita cel puțin unele dintre numeroasele capcane verbale, am învățat să mormăi ca un localnic, să scot acele sunete scurte dar expresive – trasul aerului în piept, plescăitul cu înțeles, bombănelile de genul *beh oui* – care sunt folosite ca pietre de hotar între o idee și următoarea.

Dintre acestea, exclamația cea mai flexibilă și în consecință cea mai utilă este *ah bon*, folosită cu sau fără semnul întrebării. Fiind scurtă și aparent explicită, ne închipuim că înseamnă ceea ce exprimă, dar desigur nu este așa. O conversație tipică, pe un ton grav, care anunță o nenorocire, poate decurge astfel:

— Tânărul Jean-Pierre are un mare necaz.

— *Oui?*

— *Beh oui.* A ieșit din cafenea, s-a urcat în mașină, a călcat un *gendarme* – l-a strivit pur și simplu –, a intrat într-un zid, a zburat prin parbriz, și-a spart capul și și-a fracturat piciorul în paisprezece locuri.

Ah bon.

În funcție de inflexiune, *ah bon* poate să exprime surprindere, neîncredere, indiferență, iritare sau bucurie – o performanță remarcabilă pentru două cuvinte scurte.

Tot așa, se poate duce cea mai mare parte a unei conversații cu alte două monosilabe – *ça va* – care înseamnă literal „merge”, în fiecare zi, în orice oraș sau sat din Provence, când se întâlnesc pe stradă persoane care se cunosc, își strâng mâna și încep următorul dialog ritual:

— *Ça va?*

— *Oui. Ça va, ça va. Et vous?*

— *Bohf, ça va.*

— *Bieng. Ça va alors.*

— *Oui, oui. Ça va.*

— *Allez. Au 'voir.*

— *Au 'voir.*

Cuvintele singure nu redau întru totul dialogul, care este însoțit de ridicări din umeri, oftaturi, pauze de gândire ce pot să dureze câteva minute dacă este o zi însorită și nu e nimic presant de făcut. Și, bineînțeles, de câte ori se vor mai întâlni în cursul acelei zile, vor purta același dialog amabil, fără nicio grabă.

După câteva luni de asemenea conversații simple este ușor să fii indus în eroare și să crezi că începi să te descurci în franceza colocvială. Ești chiar în stare să petreci seri întregi cu francezi care pretind că te înțeleg. Ei devin mai mult decât cunoștințe; îți sunt prieteni. Când consideră că a sosit momentul, îți dau o dovadă de prietenie pe cale verbală, care îți creează o serie de noi prilejuri

de a te face de răs. În loc de a vorbi cu dumneavoastră – *vous* – vor începe să ți se adreseze cu – *tu* sau *toi*, o formă de intimitate care își are propriul verb – *tutoyer*.

Ziua în care un francez trece de la ceremoniosul *vous* la familiarul *tu* este o zi memorabilă. Este un semn neîndoielnic – după săptămâni, luni sau uneori ani – că a început să țină la tine. Ar fi nepoliticos și o dovadă de ingratitudine să nu adopți aceeași atitudine. Și așa, tocmai când în sfârșit ai ajuns să te descurci binișor, ești aruncat cu capul înainte în universul singular al lui *tu*. (Doar dacă, bineînțeles, nu urmezi exemplul fostului președinte Giscard d'Estaing, care, pare-se, se adresează chiar și soției cu *vous*.)

Dar, până la urmă, ne descurcăm, cu poticneli, cu greșeli gramaticale și de gen, cu tot felul de ocolișuri pentru a evita capcanele subjonctivului și lacunele din vocabularul nostru, în speranța că prietenii ne vor ierta faptul că le schilodim limba. Sunt destul de amabili pentru a ne spune că franceza noastră nu-i zgârie la urechi. Mă îndoiesc, dar nu poate fi pusă la îndoială dorința lor de a ne ajuta să ne simțim ca acasă. Viața noastră de zi cu zi este plină de căldură, o căldură care nu vine numai de la soare.

Aceasta, cel puțin, este experiența pe care am trăit-o noi. Evident, ea nu este universală, iar unii fie nu-i dau crezare, fie par iritați din pricina ei. Ni s-a imputat faptul că suntem veseli, că ne ocupăm de probleme minore și că ignorăm în mod deliberat ceea ce este invariabil prezentat drept latura întunecată a caracterului provensal. Potrivit acestui clișeu răuvoitor, provensalul este un om necinstit, leneș, bigot, lacom și brutal. Ca și cum acestea ar fi trăsături specific locale, la care străinul inocent – cinstit, harnic, lipsit de prejudecăți și în general ireproșabil – va fi expus pentru prima dată în viața lui.

Există, desigur, ticăloși și bigoți în Provence, așa cum există ticăloși și bigoți pretutindeni. Dar noi am fost norocoși și Provence a fost bună cu noi. Nu o să fim niciodată mai mult decât niște vizitatori permanenți în țara altcuiva, dar am fost bine primiți și suntem fericiți. Niciun fel de regrete, puține motive de nemulțumire, multe bucurii.

Merci Provence.

Observații

[←1]

Ham and ego – joc de cuvinte intraductibil. Englezii mănâncă de obicei la micul dejun *ham and eggs*, adică șuncă și oua. Ego se referă la tendința starurilor de a se considera centrul universului.

Table of Contents

CUVÂNT ÎNAINTE	4
Un martor ocular despre năvălirea în Provence a 500 000 de huligani britanici	5
1	7
O AFACERE CU TRUFE	8
2	19
BROAȘTELE CÂNTĂTOARE DIN ST. PANTALÉON	20
3	27
BOY	28
4	35
NAPOLEONII DIN CAPĂTUL GRĂDINII	36
5	46
LES INVALIDES	47
6	55
„RACUL” ENGLEZ	56
7	64
CUM AM TRECURT PRAGUL CELOR CINCIZECI DE ANI FĂRĂ SĂ DEPĂȘESC LIMITA DE VITEZĂ	65
8	73
LE FLIC	74
9	82
CURS DE GASTRONOMIE CU UN GURMAND	83
10	98
SPORT ȘI MODĂ LA EXPOZIȚIA CHINOLOGICĂ DIN MÉNERBES	99
11	106
PRECUM RECLAMELE DIN VOGUE	107
12	118
PERIOADE DE SECETĂ ÎNSOȚITE DE INCENDII	119
13	127
SCUIPATUL INTERZIS ÎN CHÂTEAUNEUF-DU-PAPE	128

14	137
O CINĂ CU PAVAROTTI	138
15	144
LECȚIA DE PASTIS	145
16	153
LA CUMPĂRĂTURI ÎN AVIGNON	154
17	159
ILUSTRATE ESTIVALE	160
18	174
ARESTAȚI CÂINELE!	175
19	183
VIAȚA VĂZUTĂ ÎN ROZ	184
Observații	195